

december 2015/január 2016

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

Pavol Tomašovič

Kde sa rodí dôvera, neha i život

V plynúcom čase sa uchováva to, čo nás zastavilo.
Dotklo sa nás natolko, že sme o čase stratili pojem.

To, čo v množstve možností, podnetov a lákadiel
zanechalo stopu v duši. Rozochvelo bytie.

Kultúra spoločenstva takéto stopy dotýkajúce sa človeka
a presahujúce vymedzenie jedného ľudského života zhutnila
do sviatkov a spomienok. Ponúka v nich možnosť porozumieť
miestu vo svete spolu s ostatnými, a tým aj vlastnej jedinečnosti.

V tomto kontexte sme si pred mesiacom spomínali
na všetkých zosnulých

a o niekoľko týždňov budeme sláviť Vianoce.

Podobné zastavenia sú o to dôležitejšie,
o čo v dynamickejšej dobe žijeme.

V rýchlosti a v nastavení civilizácie na zisk i neustály rozvoj
nepozorovane splyvame so systémom zhonu, povrchnosti
a súťaženia o miesto dočasného uznania. Prispôsobujeme sa
podmienkam pre získanie strechy nad hlavou,
zabezpečenie obživy a základných potrieb pre seba a rodiny.
Napriek čoraz dokonalejšej technike a možnostiam komunikácie
prevláda v nás dojem, že nemáme na seba čas
a preniká nás pocit nespokojnosti.

Intenzívny dotyk presahu, stopy v duši a zastavenia času
akoby prichádzali len v tých ťažkých podobách.

V chorobe, nešťastiach a v smrti.

Tie intenzívne pozitívne dotyky chvenia duše akoby nás obchádzali.

I Vianoce často vnímame len z nostalgickej roviny spomienok
na vlastné detstvo či na biblický príbeh z Betlehemu.

Aj preto prepadáme dojmu, že ide len o opakovanie dní,
ktorých sviatočnosť nám pripomína iba kalendár a reklama.
Je to dôvod zastaviť čas kolobehu, do ktorého sme ponorení.

Jeho predpokladom je vystúpiť z povrchnosti zvyku a vstúpiť
na krehkú pôdu bytia. Risknúť a minimálne pri svojich najbližších
zahodiť masku pokrývajúcu vlastnú dušu i myslenie.

Vystaviť sa otvorenosti a pravdivosti darovania. V ňom sa rodí
dôvera, neha i život sám. S presahmi i s dotykmi bezčasia.

To je aj stopa z detstva, ktorou sme poznačení. Môžeme ju oživiť
nielen spomienkami, ale aj jej prehlbovaním a odovzdávaním
iným. Nejde o vecné dary, ale o čas venovaný druhým,
o pozorné načúvanie, podanie ruky, prijatie iného videnia
sveta. Prekračujeme tým individuálny čas, obmedzený kolobeh
vlastných možností i konečnosti a dotýkame sa presahu,
v ktorom pramení návrat sviatočného priamo medzi nás.

S presahom vlastného horizontu vstupujeme na pôdu
hlbšieho porozumenia bytia. Do plynúceho času sa vtlačajú
okamihy a stopy zastavenia, ktoré udržiavajú vlastné ja
v horizonte zmyslu spolu s ostatnými.

Vianoce preto nie sú otázkou času vymedzeného v kalendári.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktor: Ing. Pavol Tomašovič

Redaktorka: Elena Ursinyová

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: pavol.tomasovic@trnava.sk

elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: ŠOPA PRINT

Bratislava, Škultétyho 1

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

Tlačová správa MediaFlash, foto: Matúš Koprda

Vianočné trhy: Tradície, hudba, spev, divadlo

Aj v tomto roku ožije centrum Trnavy na celý jeden mesiac desiatkami kultúrnych akcií. Vianočné trhy 2015 prinesú na Trojičnom námestí koncerty, tradície, hudbu, spev, divadlá aj niekoľko sprievodných podujatí. Slávnostné otvorenie trhov sa uskutočnilo v piatok 27. novembra na Trojičnom námestí už tradične v spojení s rozsvietením vianočného stromu.

Skladba kultúrneho programu Vianočných trhov stojí aj v tomto roku na pestrosti ponuky podujatí a žánrov. Na hlavnom pódii sa predstavujú hudobné skupiny mnohých hudobných štýlov ako sú rock, pop, rock'n roll, country, šlágre, oldies, jazz a ďalšie. Samozrejmosťou je široká ponuka vystúpení s ľudovou tematikou v podobe folklórnych skupín alebo speváckych zborov.

Vianočné trhy už tradične nie sú o veľkých hudobných hviezdach šoubiznisu, organizátori skôr pozývajú kapely a šikovných hudobníkov z trnavského regiónu. Ale aj napriek tomu sa návštevníci Trojičného námestia môžu tešiť na množstvo skvelých hudobných a speváckych výkonov. Zo známejších mien sa na hlavnom pódii predstavujú napríklad Samuel Tomeček, Paulína Ištvančová, Miloš Biháry, Dynamo Team, Bystrík Band alebo Vrbovské Vríby. Pozornosť fanúšikov rockovej hudby iste upúta koncert kapely pod vedením jedného z najlepších a najžiadanejších slovenských bubeníkov Martina Valihoru.

Súčasťou širokej kultúrnej ponuky bude opäť na námestí vždy v sobotu podvečer aj zapalovanie adventných sviec spojené s vystúpeniami speváckych zborov a príhovormi kňazov. Organizátori aj v tomto roku zaradili do programovej štruktúry nedeľné divadelné predstavenia pre deti. Každú sobotu sa budú v centre Trnavy predávať čerstvé zabijačkové špeciality.

Atrakciou a oživením programu bude po úspechu z minulého roka exhibičné vystúpenie otužilcov z klubu Trnavskí bíli medvedi v bazéne s ľadovou vodou pod vianočným stromom. V tomto roku sa k trnavským otužilcom pridajú ich kolegovia z ďalších slovenských miest.

Svoje tradičné miesto majú na Vianočných trhoch aj viaceré podujatia mestskej samosprávy. Dobrú vôľu budú môcť návštevníci prejavíť v charitatívnom stánku, ktorý bude sprístupnený počas celého trvania trhov a ponúkne výrobky zdravotne postihnutých občanov a členov občianskych združení.

Trhy navštívia aj skauti, aby odovzdali Trnavčanom Betlehemské svetlo.

Tohtoročnou novinkou je okrem klziska pred radnicou, ktoré bude fungovať od 20. novembra až do polovice januára denne od 10. do 20. hodiny, aj štedrá večera pre osamelých a ľudí bez domova. Podávať sa bude na Štedrý deň popoludní priamo na námestí. ■

Jana Gmitterová

Mikuláš príde na radnicu, rozsvieti stromček a do kina pozve Dubkáčika a Budkáčika

Mikuláš dostal ešte počas letných mesiacov z radnice tajnú správu: Trnavské deti poslúchajú. STOP. V decembri vás očakávame. STOP. Mikulášsky tím sa tejto správe skutočne potešil, čomu nasvedčoval aj okamžitý spätný telefonát. „Sme veľmi radi, že trnavské detičky boli tento rok poslušné, preto sme sa rozhodli, že sa 4. decembra zastavíme v západnom

kridle trnavskej radnice a potom aj na Hlavnej ulici,“ povedal Anjel. V pozadí sa však ozval čertovský krik: „Zemiaky a uhlie donesiem aj tak! Už som objednal päť vagónov a nik ma nepresvedčí o tom, že práve v Trnave poslúchajú úplne všetci.“

Ako sme sa ďalej z telefonátu dozvedeli, Mikuláš sa už na malých Trnavčanov veľmi teší a pripravil si

pre nich viacero milých prekvapení. So svojimi pomocníkmi porozdáva sladké odmeny, o 18. hodine rozsvieti stromček na Hlavnej ulici a do kina Hviezda pozve dve roztomilé prasiatka Dubkáčika a Budkáčika, ktoré potajme nasadnú na voz plný geletiek s bryndzou. Aké príbehy vo svete zažijú, sa dozvieme v detskom predstavení 5. decembra o 15. hodine v kine Hviezda. ■

Iveta Pospíšilová, foto: Matúš Koprda

Stredoveké vianočné trhy na Námestí sv. Mikuláša opäť otvárajú bránu do histórie ..

Spomienky na detstvo, rozprávkovú atmosféru príprav najkrajších sviatkov roka, tradície a históriu stredovekého kráľovského mesta – to všetko ponúkajú aj tento rok Stredoveké vianočné trhy, ktoré sa uskutočnia od 18. do 20. decembra na Námestí sv. Mikuláša.

Ako šibnutím čarovného prútika sa z večera do rána vráti na jeden z najstarších spoločenských priestorov Trnavy ruch stredovekého mesta. Kohútik, ktorý spoločne so sliepočkami, húska-mi, ovečkami a zajačikmi stráži jezuliatko v jasličkách, radostne hlási príchod zubatého zimného slniečka. V jeho šikmých lúčoch, ktoré sa lámu v kúdoch pary z vianočného punču, mizne nočný srieň. Remeselníci rozkladajú tovar, vôňa dymu sa mieša s vôňou klinčekov a pšeničných vdolkov na žeravej platni. Každý si tu nájde, čo treba do gazdovstva – či sviečky z včelieho vosku, med a cínový riad, alebo vyrobené kože, kovové súčiastky, služby pisára, kováča... Deti vyskajú od radosti na drevenom kolotoči, hŕstka zvedavcov s vypleštenými očami obdivuje žonglérske kúsky šikovného trhovníka. Čas popri zábave plynie rýchlo. Ani sa nenazdáme, a po krátkom zimnom dni znova zavládne tma. Tváre mešťanov sa z nej vynárajú v zábleskoch fakiel, plamene vytvárajú na temnom pozadí neopakovateľné divadlo...

Kúzlo návratu do stredovekej Trnavy nám každoročne v predvianočnom čase sprostredkuje trnavská skupina Hector, ktorú založili Bystrík Holeček a Martin Tibenský. Kým pre prvého z nich je táto činnosť už profesiou, druhý je aj, ako sme už uviedli v novembrovom vydaní Noviniek z radnice, pedagógom na Katedre histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity. A prečo práve Hector?

B. Holeček: Je to anglická skratka našich aktivít – Historically Events in Contemporary Reac-tement. V preklade to znamená Rekonštrukcie historických u-da-lostí v súčasnosti. To je náplň našej činnosti.

M. Tibenský: Hector sa volá aj Bystríkov kôň, viaže nás k nemu špecifický vzťah. Veľmi nám totiž pomohol v sezóne, keď sme potrebovali koníky na vystupovanie – on bol náš prvý. Doteraz sa postaví pred delo, to vystrelí, on nepohnuto stojí a drží jazdca. Jazdia na ňom začínajúci jazdci aj šermiari, čiže je to náš osudový kôň.

■ Ako ste ho získali?

B. Holeček: Predtým, než sme založili agentúru, som na ňom tri roky jazdil v inej skupine. Tá sa venovala rytierskym turnajom na koňoch. Neskôr, vo vlastnej skupine, sme sa rozhodli aj my

robiť turnaje, lebo si to vyžiadal trh. V tom čase môj bývalý šéf predával Hectora. Ponúkol mi ho, ihneď som ho chcel, lebo je to spoľahlivý kôň dokonalý v turnajoch. Odvtedy je u nás.

■ Skvelé vlastnosti tohto koňa ste docielili výchovou, alebo je to aj jeho povahou?

B. Holeček: Hlavne povahou, musí mať v sebe predpoklady, a tiež skúsenosťami. Posledných trinásť rokov nerobí nič iné, len tieto turnaje. To znamená, že je zvyknutý na ich atmosféru a prostredie. Streľbu zblízka síce zažil po prvý raz práve u nás, ale zvykol si na to.

■ Je dnes oživovanie stredovekých tradícií zábavou, alebo skôr túžbou spoznať spôsob života ľudí v minulosti?

B. Holeček: Pre mňa je to v súčasnosti práca na plný úväzok,

pre Martina a viacerých ľudí v našej skupine na polovičný, no predovšetkým je to naše hobby. Nevieť si predstaviť nič krajšie. Zároveň ma to baví, aj živí. Začínali sme najskôr organizáciou historických podujatí. Robili sme štyri obrovské festivaly za sezónu, čo už bolo veľmi náročné. M. Tibenský: Združenie Hector, ktoré je už profesionálne, vzniklo na širšom základe. Obaja s Bys-tríkom sme sa predtým dlho, asi desať rokov, venovali historickému šermu v rámci dvoch rôznych skupín – Trnavského šermiarskeho cechu a Kompánie trnavských žoldnierov. Chodili sme na vystúpenia, súťaže, čo robíme doposiaľ, ale prišla potreba robiť to všetko profesionálnejšie.

■ Z čoho sa skladá váš bežný pracovný deň?

B. Holeček: Keď pripravujeme akcie, je to kompletný manažment. Teda zorganizovať ľudí, zabezpečiť materiál, máme obrovské sklady s množstvom rekvizít. O tie sa treba starať, vyrábať ich. Potom príde samotná realizácia podujatia, a tiež k tejto práci patrí veľa administratívy, papierovačiek, ktoré doslova neznášam.

■ Kto píše scenáre historických programov?

B. Holeček: Scenáristom je Martin. M. Tibenský: Vychádzame z historickej reality, ale hľadáme v nej perličky. Publikum totiž pozná mnoho udalostí a my v nich hľadáme špecifiká. Napríklad je oveľa príťažlivejšie, keď príde-me na koňoch a predstavujeme vtedy najbohatšiu spoločenskú vrstvu, ktorá chodila vyobliekaná v nádherných látkach, ozdobená krásnymi šperkmi, než keby sme znázorňovali len obyčajných sedliakov. Samozrejme, zaujímavé sú aj remeslá, aj tým sa venujeme, ale predsa len sú isté veci pre divákov atraktívnejšie. Keď napríklad robíme dobýjanie

nejakého mesta, vychádzame z miestnych historických reálií, ktoré si naštudujeme, a tie sa snažíme pretaviť do pútavého scenára.

■ Chodievate aj do zahraničia. Kam a s akými aktivitami?

B. Holeček: Chodíme do Čiech, Rakúska, Slovinska a v tomto roku sme pridali ešte Nemecko a Chorvátsko. Často tam robíme rytierske turnaje na koňoch, šermiarske turnaje, tiež remeslá, dobový život, stredoveké tábory. Máme aj obchod s dobovým riadom, ako putovný stánok. Sú to repliky dobového cínového riadu a fúkaného skla. Naša činnosť je dosť diverzifikovaná, jedine tak sa môžeme profesionálne udržať.

■ Kto vám vyrába tieto riady a rekvizity?

B. Holeček: Historické sklo je doménou Čiech a výrobcovia cínového riadu sú z Nemecka, Rakúska, Francúzska, Holandska. M. Tibenský: Vďaka tejto práci sme spoznali množstvo skvelých profesionálov v rôznych odvetviach. Vynikajúcich výrobcov, ktorí nám vysvetlili rôzne postupy, grafikov, reklamných manažérov. Tolko kontaktov by som ako pedagóg nikdy nezískal.

■ V ktorých krajinách je najväčší záujem o stredoveké tradície?

B. Holeček: To je ťažko povedať, ale mojou srdcovou záležitosťou je Slovinsko. Festival je tam veľmi srdečný, celé to malé mestečko Hradoň tým žije, chodíme tam už štyri roky. A tiež Chorvátsko bolo veľmi dobré.

■ Ako si budujete fyzickú kondíciu?

M. Tibenský: Som aj učiteľ šermu a venujem sa mu i ako športu. Mám osem šermiarskych tréningov a usilujem sa štyri až päťkrát v týždni jazdiť na koni. Pre väčšinu našich chalanov v skupine je bežné mať minimálne tri šermiarske tréningy a tí, ktorí jazdia, aj dva – tri na koni. Ak chcete

zvládať sezónu, keď vystupujete niekoľkokrát za týždeň, musíte mať dobrú fyzickú kondíciu a zdravé telo.

■ Kde máte ustajnené kone, keďže ste z mesta?

B. Holeček: Na viacerých miestach. Ja mám svoje dva ustajnené v Jarnej pri Cíferi a Martin priamo v Trnave. Medzi našimi členmi sú aj chalani z Banskej Bystrice, tí majú kone tam, jeden kolega z Moravy si počas sezóny ustajňuje koňa s mojimi a v zime si ho berie k sebe na Moravu.

■ Hovoríte o sezóne, teda v plnej aktivite ste najmä od jari do jesene?

M. Tibenský: Spočiatku sme začínali v máji a končili v septembri Tradičným trnavským jarmokom. Po tom, ako sme sa otvorili Rakúsku, sa nám sezóna predĺžila do 20. decembra. Počas novembra aj decembra absolvujeme rad adventných a rozprávkových trhov. B. Holeček: Slováci radi navštevujú tieto trhy, takže nás môžu stretnúť vo Viedni, v Linzi, Steyerrecku, Rosenburgu...

■ Čo je na tejto vašej práci a súčasne hobby najťažšie?

B. Holeček: Jednak je to zima, chlad na adventných trhoch. To už nie je veľmi o zábave. Na podujatiach, ktoré trvajú dlhšie, spočíva náročnosť v tom, že najskôr makáte na príprave, potom ste celý deň aktívnou súčasťou predstavení, skončí sa víkend a väčšina z nás musí ísť do práce. Ja mám výhodu, že sa môžem dva dni zregenerovať a ak potrebujem, odložím vybavovanie administratívy na neskôr. M. Tibenský: Niekedy býva ťažšia možno koordinácia ľudí, ani nie tak zo skupiny, ako všetkých subjektov. Teda zadávateľa, divákov aj nás. Občas nie je možné niečo uskutočniť z hľadiska bezpečnosti divákov, takže ideálne je, ak sa dosiahne vyrovnaný stav pre všetkých zúčastnených. ■

Trnava Tourism, foto: Matúš Koprda

Vianočná viecha a lampášové výstupy vo veži

Tohtoročné vianočné trhy, ktoré patria medzi turisticky najatraktívnejšie podujatia v Trnave, počas dvoch víkendov spestria i lokálne vinárstva pod Vianočnou viechou a tajomné lampášové výstupy na mestskú vežu v sprievode „stredovekého mešťana“.

Víno a advent sú odpradáva ná nerozlučnými partnermi. „Nápoj bohov“ nechýbal v domácnosti žiadneho Trnavčana. Koniec koncov, prvé slobodné kráľovské mesto bolo významným uhorským centrom obchodu s vínom a trnavskí mešťania obrábali vinice od Bratislavy po Hlohovec. S vinárskou tradíciou sa jednoznačne spája aj pojem „viecha“, pod ktorou počas víkendov v renesančnej mestskej veži predstavíme známych regionálnych producentov vína. „Vínomilci“ budú môcť v predvianočnom období spoznať príbehy troch rodinných vinárstiev, ochutnať vynikajúce vína nielen z aktuálnej úrody a dozvedieť sa mnoho zaujímavostí z vinárskeho sveta.

(red)

Návrhy na udelenie ocenenia mesta Trnavy

Do konca tohto kalendárneho roka môžu občania opäť podávať svoje návrhy na osobnosti alebo kolektívy, ktoré podľa ich názoru spĺňajú podmienky na udelenie ocenení mesta Trnavy. Podľa všeobecne záväzného nariadenia sú stanovené druhy ocenení a podmienky na ich udelenie takto:

Čestné občianstvo mesta Trnavy

osobám, ktoré sa zvlášť významným spôsobom zaslúžili o mesto Trnava a jeho obyvateľov, o priateľstvo medzi národmi a partnerskými mestami, alebo ktoré obohatili ľudské poznanie vynikajúcimi tvorivými výkonmi. Čestné občianstvo mesta Trnava možno v odôvodnených prípadoch udeliť in memoriam.

Cena mesta Trnavy

za vynikajúce tvorivé výkony, za významné umelecké úspechy, ktoré prispeli významným spôsobom k ďalšiemu rozvoju mesta, za propagáciu a zviditeľňovanie mesta doma i v zahraničí. Cenu možno udeliť jednotlivcom i ko-

Okrem vinársky ladeného programu poteší najmä deti správa, že i v tomto roku sa spolu so sprievodcom v dobovom kostýme budú môcť zúčastniť lampášových výstupov na mestskú vežu. Do jej priestorov sa vráti „temná“ atmosféra dávnych čias, lebo počas výstupov 143 schodmi bude jedinou navigáciou svetielko z lampášov v rukách návštevníkov. Okrem výnimočnej príležitosti zažiť dobrodružný výstup v tajomnom prítmí si na svoje prídu tí, ktorí sa o Trnave radi dozvedia historické zaujímavosti. Nenechajte si ujsť pohľad z výšky na rozžiarenú vianočnú Trnavu a miesto v 20-člennej skupine špeciálnej prehliadky si rezervujte v Turistickom informačnom centre.

Harmonogram Vianočných viech a lampášových výstupov nájdete v kalendári podujatí na posledných stránkach tohto vydania. ■

lektívom, v odôvodnených prípadoch aj in memoriam.

Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy za významnú činnosť osôb, ktoré sa zaslúžili o rozvoj mesta a mimoriadne výkony v oblasti kultúry, športu, vedy, techniky, podnikania a podobne. Cenu možno udeliť jednotlivcom i kolektívom.

Pamätné tabule, busty alebo pomníky

Mestské zastupiteľstvo môže schváliť zhotovenie a umiestnenie pamätnej tabule, busty alebo pomníka za mimoriadne výkony obyvateľov Trnavy, ktoré obohatili ľudské poznanie, resp. národnú kultúru a presiahli regionálny význam, za mimoriadne

aktivity obyvateľov Trnavy, ktoré prispeli k upevneniu štátnosti a ekonomickému rastu nášho štátu, za mimoriadne aktivity obyvateľov Trnavy v boji za mier a ľudské práva presahujúce regionálny význam, za mimoriadne významnú činnosť osôb alebo inštitúcií, ktoré sa zaslúžili o to, že podstatne vzrástol nadregionálny význam Trnavy.

Návrhy na udelenie ocenení je potrebné doručiť do 31. decembra na adresu:

Mgr. Viera Hrdinová, Kancelária primátora – referát protokolu, Hlavná 1, 917 71 Trnava.

Predložené návrhy posudzuje komisia pre udeľovanie ocenení a schvaľuje mestské zastupiteľstvo. ■

Martin Jurčo, foto: (eu)

Mesto myslí nielen na dopady zmeny klímy, ale aj na systém ekologickej stability

Aj keď na nás čakajú zimné mesiace, po nich čo nevidieť opäť prídu sparné dni – a možno aj nám napadne, prečo je v centre mesta oveľa teplejšie ako povedzme v Kamennom mlyne. Už dlhšie obdobie sa aj Trnava zamýšľa nad spôsobmi ako zlepšiť klímu v centre mesta, čo súvisí predovšetkým so zeleňou, ktorej je stále menej. Ved' Trnava je na chvoste, pokiaľ ide o súvislé zelené plochy. Je šanca, že sa táto situácia o niekoľko rokov zmení? Nielen o týchto témach sme sa rozprávali s referentkami referátu ekológie odboru územného rozvoja a koncepcií Mestského úradu v Trnave Jarmilou Garaiovou a Miriam Húšťavovou.

■ Aké sú reálne prírodné podmienky a priestorové možnosti mesta na výsadbu zelene alebo stromov?

J. Garaiová: Prírodné možnosti nášho mesta sú podmienené geografickou polohou, krajinnoekologickými vzťahmi, historickým vývojom a pôsobením človeka. Prírodné prostredie v extraviláne bolo pretvorené ľuďmi. Dubovo-cerové lesy, ktoré boli okolo mesta vyrúbané a nahradené ornou pôdou s intenzívnym poľnohospodárstvom. Katastrálne územie mesta je v súčasnosti z uvedeného dôvodu charakterizované nízkou ekologickou stabilitou, nízkou rozmanitosťou druhov, vysokým nedostatkom prvkov krajiny štruktúry a prvkov územného systému ekologickej stability s výnimkou jediného areálu, a to Chráneného areálu Trnavské rybníky a areálu Kamenného mlyna.

V intraviláne sú najvýznamnejšími environmentálnymi prvkami plochy zelene pri bytových domoch, parky a zeleň v uliciach. Trnava má nedostatočné zastúpenie plôch verejnej zelene, chýbajú lesy, lesoparky a prírodné zázemie na rekreáciu.

■ **Mimo územia mesta sú možnosti ako ovplyvňovať prírodnú rozmanitosť a klímu obmedzené. Podobne je asi obmedzený aj priestor na rozširovanie zelene v Trnave ako takej.**

J. Garaiová: V extraviláne sú tieto možnosti obmedzené a v intravi-

Výsadba sa už začala, vyše tisíc stromov čoskoro nájde v Trnave svoje nové miesto. Na Hlbokkej ulici, kde v lete až do večera páli slnko, deväť z nich pomôže dotvoriť tienistú alej.

láne sú rovnaké problémy najmä pre hustú zástavbu, technickú infraštruktúru a mnoho ďalších aspektov. Mesto sa preto prioritne sústreďuje najmä na výsadbu jednotlivých stromov do voľných plôch v bytovej zástavbe, predovšetkým tam, kde doposiaľ nebola plánovite realizovaná. Tiež sa snaží o výsadbu uličných stromoradií. Isté územné rezervy vidíme v extraviláne na územiach patriacich mestu, kde by sme postupne mohli založiť lesné a lesoparkové porasty. Je to asi len otázka času. Mesto by sa malo rozhodnúť, kedy a v akom rozsahu k tomu pristúpi.

■ **V Trnave bola vždy veľká potreba výsadby, ale veľmi obmedzené možnosti. Ako to mesto riešilo v minulosti? Sadiť stromy sme zaiste nezačali len v tomto roku, vznikli už rôzne rozsiahlejšie výsadby, napr.**

Bučianska, lesík za Družbou, Hlboká, parčík za daňovým úradom a inde.

J. Garaiová: Áno, mesto si vždy bolo vedomé svojho hendikepu, teda faktu, že ho namiesto lesov obklopuje poľnohospodársky obrábaná orná pôda. Preto v rámci možností zabezpečovalo aj budovanie rozsiahlejších lesoparkových a parkových plôch. V deväťdesiatych rokoch minulého storočia bolo na okraji sídliska Družba za obchodným centrom Kaufland vysadených niekoľko tisíc sadeníc stromov na šírke 50 metrov, ktoré dnes tvoria základ izolačného ochranného pásu medzi bytovými domami a ornou pôdou. Dnes lesopark slúži oddychovým aktivitám obyvateľov zo sídliska. V tom čase pozemky pod lesoparkom, ktoré patrili množstvu súkromných vlastníkov, mesto zamenilo

za iné vo svojom vlastníctve alebo odkúpilo. Od tých čias nedošlo k takej rozsiahlej zámene pozemkov z dôvodu reálnej výsadby zelene. Postupne sa ozeleňovali aj ďalšie plochy, ktoré boli územným plánom pôvodne určené na výstavbu. Išlo o zelené pásy lemujúce bytovú zástavbu na Tehelnej a Bučianskej ulici, voľné plochy na Starohájskej, Hlbokej a Spartakovskej ulici, vybudovali sa parkové plochy za daňovým úradom alebo v centre mesta pod názvom Univerzitný parčík. Vysádzali sa stromy na sídliskách, v roku 2000 bol vyhlásený projekt Tisíc stromov do nového milénia. Začali sme s regeneráciou verejných priestranstiev v obytných súboroch, v rámci ktorých bola rekonštruovaná a dopĺňaná aj zeleň, predovšetkým stromy. Mesto tak v posledných dvadsiatich rokoch vysadilo niekoľko tisícok stromov, niekoľko desiatok tisíc kríkov a trvaliek.

■ Obyvatelia Trnavy možno nevedia, že mesto má vypracovaný Miestny územný systém ekologickej stability a stále ho aktualizuje. Čo z neho môžeme vyčítať?

J. Garaiová: Z hľadiska Zákona o ochrane prírody a krajiny je to odborný dokument na realizáciu ochrany, tvorby a udržanie alebo dosiahnutie ekologickej stability v území. Je územnoplánovacím podkladom a zároveň súčasťou územného plánu. Z tohto materiálu vyčítame informácie o tom, aký má náš kataster koeficient ekologickej stability. Trnavský kataster ho má veľmi nízky. Dočítame sa tam aj, aký podiel máme parkov – verejnej zelene, lesov, lesoparkov, biokoridorov, biocentier a interakčných prvkov. V tomto dokumente sa napríklad konštatuje, že Trnava má deficit parkov, absenciu lesov a lesoparkov a tiež jej chýbajú plochy na krátkodobú rekreáciu. Tento stav sa dlhodobo zhoršuje. Dokazuje to aktualizácia dokumentu k 1.

januáru 2015. Porovnávali sme Miestny územný systém ekologickej stability v medziobdobí rokov 2008 až 2015, keď došlo k ďalšiemu úbytku zelene v našom meste.

■ Tento dokument stále iba konštatuje, aká je situácia, alebo navrhuje aj možnosti riešenia? Keď máme málo miesta na zeleň, tak už asi nič do budúcnosti nevymyslíme. Kde je veľa stavieb, tam asi zeleň nevtesnáme. Alebo dá sa nájsť nejaké riešenie?

J. Garaiová: V súčasnosti sa myšlienka aplikovať zeleň všade, kde sa to len dá, ešte viac špecifikuje a akoby rozmieňa na ďalšie podrobnosti. V minulosti sme sa sústreďovali na výsadbu veľkého množstva stromov, ale nešli sme tak do hĺbky. Dnes vieme dostať zeleň aj do iných polôh. Už sa hovorí o zelených strechách, vertikálnej zeleni, o iných typoch zelene, ktoré potrebujeme nielen z hľadiska územného systému ekologickej stability, ale aj z hľadiska budúcej adaptácie na zmenu klímy.

■ Klíma, to je ďalší okruh súvisiaci so zeleňou a jej nedostatkom. Čo je Adaptačná stratégia mesta na zmeny klímy? Aká je účasť Trnavy v projekte Mestá odolné na dopady zmeny klímy? Aká je práve trnavská inšpirácia týmito medzinárodnými projektmi a aké sú výstupy tohto dokumentu v praxi?

M. Húšťavová: Adaptačná stratégia je akýsi prístup, ako sa vyrovnáť s dopadmi zmeny klímy na úrovni mesta. Je to postup krokov, ako ochladzovať mesto nielen vo vnútri, v jeho centre, ale napríklad aj zvonku dovnútra. Vytvárajú sa vzduchové koridory, ktorými sa môže mesto z vonkajšku ochladzovať. Ide napríklad o mestské lesy. U nás sú však isté úskalía v priestorových i vlastníckych obmedzeniach. Možnosti vytvoriť mestské lesy je málo. Hľadáme stále rezervy, kde by mohli byť

takéto rekreačné zóny. Okrem zelenej hmoty by tam mala byť aj vodná plocha. Zelená hmota i voda ochladzujú priestor. Z prímestských lesov by bolo potrebné následne vytvoriť zelené koridory, ktoré by prechádzali až priamo do mesta a aj tu ochladzovali priestor. No je to široko krajinárska a prierezová záležitosť niekoľkých odborov. Adaptačná stratégia však nie je len o vysádzaní zelene, ale aj o udržaní vody v mestskom prostredí. Dažďová voda nám spadne na spevnené plochy, kde by sme ju mali udržať, aby sa odparila a ochladila stred mesta. My ju namiesto toho kanalizáciou odvádzame preč. Ide teda o súbor opatrení. Niektoré projekty už pripravujeme, napríklad ako využiť dažďovú vodu. Niektoré máme vo fáze vízií, ktoré by mohli v budúcnosti prejsť do realizačnej etapy.

■ Sú už jasné lokality, ktoré by v Trnave mohli slúžiť na adaptáciu zmeny klímy?

M. Húšťavová: Jednou z možností je lokalita Štrky, ktorej vlastníkom je mesto. Preto je to jedna z našich priorit. Druhou je biokoridor dolná Parná. Máme v pláne robiť v tejto lokalite protipovodňové opatrenia a využiť túto plochu na vytvorenie prímestských lesov a rekreačnej oblasti pre obyvateľov Trnavy. Sú na to nadviazané grantové schémy a systémy, do ktorých by sme sa chceli zapojiť. Časť prostriedkov bude aj z mestského rozpočtu.

■ Mesto v minulosti viac stávalo. V súčasnosti sa tento prístup aj vzhľadom na klimatické zmeny prehodnotil. Mesto svoje investičné aktivity rieši s prihliadnutím na zmeny klímy, ale aké má reálne možnosti ovplyvniť investorov? Čo dovoľuje legislatíva a v čom ju môže doladovať mesto?

M. Húšťavová: To je ťažká otázka. Denne sa s ňou stretávame pri pripomienkovaní dokumentácie. Niektoré regulatívy sú určené

územným plánom. V ňom sú zadané isté podmienky, ale nepremietajú sa tam vždy konkrétne body adaptačnej stratégie. Mínusom je, že národná legislatíva nepodporuje projekty ako sú vegetačné strechy, či vegetačné fasády, ktoré by ochladzovali budovy. V lete sa prehrievajú a akoby sa efekt tepla odrazil ešte znásoboval. Investori nám neustále pripomínajú, prečo by mali robiť vegetačné strechy. V Územnom pláne sú dané percentá zelene, ktoré musia dodržať. Ak to nespĺňajú, musia pristúpiť k vegetačným strechám. Pokiaľ spĺňajú percento zelene na pozemku, nemáme možnosť ich donútiť, aby tieto zelené strechy robili. A práve to by vyriešila národná legislatíva tak, ako bola prijatá vo Francúzsku. Bola by to pre investora povinnosť. Nemuseli by sme ho presviedčať, že je to pre mestskú klímu dobrý nástroj ako ochladzovať mesto. Na Slovensku nám však chýba akási spoločenská zodpovednosť za zmeny klímy.

■ Aké sú možnosti mesta prispôbovať sa pri výstavbe nových objektov zmene klímy? Čo všetko môžeme robiť? Myslí sa už okrajovo napríklad aj spomínané dažďové záhrady, teda na zadržiavanie dažďovej vody v meste?

M. Húšťavová: Systém, ktorý by nám pomohol udržať zrážkovú vodu v meste, je v dažďových záhonoch alebo záhradách. Na povrchu by tieto záhrady tvorili trvalkové záhony, pod ktorými by boli systémy na zadržiavanie, akumuláciu a následne infiltráciu vody. Až potom, keď sa tento systém naplní, by voda pretekala do dažďovej kanalizácie. Takéto plochy plánujeme pomaly vytvárať od budúceho roka. No najprv musíme zistiť, či je to územie schopné uniesť, akú má možnosť infiltrácie (vsakovania) a rôzne ďalšie detaily. Na to potrebujeme aj posudok hydrogeológa.

■ Dá sa nejako merať aj prínos výsadby stromov pre ekosystém a jeho stabilitu? Minulý rok mesto vysadilo zhruba vyše 500 stromov, tento rok ich má byť tisíc. Aký prínos môže mať takéto množstvo zelene pre klímu v meste?

J. Garaiová: Strom je jeden krásny veľký biotop a súčasne akoby jedna veľká klimatizačná jednotka. Strom denne odparí sto až štyristo litrov vody, a preto vzduch pekne ochladzuje. V zimnom období zase dokáže vzduch oteplieť. Zmierňuje prúdenie studeného vzduchu, a tým ho akoby otepluje. Americkí vedci vypočítali, že strom tým, že ušetrí 20 až 30 percent energie, nám šetrí zhruba 300-tisíc eur ročne. A to nehovoríme, že dospelý strom za deň vyprodukuje tisíc litrov kyslíka, jeden hektár stromového porastu zoberie ročne z atmosféry 33 ton prachu a plynov, a jeden strom spotrebuje za život 34 miliónov kubíkov kyslíčnika uhlíčitého, čo je skleníkový plyn, ktorý robí klimatické zmeny. Aj keď to vyzerá, že počty stromov – päťsto, tisíc, je veľké množstvo, z hľadiska veľkosti mesta to nie je veľa. Takáto cieľavedomá výsadba je nákladný a dlhodobý proces.

■ Aké sú najbližšie aj dlhodobejšie vízie mesta, pokiaľ ide o výsadbu? Spomeňme aj niektoré projekty.

M. Húšťavová: Tento rok sme sa zamierovali na mestské časti Trnava západ, obytný súbor Na Prednádraží a Trnava východ, obytný súbor Na Družbe, kde nebola rozsiahlejšia výsadba stromov. Dopĺňali sme sídliská a mestské časti o akýsi koncepčný súbor stromov do zón. Zahusťovali sme výsadby, aby v jednotlivých častiach vznikali akoby malé lesíky. Treba pripomenúť, že v minulosti, pred desiatkami rokov, sa stromy skôr vysádzali náhodne – pri postavení sídliska zopár stromov, potom nejaké, ak niekto

mesto požiadalo, inak sa výsadba sídlisk koncepcne a presne neriešila.

■ V posledných rokoch začalo mesto vysádzať trvalkové výsadby, ktoré vydržia dlhšie na jednom mieste, netreba ich každoročne obnovovať a pôsobia aj pekným prírodným dojmom. Neuvažuje sa aj o vhodných miestach na výsadbu líčnych porastov, ktoré by boli nielen atraktívne na pohľad či pre hmyz a iné živočíchy, ale ušetrili by sa tým aj finančné prostriedky, lebo nevyžadujú častú kosbu ako bežné trávniky?

M. Húšťavová: Keď vytvárame trvalkový záhon, vždy sa to berie ako jeden malý ekosystém. Nejde len o náhodne vysadené to, čo sa nám práve hodí. Vyberáme trvalky z jedného spoločenstva. Vzniká malý ekosystém, ktorý spolu funguje, rastliny sa dopĺňajú v časovom priereze vegetačného obdobia. Spĺňajú estetické hľadisko – jedna odkvitne, kvitne potom druhá, ale je tam význam aj z hľadiska odparovania, aby nám ochladzovali mesto. Pokiaľ ide o líčne porasty, naozaj ide aj o znížené náklady na údržbu. Kosba nie je taká náročná, pri líčnom poraste ide aj o odparovanie vody, ktorá napríklad, kým trávnik veľkú časť vody spotrebováva. Je tam aj ekonomické hľadisko – trávnik je pre mesto drahší. Kde sa to dá, tam by sme trávniky chceli nahrádzať líčnymi porastmi. Môže to byť aj pekný estetický prvok v meste – v strede tráva, na okrajoch líčne porasty, ktoré by tvorili pekné farebné pozadie zelených lokalít. Tie plánujeme využiť najmä na sídliskách, kde by nám to uľahčilo starostlivosť a dodalo istú diverzitu. Deti a dospelí by videli líčne byliny kvitnúť na sídlisku. Konkrétne plochy nemáme vytipované, ale do konca roka, resp. začiatku budúceho roka plánujeme tieto lokality doriešiť. ■

Jana Gmitterová, foto: (eu)

Zástupcovia trnavských univerzít a primátor podpísali memorandum o spolupráci

Študenti trnavských vysokých škôl budú mať možnosť aktívnejšie sa zapájať do života v našom meste. Na trnavskej radnici založili 11. novembra svojimi podpismi rektor Univerzity sv. Cyrila a Metoda Jozef Matúš, rektor Trnavskej univerzity v Trnave Marek Šmid, dekan Materiálovotechnologickej fakulty so sídlom v Trnave Jozef Peterka a primátor Trnavy Peter Bročka poradný orgán primátora – Univerzitnú radu mesta Trnavy.

„Dnešný deň považujem za mimoriadne významný. Memorandum vnímame ako signál pre vzájomnú spoluprácu v prospech oboch strán a v konečnom dôsledku v prospech obyvateľov Trnavy aj širšieho regiónu,“ povedal na úvod rektor UCM Jozef Matúš. Na jeho slová nadviazal rektor TU Marek Šmid: „Podpísanie tohto memoranda je prirodzeným vyústením doterajšej spolupráce medzi univerzitnými subjektmi a mestom.“

Význam tejto udalosti podčiarkol aj dekan MTF STU Jozef Peterka: „Je veľmi pozitívne, že vznikol neutrálny orgán, ktorý bude spájajúcou reťazou medzi univerzitami a mestom. Chcem zaželať, aby bola Univerzitná rada mesta Trnavy úspešná a riešila naozaj tie problémy, ktoré študentov trápia.“

Univerzitná rada bude zložená z dvanástich členov, deväti z nich budú delegátmi troch trnavských univerzít (dva študenti a jeden pedagóg) a traja delegáti Mestského úradu v Trnave. Na čele Univerzitetnej rady budú predseda, dvaja podpredsedovia a tajomník.

Za predsedu môže byť volený iba delegovaný študent vysokej školy. Tajomníkom bude pracovník Mestského úradu v Trnave, ktorý bude zabezpečovať organizačné, technické a administratívne práce spojené s fungovaním Univerzitetnej rady. ■

Jana Gmitterová

Športujeme SPPoločne a bez bariér

Púšťanie šarkanov, turnaje v pingpongu či kreatívne dielne – to všetko bolo v piatok 27. novembra súčasťou slávnostného otvorenia nového bezbariérového ihriska v Základnej škole na Ulici Andreja Kubinu v rámci projektu Športujeme SPPoločne a bez bariér, ktorý sumou 10 000 eur finančne podporil Nadačný fond Municipality pri Nadácii SPP. Mesto Trnava na realizáciu projektu vyčlenilo zo svojho rozpočtu 24 883 eur.

Základná škola Andreja Kubinu v Trnave sa dlhodobo snaží vytvárať vhodné podmienky na integráciu žiakov so zdravotným postihnutím, chybami učenia či narušenými komunikačnými schopnosťami. Vďaka projektu Športujeme SPPoločne a bez bariér sú tento rok opäť o krok bližšie k svojmu cieľu. Výsledkom spoločného snaženia školy, na-

dačného fondu a mestskej samosprávy je nové ihrisko v školskom areáli, kde si deti so zdravotným znevýhodnením budú môcť so svojimi rovesníkmi zahrať na viacúčelových betónových stoloch napríklad pingpong, vylepšiť svoje basketbalové zručnosti či relaxovať na novej lavičke. Areál je dizajnovovo atraktívny, zhotovený na báze drevených

materiálov, betónu a kovu. Prvky sú robustné, s dlhou životnosťou a rozložené tak, aby boli prístupné pre deti a mládež so zdravotným postihnutím. Súčasťou výbavy ihriska je aj nový odpadkový kôš a stojan na bicykle. Zrekonštruovaný areál poskytne možnosť aktívne využívať svoj voľný čas nielen žiakom školy, ale aj deťom z celej Trnavy. ■

(eu)

Seminár aj s najnovšími trnavskými témami

Krajský pamiatkový úrad Trnava a Mesto Trnava organizujú 22. ročník odborného pamiatkového seminára Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja, ktorý sa uskutoční 8. decembra o 13. hodine v zasadačej sále mestského zastupiteľstva na trnavskej radnici.

Na programe je osem príspevkov, z toho šesť sa bude týkať priamo Trnavy. Ich názvy sú príslubom mimoriadne zaujímavých informácií nielen pre odborníkov, ale aj pre laických záujemcov o pamiatky, históriu a archeológiu. Ako prvý sa predstaví historik Martin Tibenský z Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity s prednáškou Trnavskí vitrikovia. Po ňom budú hovoriť archeológovia Jozef Urminský a Michal Takács o tohtoročnom unikátnom objave drevených konštrukcií stredovekej cesty počas rekonštrukcie

Hviezdoslavovej ulice. Daniela Zacharová z Pamiatkového úradu Slovenskej republiky zhrnie doterajšie poznatky o krove Katedrály sv. Jána Krstiteľa v Trnave. V príspevku Branislava Lesáka a Jozefa Kováča z Mestského ústavu ochrany pamiatok v Bratislave a Ivana Staníka z Krajského pamiatkového úradu v Bratislave odznejú informácie o výsledkoch archeologického výskumu na Štefánikovej ulici 4 a na Trojičnom námestí 9 v Trnave. Priestor dostane aj Simona Jurčová zo Západoslovenského múzea

s komentovanou prezentáciou dobových fotografií s názvom Okolo trnavských hradieb. Nebudú chýbať ani témy z Trnavského kraja, Marián Keleši z Oblasného reštaurátorského ateliéru v Levoči bude hovoriť o reštaurátorskom výskume a reštaurovaní interiéru Kostola sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch, Ivana Červenková zo Slovenského národného archívu v Bratislave prednesie správu o archívnom výskume kaštieľa vo Veľkom Grobe. ■

(red)

Chystá sa najväčšia výstava kníh a hračiek

Výborné čítanie, pútavé a náučné hračky pre deti a diskusie so známymi osobnosťami ako sú Daniel Hevier, Adriana Poláková, Barbora Rakovská či Braňo Jobus. To všetko prinesie do Trnavy výstava Knihy a hračky, ktorá sa 1. a 2. decembra uskutoční v Mestskej športovej hale v Trnave. Súčasne sa na tomto mieste uskutoční výstava stredných škôl pod názvom Kam na strednú 2015.

V predvianočnom čase sa deti prvého i druhého stupňa ale aj tínedžeri a dospelí môžu stretnúť s Danielom Hevierom a ďalšími obľúbenými spisovateľmi, pozrieť si knižné novinky či nové hračky a hry a zakúpiť darčeky pre svojich najbližších. Adriana Poláková je známa televízna moderátorka, ktorá sa venuje pečeniu a vydala aj knižnú publikáciu s receptami. Priamo na akcii predvedie aj názorné ukážky. Ďalšia známa moderátorka tvár Barbora Rakovská predstaví svoju knižnú novinku pre najmenších Hrebienok. Spevák Braňo Jobus predstaví svoj najnovší počin s názvom Plajko. Súčasťou výstavy budú aj ukážky výučby jazykov zo strany jazykových škôl a workshopy medzinárodných vydavateľstiev pre učiteľov cudzích jazykov o nových publikáciách či trendoch vo vzdelávaní. Pripravený je pestrý

celodenný program, návštevníci sa môžu stretnúť s literátmi a ilustrátormi ako sú Gabriela Spustová, Oľga Kohútiková, Ján Čápka, Oksana Lukomska, Svetlana Majchráková, Miroslava Varačková, Mária Kutáková-Opatovská a ďalší.

Spolu s výstavou Knihy a Hračky bude v Mestskej športovej hale v Trnave prebiehať výstava stredných škôl pod názvom Kam na strednú 2015. Ide o dvojdnú interaktívnu prezentáciu štátnych a súkromných stredných škôl z celého trnavského kraja. Cieľom je bližšie predstaviť žiakom posledných ročníkov základných škôl, ich rodičom a širšej verejnosti stredné školy, študijné odbory a spoločnosti, ktoré spolupracujú so strednými školami. Generálnym partnerom výstavy Kam na strednú 2015 je spoločnosť ZF Slovakia, ktorá bude predsta-

vovať odbory, s ktorými spolu so Strednou odbornou školou automobilovou v Trnave vstupujú od septembra 2016 do duálneho vzdelávania.

„Teší nás, že sa stredné školy môžu aj takýmto spôsobom zviditeľňovať, čo prispeje k zvýšenému záujmu žiakov základných škôl stať sa ich študentmi,“ vraví Miroslav Koleník zo spoločnosti ConsultSK Slovakia, ktorá organizuje výstavy v spolupráci s Knižnicou Juraja Fándlyho, Trnavským samosprávnym krajom a Mestom Trnava.

Obe výstavy sú prepojené, účastníci sa môžu zapojiť do jednoduchej šifrovačky, ktorá ich prevedie hráčov cez všetky zákutia výstavy. „Pri hre si hráči môžu pomáhať, môžu medzi sebou súťažiť, ale hlavne sa majú baviť,“ dodáva Michal Ulický, majiteľ únikovej miestnosti Dve Izby, ktorá túto hru organizuje. ■

Bohumil Chmelík, predseda o. z. TF '89

Ohliadnutie do histórie Galérie Jána Koniarka

Galéria výtvarného umenia vznikla v Trnave neskôr ako v iných slovenských mestách. Jej absencia v kultúrnom živote mesta sme opakovane kritizovali, najmä vo vtedajšom mesačníku Kultúra a život Trnavy. Okresná galéria vznikla v roku 1976. Prvým riaditeľom, hoci len niekoľko prvých dní jej existencie v kancelárii pri Okresnom múzeu v Hlohovci, bol akademický maliar František Blažo, trnavský rodák, neskôr pôsobiaci v Košiciach. Za prvého riaditeľa Okresnej galérie v Trnave je označovaný Vladimír Siváček od 1. 6. 1976. V 1978 pri príležitosti 100. výročia narodenia J. Koniarka bol názov zmenený na Okresná galéria Jána Koniarka v Trnave a od roku 1984 na dnešný názov Galéria Jána Koniarka (GJK).

Galéria nemala vlastné výstavné priestory. Výstavy sa preto konali v Západoslovenskom múzeu, mestskom divadle, výstavnom priestore na Prednádraží, v Atómových elektrárňach, ale aj v ďalších mestách vtedajšieho okresu. Vedenie galérie pripravilo dokumentáciu na prestavbu paláca na rohu Hviezdoslavovej a Hollého ulice, ale za ideálnu budovu pre galériu výtvarného umenia považovalo budovu vtedajšieho sirotinca na rohu ulíc Hollého a M. Schneidera Trnavského. Postup v realizácii týchto plánov prerušila Nežná revolúcia a nasledovné reštitúcie budovy. V tomto období prišlo v GJK k personálnym zmenám. Členovia Trnavského kultúrneho fóra, ktoré vzniklo v decembri 1989, v spolupráci s predstaviteľmi mesta a pracovníkmi galérie intenzívne hľadali vhodnú budovu. V tom istom čase, pod tlakom argumentov detských lekárov, sa rušili detské jasle ako nevhodné zdravotnícke zariadenie pre deti. Zrušené boli aj jasle v tzv. Kopplovej vile na Zelenom kríčku č. 3, ktoré patrili Okresnému ústavu národného zdravia v Trnave (OÚNZ).

OÚNZ a rovnako aj GJK organizačne patrili pod Okresný národný výbor v Trnave (ONV). Vila podnikateľa Koppla sa ukázala ako jediné vhodné riešenie, aj keď bolo zrejmé, že priestory budú nedostačujúce pre stále expozície a bude potrebná prístavba. Návrh zriadiť Galériu

v Kopplovej vile získal všestrannú podporu a budova detských jaslíček bola administratívnym prevodom ONV zmenená na Galériu Jána Koniarka.

Galéria bola pod vlastnou strechou. Realizovali sa potrebné stavebné úpravy, presťahovali sa pracovníci, zbierkové fondy a ďalší inventár. Začal sa každodenný galerijný život v novej budove. Riaditeľom bol od roku 1990 Jaroslav Formanko. Prvá výstava – Blažej Baláž: 1+1+1=1 bola slávnostne otvorená 7. mája 1992.

Trnavské kultúrne fórum, od roku 1997 občianske združenie Trnavské fórum '89 (TF '89) sa ďalej angažovalo v snahe o prístavbu GJK, v ktorej bude vystavené dielo Jána Koniarka. Opakované akcie ku Dňu múzeí a galérií nazvané Koniarek rock stone – trnavsky čítané „Koniarek rok stone“ (že nemá svoju galériu), viedli k výstavbe prístavby.

V roku 2002 TF '89 vyhlásilo v spolupráci s Mestom Trnavou a GJK Rok Jána Koniarka pri príležitosti 50. výročia úmrtia umelca. Patronát na Rokom Jána Koniarka prevzal minister kultúry. TF '89 v spolupráci s GJK iniciovalo prípravu a vydanie monografie Sochár Ján Koniarek. V centre odbornej pozornosti GJK je akademický sochár Ján Koniarek. Pretože sa viacej ako päťdesiat rokov zaujímam o život a dielo Jána Koniarka, v roku 2005 po nástupe Vladimíra Beskida na post riaditeľa galérie sme

po opakovaných rozhovoroch stanovili rozsah neodkladných úloh pracovníkov GJK vo vzťahu k J. Koniarkovi a jeho dielu. Prvoradá bolo vyhotovenie kópie náhrobníka Odchod duše k Bohu (rodina Percelly, cintorín na Ul. T. Vansovej) a kópie plastiky Hlas povstania v mramore. Mramor na túto kópiu sprostredkoval najmladší Koniarkov žiak akad. sochár Štefan Belohradský ako dar kamenárskej firmy (mramor sa nachádza na dvore galérie). Ďalšou dôležitou úlohou bolo posúdenie stavu plastík nachádzajúcich sa mimo Trnavy. Najmä sochy realizované v betóne sú poškodené zubom času, niekedy aj ľahostajnosťou miestnych organizácií alebo majiteľov. Niektoré diela sú nezvestné. V oblasti života a diela umelca išlo o vyhľadanie dobových informácií o jeho dielach, najmä tých, ktoré vznikli v Budapešti, Mníchove a Belehrade, ale aj doma na Slovensku. Ďalej o spracovanie korešpondencie uloženej v Slovenskej národnej galérii, ako aj tam dostupnej fotodokumentácie a o spoznanie umelcovej účasti na výstavách (Paríž, Praha, New York), pátranie po dielach známych iba z fotografií alebo literatúry, ale aj sledovanie predaja Koniarkových diel v aukčných sieňach a predajniach starožitností, a ich nákup.

Dielo Jána Koniarka je bohatstvom nášho národa, je trvalou súčasťou kultúrneho života Trnavy. ■

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Spomienky na Vianoce – a na všetkých, ktorých podoby už nájdeme len na fotografiách...

Oslavy Vianoc v 20. storočí sa posunuli od duchovnej tradície pripomenutia si Narodenia Pána najmä pribudnutím materiálnych prvkov. Darčekom súvisia s rozdielnym sociálnym postavením ľudí a ich finančnými možnosťami. Okolo roku 1900 závisela podoba oslavy Vianoc od postavenia rodiny v spoločenskom rebríčku.

Darčeky v chudobných dedinských chalupách boli jednoduché: plody prírody, ručne vyrobené darčeky, praktické a potrebné veci. Napriek nedostatku sa aj v takýchto rodinách snažili, aby boli pokrmy podávané počas sviatkov bohatšie než bežne. Ľudové zvyky na dedine zachovávali aj tradície spojené s hospodárstvom. Pozornosť sa venovala domácim zvieratám a pôde, a tak boli zamerané aj niektoré vianočné a novoročné rituály. Život v meste ponúkal ľuďom iné možnosti. V bohatších meštianskych domácnostiach si členovia rodiny našli kupované darčeky týždeň schovávané práve na tento účel.

Čo sa jedla týka, možno hovoriť o hostinách so všetkým, čo k tomu patrilo: slávnostné stolovanie, výnimočný servis, vybrané delikatesy, hudobný program členov rodiny, a podobne.

Nech sa už slávil Vianoce a Nový rok kdekokoľvek – v chalupe na dedine, u remeselníka v meste, v meštianskej domácnosti, u bohatého podnikateľa, v šľachticom sídle alebo trebárs na vojne ďaleko od blízkych, vždy to bol výnimočný deň a príležitosť na slávnostnú chvíľu. Príprava trvala už týždeň dopredu. Zabíjačky zabezpečili dostatok mäsa a mäsových lahôdok, na jeseň natlačená kapusta do drevených sudov bola práve najlepšej chuti, pálenka z plodov letnej záhrady odstála svoj čas ukrytá v pivniciach a gazdinky piekli už týždeň popredu trvanlivé pečivo a medovníky, aby do Vianoc zmákli.

Vianočná pohľadnica z prvých rokov 20. storočia

Oslavy Vianoc vojakov 71. pešieho pluku pred prvou svetovou vojnou, zdroj: rodinný archív Ehlersovcov

Novoročná pohľadnica, okolo roku 1915-20, zdroj: rodinný archív autorky

Najkrajší vianočný darček, 1936, zdroj: rodinný archív autorky

Ozdobený stromček v domácnostiach ako symbol Vianoc je známy na Slovensku až od 19. storočia. Predtým sa používali na výzdobu len vetvičky ihličnanov. V ľudovom prostredí sa vetvičky či stromček zavesili zo stropu a zdobili sa sušeným ovocím, perníkmi, orechmi a jablčkami. Neskôr pribudli slamené ozdoby na motúzikoch alebo stužkách a ešte neskôr kocky cukru balené do staniolu ako salónky. V mestách postupne vymenili červené jablká za sklené fúkané gule a rôzne figúrky, ktoré sa začali na tento účel továrensky vyrábať. Cukrovinkári mesiace popredu liali čokoládu do rôznych foriem, stuhnuté tvary potom balili do staniolov a starostlivo na ne lepili obrázky anjelikov, zvončeky, hviezdičky, aby ich predavači ponúkali pred Vianocami v obchodoch. V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch sa kúpali balené fondánové salónky a neskôr plnené čokoládové kolekcie s farebnými obrázkami. Imitáciu snehu na stromčeku navodili tzv. anjelské vlasy – biele tenučké vlákna, ktoré sa ťahali od jeho vrcholu po spodné vetvičky. Potom pribudli strieborné lamety – tenké pásiky strieborného staniolu, ktorými sa pokrývali vetvičky už ozdobeného stromčeka. A striebornou reťazou sa napokon obtočil celý od vrchu až po spodok. Tenké sviečky držali kovové štipce a zapáľovali sa len na Štedrý večer. Aj to nie nadsť, pretože oheň sviečky v bezprostrednej blízkosti so všetkými spomínanými horľavými nástrahami neraz spôsobil požiar. V škole si deti po Vianociach bežne rozprávali príhody, ako doma začal horieť stromček alebo ako hasili záclony. Zaujímavým obdobím pre oslavu Vianoc boli päťdesiate roky, keď sa nový ľudovodemokratický štát musel popasovať s poriadnym problémom, ako nechať z Vianoc

Novoročná pohľadnica, okolo roku 1919-20, zdroj: rodinný archív Márie Kuššovej

Pattermannove deti po Vianociach r. 1917, rodinný archív Márie Markovej

Vianočná pohľadnica z obdobia prvej republiky

Vianočný koník z roku 1939, zdroj: rodinný archív Márie Kuššovej

zmiznúť kresťanskú podstatu. Celkom dobre si poradili s Mikulášom, keď ho premenovali na Deda Mráza. Podľa vzoru Sovietskeho zväzu Ded Moróz priniesol sneh a dobrým deťom aj nejaké sladkosti. No aj napriek veľkej snahe nového politického vedenia, darčeky deťom v socialistickom Československu stále nosil Ježiško, nech už ním bol ktokoľvek. Kresťanským rodinám nik nezabránil, aby mali doma vystavený betlehem s Jezuliatkom. Odvahu ísť do kostola na polnočnú omšu už nenabrali všetci. Vždy tam boli v službe tajní, ktorí sledovali účasť najmä tých ľudí, ktorí zastávali v práci nejakú funkciu, alebo pracovali napríklad v školstve. Mnohí preto prešli so svojou vierou do rodinnej ilegality, a tak vznikla najmä pre deti schizofrénia často sprevádzaná vetou: „Toto v škole nehovor...“

Asi mi dáte za pravdu, keď poviem, že i dnes prežívame tieto sviatky najintenzívnejšie vtedy, ak sú v rodine malé deti. Rozžiarené detské oči pri pohľade na svietiaci ozdobený stromček sú niečím, čo nás neprestáva dojímať a motivovať k príprave tých najkrajších Vianoc. Aj v minulosti sa s najväčšou láskou vyberali najmä darčeky pre deti. Niekde ich po večeroch vyrábali sami rodičia – pre chlapcov drevené vozíky alebo koníkov, pre dievčatá otcami vystružlikané bábiky, ktorým potom mamy šili šaty. Jednoduché hračky sa predávali na trhoch a zložitejšie a krajšie v obchodoch. Vrcholom detských snov boli kočíky alebo kolísky pre bábiky, sánky, korčule, vozíky, trojkolky a bicykle. Takéto darčeky sa samozrejme museli ihneď vyskúšať. Na rozdiel od detí si dospelí členovia rodiny dávali skôr symbolické darčeky, v časoch socialistického „dostatku“ všetkého to boli obligátne

Oslava Vianoc vojakmi v prvom roku Druhej svetovej vojny, 1939, zdroj: rodinný archív Eduarda Čordáša

Novoročná pohľadnica s kominármi, polovica 20. storočia, zdroj: Západoslovenské múzeum v Trnave

Vianoce 1952, zdroj: rodinný archív Jozefa Michalca

ponožky pre ocka, zástera pre mamu a šatka pre babku. Alebo niečo do domácnosti pre celú rodinu – mixér, fotoaparát, tranzistor, či neskôr kazeťák z Tuze-xu. Typickou novoročnou návštevou v domoch boli kominári, ktorí nosili so sebou novoročné kominárske kalendáre. V časoch, keď sa kúrilo v kachliach, boli kontroly komínov pred zimou a ich vymetanie nevyhnutnosťou. Kominári poznali svojich zákazníkov dokonale a novoročný rituál bol takmer stavovskou čťou tohto remesla.

Postupne sa z Vianoc stal obchodný artikel, ktorý už intenzívne zasiahol aj do našich životov. Vianočné pohľadnice, menovky na darčeky, vianočné baliace papiere, ozdobné vrecká s vianočným motívom, ozdobné tašky, vianočné prestieranie, servítky, obrusy... Dnes sú všade umelé vianočné stromčeky, ktoré síce šetria prírodu, ale nevoňajú. Vyrábajú sa vianočné ozdoby od vkusných až po neuveriteľné gýče. Najpopulárnejšími vianočnými farbami zostávajú červená, zlatá, zelená, biela a strieborná. Horľavé sviečky nahradili elektrické svetielka a svetelné reťaze. Od konca dvadsiateho storočia k nám prenikla americká móda exteriérovej vianočnej výzdoby: živé ihličnany v predzáhradkách ozdobené blikavým vonkajším osvetlením, prípadne vysvietené celé domy, obchodné centrá.

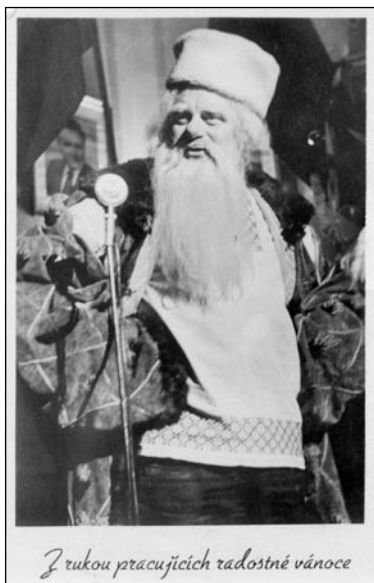
Vianoce k nám prichádzajú prostredníctvom reklám a obchodov čoraz skôr. Už na začiatku októbra vychrstnú obchody na zákazníkov zároveň s dušičkovými kahancami aj prvú várku mikulášskych čokolád. Nečaká sa ani na prvú adventnú nedeľu a interiéry veľkých centier už hýria vianočnou výzdobou. Vianoce chce mať každý veľkolepé. Tony tovaru v nákupných vozíkoch sa už zopár týždňov presúvajú do

Vianoce u fotografa Viktora Michalca, 1947, zdroj: rodinný archív Jozefa Michalca

Vianoce 1951, zdroj: rodinný archív Vlasty Berkovej

Pokroková pohľadnica Deda Mráza v ruskej rubaške s fotkou Klementa Gottwalda v pozadí, 50. roky

našich domácností, akoby sme si robili nejakú zásobu, keby náhodou nasnežilo a zaľúvalo nás tak, že sa týždeň nedostaneme z domu. Aj darčeky sú čoraz pompeznejšie, mnohokrát za cenu následného splácania úveru. Pod stromčekom bývajú kopy omašličkovaných ligotavých vreciek, taštičiek a škatuliek pre každého, len aby vybaľovanie trvalo čo najdlhšie. Pritom ide mnohokrát

Pohľadnica z roku 1960, zdroj: rodinný archív autorky

o zbytočnosť, ktorú obdarovaný nikdy nepoužije, nepáči sa mu, a teda mu ani radosť neurobí. Ducha Vianoc tak aj dnes najlepšie vystihnú deti, ktoré na darčeky ešte nemajú peniaze, a tak sa snažia pre každého člena rodiny aspoň niečo samy vyrobiť alebo nakresliť.

Pred rokom 1989 sme boli štyridsať rokov zvyknutí súperiť v obchodoch o lepší tovar. Ak

niekto niečo pekné chcel, musel mať známu predavačku, čo mu tovar odložila „pod pult“, alebo si musel odstáť rad na zopár kusov, ktoré sa dostali do bežného predaja a o ktoré sa strhla „bitka“. Nehovoriac o luxusných vianočných potravinách, ktoré sa bežne na pulty našich obchodov nedostávali – banány, pomaranče, mandarínky, ananásy a pod. Dnes máme všetkého dostatok, ba priam prebytok a kúpiť niekomu darček už nie je také vzácné, pretože existujú podobné veci v rôznych cenových hladinách aby boli prístupné takmer každému. Páči sa mi trend časti mladej generácie, ktorý je návratom k poctivej domácej výrobe a ručne vyrobeným darčekom dnes moderne označeným ako „hand made“.

V tomto čase si možno mnohí spomínate práve na Vianoce vášho detstva. Na domácu atmosféru a vôňu izby so stromčekom. Na zasnežený dvor a zimu, čo sa dostala aj pod nechty. Na dym z komínov domov na uliciach Trnavy. Na pôst od rána na Štedrý deň a to napätie až do večera. Na praskot ohňa v kachliach vykúrenej izby. Na jeden program v televízore. Na štrnganie príborov, na prskavky a na tie vaše najkrajšie darčeky. A na všetkých, ktorých podoby už nájdete len na čiernobielych fotografiách... ■

Zdroje:

Zbierkový fond Západoslovenského múzea v Trnave a fotografie zo súkromných albumov trnavských rodín

V novembrovom vydaní NzR sme pri grafickej úprave článku Simony Jurčovej s názvom Viliam Wietz – fotograf v Trnave na strane 17 uviedli nesprávne meno autorky. Správny podpis Simona Jurčová bol uvedený až na záver ako súčasť textu. Autorku aj čitateľom sa za chybu ospravedľujeme.

Vianoce počas prvej svetovej vojny a stromček ozdobený kartami, 1915, zdroj: rodinný archív Ehlersovcov

Vianoce 1964, zdroj: rodinný archív Eleny Zlatošovej

Bábkové divadielko, 1970, zdroj: rodinný archív Eleny Zlatošovej

Juraj Červenka, foto: Kriegsarchiv Wien

František Wognar – letecké eso z Trnavy

Počas prvej svetovej vojny nasadili znepriatelené strany po prvý raz vo významnejšej miere letectvo. Ani Rakúsko-Uhorsko nebolo výnimkou, jeho krehké stroje z dreva, plátna a výstužných drôtov operovali už od počiatkových dní konfliktu nad rôznymi časťami starého kontinentu. V ľahkých lietadlách si plnili svoju úlohu aj muži pochádzajúci z územia dnešného Slovenska a hoci medzi aviatikmi z podunajského impéria tvorili nepatrnú menšinu, mnohí patrili k najplátnejším príslušníkom cisárskych a kráľovských leteckých zborov. Medzi nich patril aj Trnavčan František Wognar, ktorý dosiahol päť víťazstiev v leteckých súbojoch.

Mal povesť odvážneho a rozhodného letca, s veľkými ambíciami a chuťou zdokonaľovať sa. Pozoruhodné je, že všetky zostrely zaznamenal v kokpíte dvojmiestnych viacúčelových dvojplôšníkov typu Hansa-Brandenburg C.I, neraz proti pilotom podstatne rýchlejších a obratnejších stíhačiek. Stroje Hansa-Brandenburg C.I dosahovali maximálnu rýchlosť okolo 150 km/h, ich výzbroj zväčša tvorili dva guľomety značky Schwarzlose.

František Štefan Wognar sa narodil v Trnave 3. januára 1890. Jeho otec Jakub Wognar pochádzal z Ivančíc na Morave, matka bola Trnavčanka Karolína Kellichová, pričom Františkovi rodičia sa zosobášili v roku 1878 v moravských Oslavanoch. Jakub Wognar pracoval v Trnave ako cukrovarnícky majster. Podľa matričných záznamov mal František Wognar troch súrodencov, starších Jozefa a Máriu Annu, a mladšiu sestru Alojziu Antóniu. Jozef však zomrel v júli 1892 ako sedemročný. Smútok v rodine Wognarovcov zavládol aj o mesiac neskôr, keď ako malé bábätko zomrela aj Alojzia Antónia.

Mladý František sa vyučil za strojného mechanika a v roku 1913 sa rozhodol vstúpiť do armády. Keď v lete 1914 vypukla vojna, podal si žiadosť o vstup do cisárskeho a kráľovského letectva. Nadriadení jeho požiadavke vyhovelí, k leteckým silám boli totiž zväčša prijímaní mladí muži s technickým vzdelaním a zručnosťami.

Mladík z Trnavy úspešne absolvoval pilotný výcvik.

Prvé víťazstvo

Odznak poľného pilota si František Wognar na hrud' pripol v októbri 1915. V tom čase bol povýšený do hodnosti čatár (Zugsführer) a pridelený k leteckej rote Flik 2 (Fliegerkompagnie), neskoršej Flik 2D, dislokovanej na Sočskom fronte. Na jednej strane frontovej línie stála armáda Rakúsko-Uhorska, na opačnej zase Taliani. Kraj na dnešnom taliansko-slovinskom pohraničí je charakteristický vápencovými vrchmi na ľavom brehu rieky Soče a nížinou na pravom brehu. Hlavnou úlohou letcov z roty Flik 2 bolo pozorovanie nepriateľských pozícií a pohyb talianskej armády. Wognar absolvoval i lety spojené s fotografovaním nepriateľských cieľov či bombardovaním.

V priebehu roka 1916 vyznamenali nadriadení mladého Trnavčana Striebornou medailou za odvalu II. triedy, aj Striebornou medailou za odvalu I. triedy. „Zakaždým si zachoval rozhodnosť a pokoj... Má za sebou 3 úspešné bombové nálety,“ píše sa v dokumente z januára 1916. Prvé víťazstvo si František Wognar, vtedy už držiteľ hodnosti šikovateľ (Feldwebel), zapísal 26. januára 1917. V letectve Rakúsko-Uhorska totiž platila zväčša zásada, že pokiaľ zostrel zaznamenala posádka dvojmiestneho lietadla, úspech si pripísali pilot i pozorovateľ. V skorých ranných hodinách letel

s pozorovateľom chorvátskeho pôvodu Josefom Matijevičom nad talianskymi zákopmi. Prítomnosť rakúsko-uhorského stroja Hansa-Brandenburg C.I, označeného čiernymi krížmi, neušla pozornosti pilotovi obratnej talianskej stíhačky Nieuport. Posádka stroja podunajskej monarchie však pohotovo reagovala, Wognar s Brandenburgom šikovne manévroval a čoskoro zasiahla Nieuport spŕška guľiek. Malá talianska stíhačka sa zrútila na zem pri obci St. Florian.

Vo februári 1917 nadriadení Wognara po druhý raz vyznamenali Striebornou medailou za odvalu I. triedy. Ďalšie víťazstvo úspešne hlásil 1. mája 1917, v ten deň v ranných hodinách navádzal s pozorovateľom Silviom Frimmelom z dolnorakúskeho Möd-

lingu nad Monte Sabotino paľbu z maľiarov, keď sa vo vzduchu stretli s ďalšou stíhačkou Nieuport. Podľa vojakov, ktorí sa pozerali na oblohu nad frontom, bol taliansky stíhač asi 100 metrov nad rakúsko-uhorským strojom, keď sa zrazu zniesol dole v ostrej zatáčke. Gulky z guľometu Schwarzlose totiž cieľ neminuli a Nieuport dopadol k zemi. Wognar a Frimmel potom pokračovali vo svojej úlohe a s navádzaním paľby prestali, až keď sa museli vrátiť na domovské letisko.

Wognar sa dovtedy zúčastnil trinástich vzdušných súbojov a aj jeho druhý zostrel presvedčil velenie, aby mu udelilo Zlatú medailu za odvalu.

Pri úspešnom súboji so stíhačkou SPAD 20. mája 1917, keď na mieste pozorovateľa sedelo neskoršie úspešné letecké eso Franz Gräser, trafila jedna z guľiek Wognara do chrbta. Po krátkom leteckom súboji začal z talianskeho lietadla vychádzať hustý čierny dym, až sa stroj v plameňoch zrútil na bojisko. Napriek zraneniu sa Wognarovi podarilo napokon pristáť na domovskom letisku. Trnavčana previezli do nemocnice, no jeho túžba za lietania bola taká veľká, že už po desiatich dňoch sa vrátil k svojej rote. Mimochodom, Franz Gräser, rodák z Nyírmady bol významnou postavou rakúsko-uhorských vzdušných síl. Počas leteckých bojov v prvej svetovej vojne dosiahol až 20 triumfov.

Útok na balón

Začiatkom septembra 1917, počas krvavej Jedenástej bitky nad Soči, sa stalo štvrtou obeťou Františka Wognara talianske lietadlo neznámeho typu. Trnavčanovi ako pozorovateľ asistoval maďarský dôstojník Honvédu László Varga. Wognara medzičasom znova povýšili, na výložkách uniformy nosil označenie štábného šikovateľa (Stabsfeldwebel). Piaty úspech napokon prišiel 16.

František Wognar dosiahol všetky víťazstvá ako pilot dvojplôšnikov Hansa-Brandenburg C.I. Na zábere vidíme stroj série 129, ktorý vyrobili vo vienskome závode Phönix Flugzeugwerke.

septembra 1917. Wognar a jeho pozorovateľ Otto Patz, Viedencan a v civile študent techniky, zostrelili pri plnení fotoprieskumnej misie taliansky pozorovací balón. Pozorovateľ v balónovom koši totiž sledoval situáciu na fronte, pričom bol v neustálom telefonickom spojení s vlastným delostrelectvom. „Posádke sa podarilo zničiť pri Lige nepriateľský balón. Pilot preukázal krajnú šikovnosť, zdarne manévroval a doslova opovrhoval nebezpečenstvom. Balón totiž chránilo nepriateľské lietadlo, no posádka nášho stroja ho aj tak zničila,“ uvádza sa v správe, ktorá približuje posledné víťazstvo Františka Wognara. Pre Trnavčana to bol už 92. operačný let a nadriadený statočného letca nominoval na v poradí už druhú Zlatú medailu za odvalu. Generálplukovník Svetozar Boroevič von Bojna však odobril „iba“ ďalšiu Striebornú medailu za odvalu I. triedy. K najcennejším vyznamenaniam Františka Wognara patrili Pruská vojenská medaila za zásluhy udelená velením 14. nemeckej armády a Zlatá medaila za odvalu, ktorú získal 18. mája 1917. Na konte mal 103 operačných letov, zopár absolvoval aj v kokpíte stíhačky typu Albatros D.III Oeffag. V priebehu roka 1918 slúžil ako testovací pilot, pričom skúšal aj

dvojmotorové stroje Gotha G.IV vyvinuté na strategické bombardovanie. Po štvrtý raz získal Striebornú medailu za odvalu I. triedy a bol povýšený na dôstojníckeho zástupcu (Offiziersstellvertreter). K zbierke pilotových ocenení patril aj Karlov vojenský kríž – vyznamenanie, ktoré na znak vďačnosti vojakom zriadil cisár Karol I.

Na sklonku vojny si za manželku zobral slovínske dievča, v roku 1919 počas konfliktu medzi Rakúskou republikou a Kráľovstvom Srbov, Chorvátov a Slovincov o Južné Korutánsko slúžil ako pilot ľubľanskej letky. Ďalšie osudy Františka Wognara sú neznáme, podľa niektorých zdrojov zomrel v roku 1943 v Odeze ako zajatec v rukách Sovietov. ■

Použitá literatúra, pramene:

- ČERVENKA, J.: František Wognar: Letecké eso sočského frontu. In: *Vojenstvo 1/2013*.
 ČERVENKA, J.: *Habsburští orli 1*. Praha 2015.
 GUTTMAN, J.: *Reconnaissance and Bomber Aces of World War I*. Oxford 2015.
 MEINDL, K.: *Die Luftsiege der k. u. k. Luftfahrtruppen 1. – 3*. Wien 2001 – 2002.
 Österreichisches Staatsarchiv, Kriegssarchiv Wien, K. u. k. Luftfahrtruppen, Karton 279.
 Štátny archív Bratislava, ZCM, inv. č. 2430, s. 456.

Peter Grznár

Archeologický výskum odhalil významnú časť opevnenia

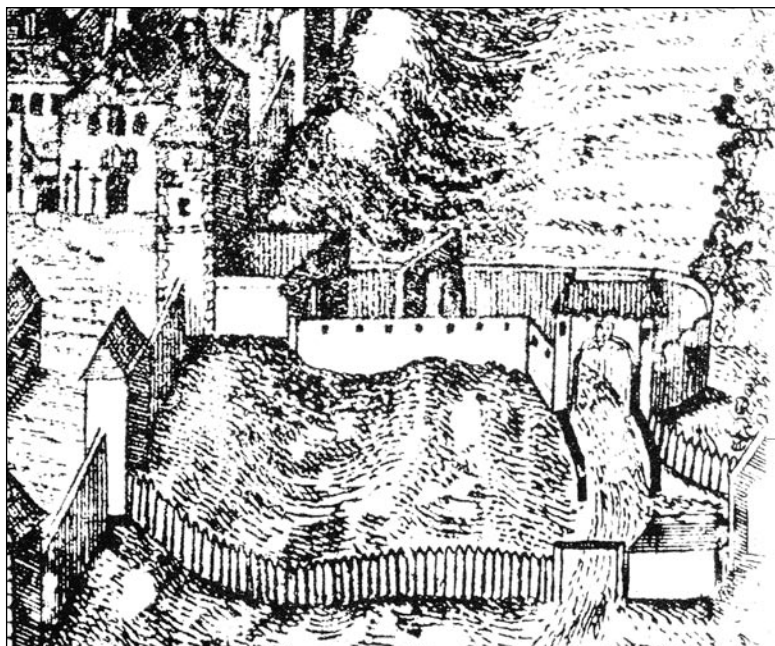
Archeologický výskum na Námestí SNP odkryl unikátnu architektúru: časť stredovekého predbránia. Nachádzalo sa pred dnes už zaniknutou Dolnou bránou, teda medzi evanjelickým domom a súdom.

Múry zo stredovekých tehál

V súvislosti s plánovanou rekonštrukciou námestia SNP Mesto Trnava na základe odporúčaní a pokynov Krajského pamiatkového úradu Trnava zabezpečilo predstihový archeologický výskum. A ambiciózny plán odkryť pozostatky zaniknutého predbránia vyšiel.

Výskum pod vedením Františka Žáka Matyašowského odhalil v archeologickej sonde, umiestnenej v zelenom ostrovčeku oproti súdu, múry zhotovené zo stredovekých tehál. Zasvätení ich poznajú ako prstovky. Na ich hornej ploche sú totiž odtlačky po prstoch výrobcov, ktorí hlinenú masu budúcej tehly ručne zatlačali do drevenej formy. Tento odtlačok tak zostal na každej tehle vypálený až do dnešných čias. A každú z nich spoľahlivo datuje do obdobia vrcholného stredoveku. Nález tvorí asi 17 metrov dlhý múr prebiehajúci po celej dĺžke výkopu. Treba povedať, že to nie je jeho konečná dĺžka, no rozsah výkopu bol pre funkčné siete a cestné komunikácie obmedzený. Nájdená architektúra sa na dvoch miestach zalamuje východným smerom a na jednom smerom západným. Vo výkope sa našli ešte dva mladšie múry, ktoré sa kolmo pripájajú k hlavnej architektúre a pochádzajú pravdepodobne z mladších prestavieb.

Pre pochopenie významu a funkcie tohto nálezu je vhodné uviesť

Detail z veduty Trnavy zo začiatku 40. rokov 18. storočia s vyobrazením Dolnej brány a predbránia spojeného s barbakanom.

širší kontext. Trnavské mestské opevnenie patrí k unikátnym fortifikáciám, a to z viacerých hľadísk. Výstavba veží a neskôr hradobného múru sa začala už niekedy v polovici 13. storočia a plocha, ktorú hradby obkolesujú, je veľká bežná 60 hektárov. No výnimočnosť nie je daná len starobylosťou a rozsahom, ale i použitým materiálom. Rozsiahle použitie tehly ako hlavného stavebného materiálu robí opevnenie ojedinelým aj v stredoeurópskom kontexte.

Fenomén predbráni a barbakanov

K najzraniteľnejším miestam každého opevnenia patria brány. Mestské opevnenie v Trnave ich malo až štyri, Hornú (vyústenie Štefánikovej), Dolnú (priesečník Hlavnej a ulice Dolné Bašty) a dve menšie pri Záposlovenskom múzeu a vyústení Jerichovej ulice. Akúkoľvek bránu bolo možné vyraziť, podpáliť, neskôr

vyhodiť do povetria či obsadiť nečakaným útokom alebo zradou, s čím má Trnava neblahé skúsenosti ešte z husitských čias. Staviteľia opevnení sa na túto slabinu snažili reagovať viacerými opatreniami. Brány sú umiestnené na prízemíach mohutných veží, pred bránami, ale i pred hradbami sa budovali vodné priekopy, cez ktoré sa k bráne dalo dostať iba po moste. Z čelnej strany veží bolo možné vyklápať a zaklápať padací most a v prejazde zase spúšťať okovanú mohutnú mrežu. Pri sústredenom tlaku nepriateľa však ani tieto opatrenia nemuseli fungovať. Staviteľia na túto neveselú skutočnosť reagovali výstavbou mohutných predbráni, ktoré umožňovali vzdialiť čiaru obrany čo najďalej od opevnenia a jeho hlavného vstupu. Predbránia si možno predstaviť ako hradbu obdĺžnikového pôdorysu, napájajúcu sa kratšou stranou na bránovú vežu. Centrálnou

osou tohto obdĺžnika bola vedená cesta a konštrukcia mostu. Obranné prvky bránovej veže, ako pevná okovaná brána či padací most, sú v tomto predbrání zdvojené či znásobené. Kým sa teda dobyvatel dostal do mesta, musel prejsť viacerými bránami a padacími mostmi.

Vo výkope na námestí SNP sa pozostatky západného múru práve takéhoto predbránia podarilo odкрыť. Nejde o prvý nález tohto typu. Už v 90-tych rokoch pamiatkari Milan Kazimír a Ivan Staník skúmali pozostatky predbránia Hornej brány v kanalizačnej ryhe, žiaľ, bez možnosti ďalšieho rozšírenia výkopov. Vývoj opevňovacej techniky sa ale nezastavil pri budovaniach relatívne jednoduchých predbrání. Na scénu totiž prichádzajú palné zbrane. Zistilo sa, že sústredená paľba v priamom smere na za sebou radené prvky opevnenia (brány a padacie mosty) môže mať zničujúce účinky. Stalo sa preto žiaducim prístupovú cestu k bráne zalomiť, respektíve zahnúť, a tak zabrániť možnosti priameho útoku. Slúžili na to mohutné predsunuté opevnenia známe ako barbaky. Zaujímavá je i etymológia slova barbakan pochádzajúca z arabského slova „barbakh“, t.j. pochádzajúceho zo spojenia významu slova „Brána“ a „dom“, alebo perzských slov „bab-i-khanah“, voľne preložiteľných ako „vežovitá cesta k bráne“, naznačujúca zložitejšiu stavebnú konštrukciu. Názorným príkladom je vyobrazenie barbakanu Dolnej brány na vedute Trnavy zo 40-tych rokov 18. storočia (pozri obrázok). Barbakan sa plynule napojil na stredoveké predbránie a vytvoril s ním jeden architektonický celok. Pozostatky tohto riešenia sú v Trnave viditeľné i dnes – zalomenie cesty popri evanjelickom dome pravdepodobne sleduje pôvodnú prístupovú cestu, prechádzajúcu barbaka-

nom, stredovekým predbráním až do priestoru Dolnej brány. Barbakan, ako typický prvok najmä mestských opevnení, poznáme z mnohých ďalších miest. Dochovaný je v Banskej Bystrici či Krakove a čiastočne aj v Bratislave pred vstupom do Michalskej brány.

Mesto môže opäť získať stredoveký vstup. Cez prezentáciu

Z mohutného barbakanu a stredovekého predbránia sa do súčasnosti nad úroveň terénu nedochovalo nič. Ako ukazuje práve prebiehajúci archeologický výskum, situácia pod úrovňou terénu je omnoho lepšia. Už v 50-centimetrovej hĺbke sa totiž objavujú koruny murív. Nejde pritom iba o základové murivo, ako by sa niekto mohol domnievať. Barbakan i predbránie premostovali v súčasnosti zasypanú priekopu, takže časť architektúr, ktoré sú v súčasnosti pod zemou, bolo predtým nad úrovňou terénu. V najbližšom období mestu plánuje uskutočniť rozsiahlu rekonštrukciu námestia SNP. Budú sa meniť povrchy a pravdepodobne niektoré inžinierske siete. Uvedená rekonštrukcia je jedinečnou príležitosťou na pokračovanie rozsiahleho archeologického a architektonicko-historického výskumu. Výskumy umožnia zistiť pôdorysný rozsah zachovaných originálov predbránia a možno i barbakanu, ako aj základov Dolnej brány a určiť ich hypotetický vzhlad. Prezentácia na úrovni, respektíve nad úrovňou terénu môže zásadným a pozitívnym spôsobom ovplyvniť podobu a vyznenie priestoru, kde sa v súčasnosti nenachádzajú žiadne náznaky, že ide o časť so zaniknutým opevneným vstupom do mesta. Ak sa tieto snahy vydaria, mestu sa tento pôsobivý vstup do stredovekého jadra môže vo forme prezentácie pripraviť. ■

Ľudia a udalosti

december 2015

- **1. 12. 1980** – Trnava i s pričlenenými obcami Biely Kostol, Hrnčiarovce a Modranka mala 64 062 trvale bývajúcich obyvateľov (35. výročie).
- **2. 12. 1930** – V Krakove sa narodil historik, vysokoškolský pedagóg a odborný publicista VINCENT SEDLÁK, ktorý prednášal na Trnavskej univerzite a bol predsedom jej Akademického senátu (85. výročie).
- **5. 12. 1760** – V Trnave umrel právnik, historik práva a pedagóg JÁN SEGEDI, profesor Trnavskej univerzity, dekan jej právnickej i filozofickej fakulty a neskôr aj riaditeľ seminára v Trnave (255. výročie).
- **5. 12. 1915** – V Trnave umrel lekár – chirurg PAVOL NAGY, riaditeľ župnej nemocnice a jej modernizátor (100. výročie).
- **6. 12. 1240** – V Předklášteří u Tišnova na Morave umrela česká kráľovná KONŠTANCIA, majiteľka rozsiahleho územia medzi Malými Karpatmi a Váhom, súčasťou ktorého boli aj prosperujúce trnavské osady. S jej menom sa spája prvá fáza výstavby hradieb v Trnave (775. výročie).
- **7. 12. 1870** – V Majcichove umrel dramatik, novinár a kňaz JÁN PALÁRIK, člen výboru Spolku sv. Vojtecha, ktorého meno nesie ulica a divadlo v Trnave (145. výročie).
- **10. 12. 1935** – V Trnave umrela publicistka AGNEŠA JANKOVIČOVÁ, ktorá písala pod pseudonymom Igora Trnavská (80. výročie).
- **11. 12. 1805** – Trnavu navštívil uhorský palatín JOZEF, ktorý sa na druhý deň stretol pri Trstíne s ruským generálom KUTUZOVOM, ktorý tam tá-

Peter Horváth

Odkrývanie neznámych dejín mesta – V. časť Trnavská iniciatíva v roku 1990 vstúpila do veľkej politiky

Prológ: V denníku *Hnutia Verejnosť proti násiliu* vyšiel v pondelok 22. 10. 1990 na titulnej strane pozoruhodný článok *Vybuchla v Trnave bomba?*, kde sa deklaruje, že na stretnutí zástupcov krajských výborov VPN zo Slovenska, ktoré organizovala „trnavská skupina“ na čele s predsedom ONV Arpádom Matejkom, vznikla Trnavská iniciatíva požadujúca zmenu kurzu v hnutí VPN. Zástupcovia okresov žiadajú, aby sa akceptoval aj hlas „zdola“. Táto skupina sa etablovala ako frakcia – „pravý stred hnutia“ a požaduje uzákoniť jazykový zákon v spolupráci s Maticou slovenskou, stabilizáciu postavenia národnosti, ustanovenie nových odborov, riešenie sociálnych otázok, nezávislosť prokuratúry a usporiadanie zložitej problematiky v oblasti personálnych zmien. Ako sa tento rozkol vo VPN vyvíjal, načrtáva nasledujúca sonda v rámci seriálu *Odkrývanie neznámych dejín mesta*.

November 1989 nastavil aj slovenskú politiku na doriešenie – dalo by sa povedať – dvojjedinej úlohy: na jednej strane sa vyrovnáť s predchádzajúcim obdobím už „prezretého“ komunistického režimu a na druhej strane sa pokúsiť uskutočniť rozhodujúce zmeny v rovine politickej, sociálnej a najmä ekonomickej. Na rozdiel od pražskej línie, na Slovensku pretrvávala skrytá túžba rozťať aj historický neuralgický uzol a uskutočniť štátoprávny krok smerujúci k národnej svojbytnosti. V tom čase boli spoločenskými lídrami Občianske fórum spolu so študentským hnutím v Českej republike (OF) a na Slovensku *Verejnosť proti násiliu* (VPN). Zrušením čl. 4 Ústavy ČSSR sa podarilo položiť fundamentálny základ novej spoločnosti – vedúca úloha komunistickej strany sa stala historickou minulosťou. Nasledovali ďalšie legislatívne kroky posilňujúce demokratický právny poriadok, možnosť vzniku celého spektra nových politických subjektov od liberálneho po nacionálne krídlo, od pravice po ľavicu. Pluralitný politický systém (na Slovensku bolo 16 politických

strán) umožnil uskutočniť aj prvé slobodné parlamentné voľby 1990, ktoré boli vlastne prvým slobodným referendum – preverili vôľu občanov zaujať svoje postoje k novým demokratickým premenám celého spoločenského i politického systému a zároveň zavedenie trhového mechanizmu a liberalizácie cien.

Ak v tomto prípade opomenieme zložité postoje a hodnotenie nezlučiteľnosti slovenských a českých predstáv o spoločnom štáte, ktorý by sme mohli smelo nazvať neschopnosťou časti politických reprezentácií, prichádzame k bodu, keď sa najmä slovenská politická reprezentácia rozpadla na dva protichodné prúdy. Skôr ako si Václav Klaus (predstavitel' ODS) a Vladimír Mečiar (líder HZDS) potriasli pravicou a „divadelnou scénou“ oboznámili občanov v podstate unitárneho štátu, že od 1. januára 1993 vzniknú v Európe dva nové samostatné štáty Slovenská republika a Česká republika, nesmieme opomenúť dôležité obdobie, ktoré postavilo Vladimíra Mečiara do polohy „vodcu“ slovenskej spoločnosti. A tento proces bol ťažkým politic-

Ľudia december 2015 a udalosti

boril so svojim vojskom (210. výročie).

■ **12. 12. 1765** – V Bratislave umrel prírodovedec, historik a prekladateľ TOMÁŠ ROST, trnavský rodák, profesor Trnavskej univerzity a prefekt akademickej tlačiarne (250. výročie).

■ **16. 12. 1770** – V Bonne sa narodil svetoznámy nemecký hudobný skladateľ a klavirista LUDWIG van BEETHOVEN, ktorý viackrát navštívil Dolnú Krupú. Hlohovec, Piešťany a pravdepodobne aj Trnavu (245. výročie).

■ **16. 12. 1785** – V Trnave umrel profesor a dekan právnickej fakulty Trnavskej univerzity a jej posledný rektor JÁN JOZEF ZELENAI (230. výročie).

■ **18. 12. 1965** – V Trnave umrel herec a režisér DEZIDER JANDA, riaditeľ Krajového divadla v Trnave, zostaviteľ prvého slovenského divadelného slovníka (50. výročie).

■ **20. 12. 1900** – V Ružomberku sa narodil básnik, publicista a hudobník ŠTEFAN SCHULTZ, ktorý pôsobil ako tajomník a archivár Spolku sv. Vojtecha v Trnave, kde aj umrel (115. výročie).

■ **20. 12. 1925** – V Trnave sa po prvýkrát objavil na verejnom priestranstve osvetlený vianočný stromček (90. výročie).

■ **20. 12. 1965** – V Trnave umrel lekár, odborný publicista a kultúrny historik PAVOL ŽARNOVICKÝ (50. výročie).

■ **24. 12. 1825** – V Trnave sa narodil historik, spisovateľ, publicista a vojenský kňaz ŠTEFAN RÚČKA, absolvent gymnázia v Trnave, kde potom študoval filozofiu i teológiu,

Ľudia december 2015 a udalosti

člen výboru Spolku sv. Vojtecha, autor historickej monografie o Trnave a Hlohovci (190. výročie).

■ **24. 12. 1975** – V Trnave umrel literárny historik, spisovateľ, prekladateľ a ev. farár GUSTÁV VIKTORY, ktorému mesto Trnava roku 1998 udelilo Čestné občianstvo in memoriam a jeho pamiatku pripomína pamätná tabuľa na Evanjelickom kostole v Trnave (40. výročie).

■ **24. 12. 2005** – V Prahe umrel trnavský rodák JAROSLAV ČÍHALÍK, chemik, profesor Karlovej univerzity a odborný publicista (10. výročie).

■ **26. 12. 1600** – V Zlatnej na Ostrove sa narodil ŠTEFAN KERESTEŠ, profesor a v rokoch 1646–49 rektor Trnavskej univerzity, ktorý umrel v Trnave (415. výročie).

■ **27. 12. 1965** – V Zavare umrel saleziánsky pedagóg, spisovateľ a publicista JÁN HLUBÍK, rodák z Hrnčiaroviec, ktorý pôsobil v Trnave ako organizátor mládeže na Kopánke, kde má pamätnú tabuľu. Roku 1996 mu bolo udelené Čestné občianstvo mesta Trnava in memoriam a v Trnave je po ňom pomenovaná aj ulica (50. výročie).

■ **29. 12. 1985** – V Trnave umrel speleológ a publicista JÁN MAJKO, objaviteľ a výskumník jaskyne Domica, ktorej najväčšia sieň nesie jeho meno (30. výročie).

■ **30. 12. 1760** – V Malženiach sa narodil biskup ALEXANDER ALAGOVÍČ, zakladajúci člen Slovenského učeného tovarišstva a jeho mecén, ktorý študoval na gymnáziu v Trnave (255. výročie).

Na začiatku bola Trnavská iniciatíva

▲ Pán podpredseda, možno povedať, že na začiatku, skôr, než sa na našej politickej scéne etabloval dnes najvýplnejší politický subjekt HZDS, bola Trnavská iniciatíva. Ako si s odstupom času spomínate na jej zrod?

Vznik HZDS treba naozaj posunúť do októbra 1990, keď vznikla Trnavská iniciatíva. HZDS tak prišlo už do hotovejších štruktúr. Trnavská iniciatíva znamenala v prvom rade vyslovenie tvrdéj kritiky a nespokojnosti voči centru vtedajšieho hnutia VPN. Odmietla sa jeho politiku, vídiac, že nezohľadňuje a nerešpektuje potreby a požiadavky okresov. Lebo tam, v okresoch, sa odohrával skutočný zápas so zvyškami nomenklatúry, so začínajúcou sa nezamestnanosťou, s učiteľmi, lekármi, atď. na Jiráskovej ulici, v sídle VPN, sa bojovalo len o fleky. Rozhodovať chcela intelektuálna a teoretická špička, náš vtedajší predseda VPN Fedor Gál označil za gaľtúra - vraj s nami nemá čo rokovať. Došlo to tak ďaleko, že im ostalo centrum a nám - voliči. Stalo sa tak predvolebným prstom, že vedenie VPN vo svojej politike zanedbalo národný princíp.

▲ Hodina H nastala príchodom HZDS z rozštiepeného hnutia VPN. Vy ste, pravda, boli na tento moment pripravení...

- Naštastie, v rámci Trnavskej iniciatívy sme stihli v okresoch vybudovať štruktúry, takže bolo kam odísť. Členská základňa išla s nami. Zšli sme sa vtedy v Ružinove a každý okrem tam mal svojich zástupcov. A tak na Trnavskú iniciatívu mohli plynuť nadviazat HZDS. Trnavská iniciatíva nezanikla; mali sme už totiž skúsenosť s kabinetnou politikou.

▲ Ako sa prejavila jej existencia?
- Druhýkrát sme ju zavola postavili na nohy, keď bol odvolaný premiér V. Mečiar. Znova sme sa zišli, aby sme mu vyslovili podporu. Neskôr sme ako Trnavská iniciatíva vystúpili proti Kňazkovičovým a Filkušových manévrom a opätovne sme podporili premiéra V. Mečiara. Iniciatíva sme zvolilo mimoriadneho predsedníctva HZDS, na ktorom sme požadovali ich

- Nie, nechýbajú. V našom hnutí dominuje demokracia. V rámci hnutia môžeme vyslovovať svoje názory. Stranická disciplína však musí byť. Disciplína a sebadisciplína je podľa mňa najvyšším stupňom demokracie. Aj v politike platia určité obmedzujúce pravidlá, ktoré treba rešpektovať. Ziaľ, víncori v našom hnutí ich v tom čase prestali dodržiavať. Druhým zlomom bol marcový puč z roku 1994. Niektorí naši poslanci sa začali uberať nie priazdovú, ale výjazdovú cestou - smerom von z hnutia. A tak sa stalo to, čo sa stalo...
▲ Prečo ste aj vtedy nezmobilizovali

nia musť byť silná osobnosť, ktorá smeje väčšinu našich priaznivcov. Samozrejme, nemusť byť sympatický každému členovi HZDS, no ako som už spomenul, pravidlá sa musia dodržiavať, a to bez ohľadu na sympatie. Je to aj otázka času, že ľudia si zvyknú na spôsoby a metódy práce.

▲ HZDS má stále mnoho nepriateľov a to aj napriek tomu, že Slovensko dosahuje dobré makroekonomické výsledky. Čím to je?

- Pozrite sa, mnohým prekáža už to, že Slovensko ako samostatná republika vôbec vzniklo. Osobne som rád, že aj Trnavská iniciatíva prispela značnou mierou k rozbitiu internacionalistickej VPN-ky a k vytvoreniu politickejho subjektu, ktorý predstavuje národnú líniu a cestu k štátnosti.

▲ Ste podpredsedom HZDS pre územnú správu. Nemyslí si, že vládný návrh územného a správneho členenia Slovenska bol trochu unáhleným krokom?

- To sa zdá len tým, čo si myslia, že je to nové vec. Uvažovali sme o tom už po voľbách roku 1992, keď som sa stal jedným z ôsmich spolnomocencov vlády. Analýzy už boli hotové, no dočasná vláda nás (podobne ako prednostov okresných drávo) odvolala, lebo zájmi na územnom usporiadaní štátu nemala.

▲ Nie ste po tom všetkom, čo ste zažili od novembra 1989, unavený z politiky?

- Som, no našťastie som sa narodil v znamení Barana. Rýchlo sa viem otriasť a ídem ďalej. Verím, že čos, ktorý sme si v HZDS dali, aj dosiahneme. Som napríklad presvedčený, že vyhráme aj budúce voľby. Keby som o tom lebel presvedčený, tak zavesim politiku na kliniec.

- Pripravil FRANTIŠEK MUCHA
Snímka Marián Varga

kým zápasom medzi jednotlivými stranami, ich lídrami a desiatkami aktérov, ktorí sa rôznymi manévrami napokon ukotvili na rozhodujúcich postoch v novom štáte. Na počiatku tohto procesu pred štvrtstoročím bol 19. november 1989, keď v bratislavskej Umeleckej besede na verejnom zhromaždení asi piatich stoviek občanov vzniklo občianske hnutie Verejnosť proti násiliu (VPN), ktoré sa neskôr stalo rozhodujúcou politickou reprezentáciou štátu. Predsedníctvo SNR (predseda Rudolf Schuster) prijalo 8. decembra 1989 demisiu dočasnej slovenskej vlády a zostavením novej vlády bol poverený Milan Čič. Do čela štátu 29. decembra 1989 zvolilo rekonštruované Federálne zhromaždenie ČSSR jednomyselne Václava Havla, disidenta a dramatika. Na Slovensku sa uskutočnila vo februári 1990 rekonštrukcia SNR, kde bolo kooptovaných 42 nových poslancov, pričom VPN malo 19 poslancov a 9 poslancov malo KDĽ, ktorého ustanovujúci

zjazd sa uskutočnil 18. februára 1990 v Nitre. Na politickú scénu sa tak dostal aj Ján Čarnogurský, ktorý sa „pasoval“ nielen za lídra KDĽ, ale i pravicového spektra. Nie zanedbateľnou skutočnosťou je 1. marec 1990, keď SNR prijala ústavný zákon o názve Slovenská republika (SR) a zároveň sa prijali štátny znak s dvojítm krížom, vlajka, pečať a štátna hymna. Prelomom boli prvé slobodné parlamentné voľby 8. a 9. júna 1990 a zároveň aj voľby do SNR. Je to neuveriteľné, 95, 39% vtedy odovzdaných hlasov na Slovensku je dnes iba skrytou túžbou súčasných politikov (!). Výsledky: 29,34% pre VPN, 19,20% pre KDĽ, 13,94% pre SNS, 13,34% pre KSS, 8,66% pre Spolužitie, 4, 39% pre DS a 3,48% pre Stranu zelených do určitej miery determinovali našu spoločnosť. Predsedom SNR sa stal František Mikloško a premiérom Vladimír Mečiar (VPN). Je zaujímavé pripomenúť, že v novembrových komunálnych voľbách sa ustanovilo

politické poradie: KDH 27%, VPN 20,4%, KSS-SDĽ 13,6%.

Popri týchto ústredných spoločenských udalostiach v tom čase na mediálnej scéne osciloval aj dôležitý vnútorný zápas o skutočnú moc v tomto štáte, ktorá sa koncentrovala do samotnej centrality VPN na Jiráskovej ulici. Mimoriadne vydanie SMENA zo 6. marca 1991 prinieslo „šokujúci“ oznam: Slovenská rada VPN sa rozpadla a vznikli dve VPN-ky. Tu sa stretli dva tábory, liberálna skupina orientovaná na federalizáciu (F. Gál, P. Zajac, J. Kučerák...) a na druhej strane radikáli V. Mečiar, R. Zelenay, A. Matejka... reprezentujúci národné stredolavicový prúd. Tento ostrý duel bol „napísaný“ oboma tábormi – hoci obe platformy vydaním osobitného prehlásenia prijali vyhlásenia „Podporíme šancu pre Slovensko“. V ostrom politickom súboji a slovnej prestrelke sa definitívne VPN rozpadla na dva subjekty, Vladimír Mečiar odchádzal „ako porazený“, a predsa sa o pár dní narodil ako nový „vodca“. Ako to v skutočnosti bolo, podáva svoje osobné svedectvo Arpád Matejka, človek, ktorého bolo možné v tom čase považovať za „pravú ruku Vladimíra Mečiara“. Pre zachovanie autenticity tejto udalosti a najmä vývoja politickej scény v tých dňoch vyberáme svedectvo z jeho archívnych dokumentov:

- Pred dvomi desaťročiami bol so mnou (ako podpredsedom HZDS a poslancom NR SR) zverejnený rozhovor, ktorý mal názov – Na počiatku bola Trnavská iniciatíva. V tom čase to bol, dalo by sa povedať, „kultový politický pojem“. S plnou zodpovednosťou sa môžem k svojím názorom prihlásiť aj teraz, keď má väčšina našej spoločnosti možno už iné názory, ale skôr sa domnievam, a je mi to ľúto, že takmer už nikto nevie, čo tento fenomén znamenal. Takže treba objasniť, že Trnavská iniciatíva bola zvláštna frakcia

vo VPN, ktorá sa formovala ešte v októbri 1990 a budúce HZDS sa vlastne postavilo do hotových štruktúr tohto subjektu. V čase ostrého súboja v predsedníctve VPN našou snahou bolo postaviť skupinu, ktorá mala „národné cítenie“ a predstavovala totožné názory s väčšinou okresov, kde prebiehal skutočný zápas o očistenie spoločnosti so zvyškami nomenklatúry bývalého režimu. Treba otvorene napísať, že na Jiráskovej ulici (centrála VPN) sa bojovalo iba o „fleký“ a v čase, keď hrozil rozkol hnutia, predstavitelia liberálneho krídla VPN odmietli s nami diskutovať s cynickou poznámkou „s galérkou rokovať nebudeme...“ Prišlo to až tak ďaleko, že „im“ zostalo centrum a nám „voliči“. Rozkol vrcholil na začiatku marca 1991, keď podpredseda vlády Kučerák a iní nabrýžgali Mečiarovi a jeho prívržencom. Verejnosť bola pohoršená a zmätená a spomínam si, že sa objavili aj vtipné letáky: Každý má svojho vtáka ,aj vláda má svojho Kučeráka... Vladimír Mečiar odchádzal z Jiráskovej (5. marca 1991) ako „zbitý pes“. Navyše, ešte predtým nastal nezmieriteľný zápas o kontrolu nad rezortom vnútra, kde bol ministrom Anton Andráš (KDH). Mečiar trval na jeho odstúpení aj z principiálnych dôvodov podriadenia tohto rezortu jeho kontrole nad bezpečnostnými pomermi na Slovensku. Následne tento rezort prevzal Ladislav Pittner (od novembra 1990). Veľa sa vtedy hovorilo o akcii „Tisova vila“ v Trenčíne, kde boli umiestnené archívne dokumenty rezortu vnútra. Na verejnosť prenikla správa, že premiér dostal do vlastných rúk „šesť vytrhnutých strán“, kde boli citlivé dokumenty nielen o ňom, ale aj o viacerých osobnostiach z hnutia VPN.

Na nasledujúce udalosti spomína A. Matejka takto: - Vladimír Mečiar bol detronizovaný viackrát

Ľudia január 2016 a udalosti

■ **1. 1. 1936** – V Trnave sa narodil básnik, prekladateľ a redaktor JÁN STACHO, absolvent trnavského gymnázia a vedúci predstaviteľ tzv. Trnavskej básnickej skupiny konkretistov (80. výročie).

■ **1. 1. 1946** – V Dolnej Strede nad Váhom sa narodil lekár – chirurg, odborný publicista, pedagóg, básnik a spisovateľ MIROSLAV DANAJ, prednosta chirurgickej kliniky Fakultnej nemocnice v Trnave a profesor Trnavskej univerzity (70. narodeniny).

■ **1. 1. 1976** – V Trnave začala svoju činnosť Okresná galéria, ktorú o dva roky neskôr premenovali na Galériu Jána Koniarka (40. výročie).

■ **2. 1. 1941** – V Smoleniciach umrel ŠTEFAN BANÍČ, vynálezca prvého použiteľného skladacieho leteckého padáka, ktorý si dal patentovať počas svojho pôsobenia v USA. Jeho meno nesie jedna z ulíc v Trnave (75. výročie).

■ **3. 1. 1916** – Vo Zvolene sa narodil divadelný a filmový herec ĽUDOVÍT GREŠŠO, ktorý v rokoch 1960–65 pôsobil v Krajevom divadle v Trnave ako jeho umelecký šéf i herec (100. výročie).

■ **3. 1. 1941** – V Trnave sa narodil filmový a divadelný herec i bábkoherec ANTON VACULÍK, ktorý v rokoch 1982 – 89 účinkoval v Divadle pre deti a mládež v Trnave (75. narodeniny).

■ **4. 1. 2001** – V Bratislave umrela trnavská rodáčka AGNEŠA TRUHLÁŘOVÁ, hudobná redaktorka v rozhlase, novinárka a publicistka (15. výročie).

a dokonca sa stalo verejným tajomstvom, že v kritických okamihoch sa vytratil na niekoľko dní z očí verejnosti i svojej ochranky. Viem, povrávalo sa, že sa „ukrýval“ aj v mojom súkromnom byte v Trnave. No v tomto prípade to nebolo skutočnosťou, hoci nielen Vladimír Mečiar, ale i vtedajší predstavitelia politického spektra často prišli ku mne na súkromnú návštevu. Netreba zabúdať, že som ako podpredseda HZDS bol poverený politickými kontaktmi s jednotlivými regiónmi na Slovensku. Môžem spomenúť jednu epizódku, ktorá súvisí s narodením mojej vnučky, keď sa znezradil objavil premiér s kyticou. Zdržal sa veľmi krátko, a až po jeho odchode sme zaregistrovali, že z kolísky vyčnievala „obálka určená pre novorodenca“ (5 000 Sk). No naše vzťahy boli vždy oficiálne a služobné, a nikdy nepadlo ani v náznaku, aby sme si potykali. V čase, keď bol Mečiar bez politického pozadia (marec 1991), som s pomocou podpory regiónov vytiahol dôležitú kartu – a tak sa Trnavská iniciatíva postavila na stranu V. Mečiara a vlastne dala základ na novú platformu VPN, ktorá neskôr prerástla v nový politický subjekt s názvom HZDS. Pamätám si, ako V. Mečiar prišiel so sklopenými očami na predsedníctvo v Ružinove a my sme ho privítali so slovami: „Vitajte, pán predseda, medzi nami!“ On sa zmohol a v plnej pokore povedal: „Ďakujem vám..., a som rád, že som sa mal kam vrátiť (!!). Vtedy sme mali totiž mechanizmus, že sme mohli za 20 minút kontaktovať všetky regióny. Keď si prevetrávam svoje spomienky na premiéra, tak môžem povedať, že on mal dve krajné polohy – nevedel nikoho prosiť a nevedel nahlas povedať – ďakujem. - Politická situácia sa otriasala zložitými peripetiami. V čase národnej eufórie 14. marca 1991 prišlo k bezmála „inzultovaniu“ prezidenta Václava Havla na Námestí

SNP v Bratislave. Ešte 27. marca 1991 sa na zjazde v Košiciach politické hnutie VPN rozpadlo na dva subjekty – VPN a HZDS. Napätú situáciu opäť neustál ani Vladimír Mečiar a 23. marca 1991 ho predsedníctvo SNR odvolalo z funkcie premiéra. Novú vládu v máji zostavoval Ján Čarnogurský. V lete 1992 sa konali voľby do federálneho parlamentu a do SNR. Výsledkom bolo určenie rozloženia nového politického spektra. Voliči na Slovensku rozhodli takto: HZDS: 37,26%, SDĽ: 14,7%, KDH: 8,8%, SNS: 7,9%, a tak sa postu slovenského lídra opäť ujal Vladimír Mečiar, ktorý bol rozhodujúcou osobou pri rozdelení štátu a vzniku Slovenskej republiky. Jeho politická kariéra dosiahla vrchol, až napokon 29. október 1998 ukončil mandát jeho vlády. Opakujúce sa škandály, pády a vzostupy a nepokoj na rozhádanom poli v boji o moc v tomto štáte poznamenali jeho slávu nezmazateľnými tieňmi. Ako udalosti toho obdobia autenticky archivoval Arpád Matejka, nachádzame v texte jeho pripravovanej knihy spomienok: - Vladimír Mečiar bol rozporuplnou osobou, na jednej strane muž s geniálnou pamäťou, ktorý bol 24 hodín denne kedykoľvek a na akomkoľvek fóre schopný rovnocenne diskutovať so svojimi partnermi i politickými odporcami. Včas nevedel iba pochopiť, že bratislavská politika má kabinetný charakter a svoju politickú pozíciu mu môžu dať iba voliči z vidieka. Permanentná rozbíjačská politika vo vnútri VPN rozdelila Slovensko, a samotný premiér neveril, že naša iniciatíva môže mať úspech. Podarilo sa nám zjednotiť prostredníctvom našich regionálnych lídrov názory na politickú situáciu v štáte a postupne získať na našu stranu aj časť VPN, ako aj časť poslancov SNR, ba i poslancov vo federálnom parlamente, ktorí napokon zohrali aj dôležitú úlohu pri rozdelení štátu. Je treba

Ľudia a udalosti

január 2016

■ **10. 1. 2006** – V Piešťanoch umrel futbalový brankár, reprezentant a zaslúžilý majster športu IMRICH STACHO, rodák z Trnavy, hráč Spartaka Trnava, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava (10. výročie).

■ **11. 1. 1921** – V Trnave sa narodil historik umenia KAROL VACULÍK, dlhoročný riaditeľ Slovenskej národnej galérie v Bratislave a autor odborných monografií (95. výročie).

■ **14. 1. 1916** – V Rovňanoch sa narodil vysokoškolský pedagóg a odborný publicista ONDREJ STOJKA, ktorý pôsobil na Pedagogickom inštitúte a neskôr na PdFUK v Trnave (100. výročie).

■ **15. 1. 1771** – V Trnave sa narodil cirkevný hodnostár a náboženský spisovateľ ANTON PALŠOVIČ, zakladajúci člen a mecén Slovenského učeného tovaríšťa (245. výročie).

■ **18. 1. 1911** – V Topoľčanoch sa narodil hudobník a hudobný skladateľ ALEXANDER GALBAYÝ, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel (105. výročie).

■ **18. 1. 2001** – Bratislavsko-trnavský arcibiskupský úrad zriadil v Trnave Arcibiskupské gymnázium, ktoré nesie meno biskupa P. JANTAUSCHA (15. výročie).

■ **19. 1. 1996** – V Trnave umrel športovec a bývalý ľahkoatletický reprezentant MICHAL SIEGEL (20. výročie).

■ **21. 1. 1921** – V Trnave sa narodila divadelná a filmová herečka MÁRIA PRECHOV-

otvorene priznať, že sa postupne kopili chyby, ktoré logicky vyústili do nezmieriteľného súboja o skutočnú moc nielen v štáte, ale najmä v regiónoch, kde HZDS prepadalo. Politický boj bol aj v médiách a mnohé TV relácie boli cenzurované, čo vyvolávalo chaos vo verejnosti. Pre mňa je veľmi dôležitý okamih, keď SNR odvolala Vladimíra Mečiara, čo znamenalo pád jeho vlády. A nám sa podarilo nemožné. O pár hodín vystúpil v parlamente A. M. Húska a v duchu zmierlivého tónu parlamentarizmu oznámil – citujem: „Vážení páni poslanci..., chceme vám potvrdiť správu, ktorá sa už objavila v médiách, že dnešnú noc sa po zložitom rokovaní určitej časti poslancov a členov VPN a ich priaznivcov v regiónoch vytvorila TRNAVSKÁ VÝZVA ako nová platforma za demokratické Slovensko, ktorá bude mať aj svoj poslanecký klub...“ Neskorší vývoj preukázal, že mnohé osobnosti politickej scény sa ponajprv pridali na stranu nového HZDS, ale po čase videli svoju perspektívu v iných politických stranách a opustili Vladimíra Mečiara (v tejto súvislosti je nevhodné zverejňovať celý rad týchto mien...!). Sem možno zaradiť J. Olejára, K. Kabáta, M. Blažeka, Mgr. Cífru, M. Baumana, ale hlavne J. Zlochu, R. Hofbauera, A. M. Húska, Soboňu, R. Zelenaya, M. Sečanského, T. Cabaja. Medzi tých, ktorí odišli z pôvodného prúdu, možno zaradiť aj J. Budaja a Milana Kňazka, ktorý od Mečiara „odskočil“ pre mnohé kauzy týkajúce sa pôsobnosti Ivana Lexu, ale aj osobnej sekretárky premiéra Anny Nagyovej, ktorá svojvoľne selektovala, kto bude môcť, a kto nemá nárok na osobný kontakt s Mečiarom, a takto postupne oslabilu pozíciu premiéra. No klínek do rakvy popularity celého politického spektra HZDS zatĺkla privatizácia a postupné prešľapy spojené s bojom o ekonomickú moc v štáte. Postupne boli „ke-

babovo – salámovou“ politikou odstreľovaní ministri i osobnosti, ktoré zákonite prešli na stranu opozície. Vladimír Mečiar sa tváril, že má všetko pod kontrolou, ale v podstate začínal mať strach a často upadal do miernej depresie. Spomínam, že raz, v okamihu prebiehajúcej krízy, zavítal k nám do trnavského klubu a povedal: Čo sa čudujete, že som tu, o pár hodín odchádzam na štátnu návštevu do Veľkého Ríma a prišiel som si najprv pre požehnanie do Malého Ríma. Aj preto som prijal pozvanie, lebo ma viedla úcta k iniciatíve, ktorá u vás vznikla...“ To bolo posledné jeho priznanie sa k našej Trnavskej iniciatíve.“ (Toľko z textu pripravovanej knihy Arpáda Matejku Dotyky s mocou.)

Epilóg: Ešte ako študent histórie na FFUK som dostal otázku, či viem, kto stojí za názvom Trnavská básnická skupina. Bol som hrdý, že tie mená významných mladých básnikov som ako Trnavčan prirodzene vedel. No neskôr prišla doba, keď sa z večera do rána toto pomenovanie z neznámych dôvodov zmenilo na „...básnickú skupinu konkretistov...“ Maličkosť – akosi vypadlo slovo „trnavská“ (ešte šťastie, že Ľubomír Feldek, ako jeden z jej členov uviedol tieto prešmyky na správnu mieru...). Teraz máme analógiu. Opäť sa z politológie vytratil názov Trnavská iniciatíva. Hoci máme právo nastaviť svoju kritickú optiku, nemali by sme odmietat' nazvať veci správnymi menami. Je prekvapivé, že tomuto v tom čase oficiálnemu názvu politickej frakcie sa snažia vyhnúť i zainteresovaní politici. Dokonca i bývalý premiér (V. M.) sa k tomuto spektru neskôr nikdy oficiálne nevyjadril. Že by sa niekomu máliť iba geografický názov Trnavská...? ■

Poznámka: Autor tohto päťdielného seriálu je historik a použité materiály sú archívnej povahy z pripravovaných publikácií.

Ľudia január 2016 a udalosti

SKÁ, členka čínohry SND v Bratislave (95. výročie).

■ **26. 1. 1921** – V Trnave sa narodil stredoškolský profesor, redaktor a odborný prekladateľ LADISLAV KENESSY, šéfredaktor časopisu *Agrochémia* (95. výročie).

■ **27. 1. 1931** – V Trnave sa narodil mikrobiológ, pedagóg a odborný publicista VLADIMÍR KRČMÉRY (85. výročie).

■ **27. 1. 1991** – V Bratislave umrel trnavský rodák MIROSLAV VÁLEK, básnik, prekladateľ, publicista a dlhoročný minister kultúry SR, ktorého pamiatku v Trnave pripomína pamätná tabuľa vo vstupnej hale budovy SPŠ dopravnej (25. výročie)

■ **29. 1. 1816** – V Trnave sa narodil historik, archívár, náboženský spisovateľ, prekladateľ a cirkevný hodnostár FRANTIŠEK AUGUSTÍN OČOVSKÝ, člen výboru Spolku sv. Vojtecha a autor stručných dejín Trnavy a Pezinka (200. výročie).

■ **30. 1. 1666** – V Trnave umrel ostrihomský arcibiskup a uhorský prímas JURAJ LIPAI, zakladateľ seminára v Trnave a spoluiniciátor založenia právnickej fakulty Trnavskej univerzity (350. výročie).

■ **30. 1. 1931** – V Lučenci sa narodil atletický tréner, univerzitný profesor a odborný publicista PAVOL GLESK, predseda Slovenskej olympijskej akadémie, ktorý od roku 1986 prednášal na Materiálovotechnologickej fakulte STU v Trnave, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava (85. výročie). ■

P.R.

svojich predchodcov. Svojho času mal tento počín obrovský praktický význam pre vzdelávanie a výchovu budúcich kňazov. Collegium generale, nazývané podľa červenej farby reverendy aj Collegium Rubrorum, fungovalo v Trnave v období 1648 – 1777. Keďže na národnej synode roku 1648 sa rozhodlo o tom, že výchova kňazov sa všade zveruje do rúk jezuitom, bolo potrebné zriadiť v Trnave seminár – iniciovaný už Imrichom Lóšim –, v ktorom by študovali seminaristi ktorejkoľvek diecézy. Finančný základ seminára tvorila Lóšiho pozostalosť, ktorá sa rozrástla o príspevky a dary iných významných cirkevných hodnostárov. Seminár bol podľa zakladacej listiny organizácie úzko prepojený s Trnavskou univerzitou a v prípade jej presídlenia inam sa s ňou malo presťahovať aj kolégium.

V dôsledku Lippaiovej neúnavnej zakladateľskej činnosti a štedrej finančnej podpory mohli vzniknúť a fungovať aj iné vzdelávacie inštitúcie, no predovšetkým tá, na ktorej Lippaiovi obzvlášť záležalo a pamätal na ňu aj vo svojom testamente, Právnická fakulta Trnavskej univerzity (1635 – 1777). Bel zaznamenal udalosti takto: „Po týchto skutkoch došlo aj k tomu, že vďaka ostrihomskému biskupovi sa v Trnave postavilo Collegium generale so zasvätením Patrónke Uhorska. Dlhodobý plán, nad ktorým rozmýšľal arcibiskup František Forgáč práve tak veľmi ako Peter Pázmaň, zavŕšil napokon Lippai. Takouto starostlivosťou totiž Lippai išiel pomôcť vôbec celej katolíckej cirkvi v Uhorsku. Rozhodnutie posunul vpred Ferdinand, keď na jeho podporu veľmi štedro pridelil starobudínsku prepozitúru sv. Petra a Pavla a takisto iné menšie benefíciá. Okrem toho bolo pridaných 35 tisíc florénov, ktoré Imrich Lóši v poslednej vôli určil na tento účel. Ale aby

sa začaté dielo podporilo, aj iní biskupi opreteký prispievali jednak za seba, jednak sľubovali v mene svojich nástupcov. Len čo sa zriadenie takto vzťahovalo, Lippai sa so zhromaždenými otcami priklonil k tej mienke, aby bolo kolégium zverené do opateru Spoločnosti: pravda, zakladatelia neofútovali, komu zverili seminár a ostatné kolégiá, ktoré už existovali. Nasledujúceho roku 1649 sa Lippai vyznamenal v očiach budúcich generácií inauguráciou Nemeckého kolégia, ktoré je v Trnave podporované. Do týchto rokov obnovil nielen kaplnku v bratislavskom arcibiskupskom paláci, ktorá bola zasvätená sv. Ladislavovi, ale vrátený musel byť aj kláštor františkánov vo Vojčianskej stolici zasvätený sv. Antonovi.“

O arcibiskupovi Lippaiovi bolo dobre známe, že sa živo zaujímal aj o prírodné vedy, alchýmiu i astronómiu a bol veľkým obdivovateľom prírodných krás. Výstavba arcibiskupskej záhrady v Bratislave sa dodnes spája hlavne s jeho menom, no jej základy položil už na začiatku 17. storočia arcibiskup František Forgáč, ktorý tam zriadil ovocnú a okrasnú záhradu. Vo východnej časti bývalej Forgáčovej záhrady dal potom Lippai vybudovať renesančný palác a značne rozšíril jej okrasnú časť. Nechal v nej zasadiť mnohé nové, finančne nákladné rastliny, dovtedy nepoznané v našich zemepisných šírkach. Napokon zveril starostlivosť o záhradu do rúk svojho mladšieho brata Jána Lippaia a spolu vybudovali okolo letného arcibiskupského sídla barokovú záhradu, ktorá sa stala jednou z najnádhernejších záhrad v strednej Európe. Matej Bel ju krásou prirovnal k záhradám vo Versailles.

Arcibiskupov záujem o prírodné vedy sa pretavil aj do jeho spisovateľskej činnosti. Zanechal totiž alchymistický rukopis, ktorý

sa dnes nachádza vo viedenskej Národnej knižnici a považuje sa za jedno z najkrajších diel uhorskej alchýmie. Lippai ho nazval Mons Magnesiae a venoval kráľovi Leopoldovi I., ktorý bol veľkým obdivovateľom alchýmie. V spise Lippai kráľovi ozrejmil, že výroba zlata z obyčajných kovov je síce možná, ale vyžaduje si teoretické znalosti. A k tomuto poznaniu vedie cesta, ktorú nazýva „Vrch Magnézia“.

Arcibiskup bol výnimočný človek a viedol neobyčajný život. Zomrel začiatkom roka 1666 v Bratislave vo veku 66 rokov uprostred starosti o obvyklú dobročinnosť. Začal funkciu ostrihomského arcibiskupa s jedinečnou láskou a štedrosťou voči Trnavčanom a odišiel rovnakým spôsobom. Takmer štvrtstoročie bol predstaveným a v súlade so slovami Mateja Bela možno osobnosť Juraja Lippaia najlepšie vystihnúť nasledovne: cisárovi bol milý, pre svojich priateľov a nikým nenávidený. ■

Literatúra:

Comitatus Posoniensis pars specialis, membrum I., sectio I., articulus VI. In: *MATTHIAE BELII Notitia Hungariae novae geographico-historica. Tomus I., Vienna 1735*, s. 462 – 543.
Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava: Lúč 2000, s. 822 – 823.
Biografický slovník Slovenska. V. zv. Martin: Slovenská národná knižnica 2013, s. 760.
HALKO, Jozef – ROJKA, Ľuboš: *Dejiny jezuitov v Bratislave do roku 1773*. Trnava: Dobrá kniha 2015, s. 79 – 83.
SIPEKIOVÁ, Nicol: *Portrét arcibiskupa Juraja Lippaia v podaní Mateja Bela*. (v tlači)

Súťažná otázka: Za zakladateľa ktorej fakulty historickej Trnavskej univerzity sa považuje Juraj Lippai? Správne odpovede zasielajte do 20. decembra 2015 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Jana Judinyová

Trnava a jej zaujímaví obyvatelia pred 175 rokmi

V auguste tohto roku uplynulo 185 rokov odvtedy, čo sa v našom meste zastavil a tu aj niekoľko dní pobudol rakúsky topograf a autor odbornej literatúry Adalbert Joseph Krickel (* 30. 6. 1791 Viedeň – † 4. 10. 1847 Viedeň). Nielen to. Zo svojej cesty po vybraných častiach dnešného Slovenska; cestu realizoval počas korunovania rakúskeho cisára Ferdinanda I. za uhorského kráľa (ako kráľ bol Ferdinand V., zvaný Dobrotivý, *19. apríl 1793, Viedeň – † 29. jún 1875, Praha), napísal ešte aj dnes pútavý cestopis Putovanie z Viedne cez Bratislavu a Trnavu do banských miest: Banská Bystrica, Kremnica a Banská Štiavnica a odtiaľ do Turca a údolia Váhu. V Trnave cisársky topograf A. J. Krickel strávil v auguste 1830 plné tri dni, na štvrtý deň odišiel do Hlohovca. No i tento krátky čas mu stačil na to, aby zachytil vzhľad nášho mesta. Vari ešte väčšiu pozornosť venoval našim dávnyim spolurodákom, a prirodzene, neušli mu ani pôvaby Trnavčaniek. Trnave venoval Krickel vo svojom cestopise plných šesťnásť strán.

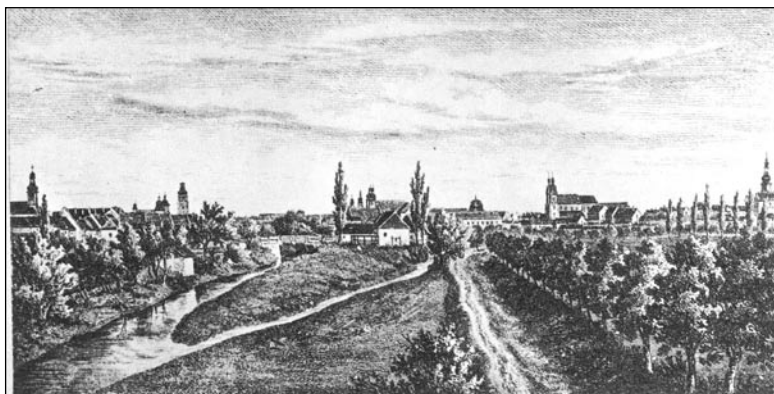
Čo teda píše Adalbert Joseph Krickel o Trnave z roku 1830?

Otvorme jeho cestopis Putovanie z Viedne cez Bratislavu a Trnavu do banských miest: Banská Bystrica, Kremnica a Banská Štiavnica a odtiaľ do Turca a údolia Váhu na strane 58 a začítajme sa:

19. a 20. augusta 1830

Trnava so svojimi pozoruhodnosťami a pamätihodnosťami. Milé prostredie. Promenáda. Mayerova záhrada. Veľká slávnosť. Pozoruhodná známosť. Múzeum pána Schustera.

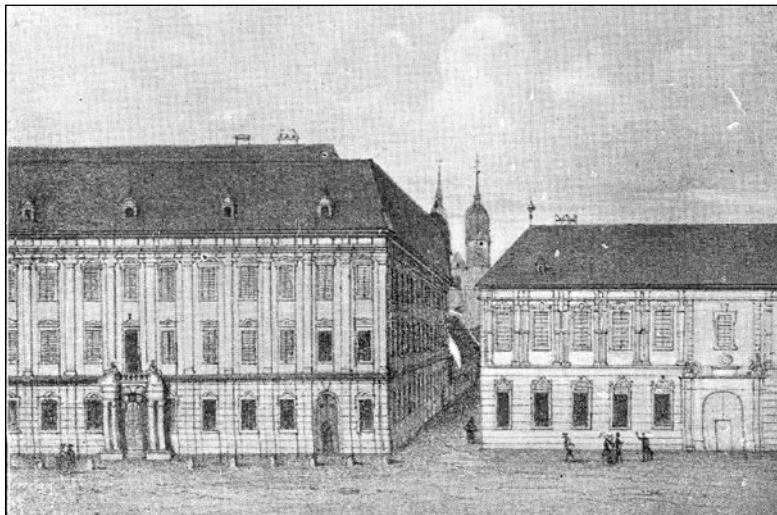
Trnavu (Tyrnau, Tirnavia, Nagy-Szombath, v slovenskom jazyku: Trnava) pomenovali za čias jezuitov „Malý Rím“ a tiež „Centrum učenosti“. Leží na rieke Trnávke. Za čias nešťastnej tureckej nadvlády patrila Trnava spolu s Bratislavou k najvýznamnejším mestám Uhorska. V roku 1561 sem prišli z Rakúska prví traja jezuiti, ktorí boli vlastne prvými jezuitmi v Uhorsku a zriadili si v Trnave sídlo. Do Trnavy sa pred barbarmi uchýlila aj uhorská vysoká škola. V roku 1613 obohatil veľký kardinál, prímas Pázmaň, mesto o impozantnú knižnicu, ktorá bola daná k dispozícii verejnosti. Kardinál Pázmaň tu zriadil aj dobre vybavený konvikt pre šľachtických chovancov, ktorý sa stal liahňou kléru. V roku 1649 založil v Trnave Juraj Lippay tzv. Mariánske kolégium. Ďalšie

rozšírenie a pozdvihnutie mesta pribrzdiť vyčinenie Tökölyho rebelov, jeho výsledkom bolo, že pod troskami domov zostalo pochovaných viac ako štyritisíc ľudí a tri štvrtiny mesta strávili plamene. Dvadsiateho šiesteho decembra 1704 porazil generál Heister pri Trnave rebela Rákoczyho. Jozef II. preniesol tu existujúcu vysokú školu do Pešti, zrušil jezuitský rád a v roku 1784 urobil z jezuitského kláštora invalidovňu. V Trnave sídlila od roku 1543 až do roku 1820 Dómska kapitula Ostrihomského metropolitného kostola, stalo sa tak po tom, čo Turci zabrali zámok v Ostrihome. Knieža – prímas Alexander Rudnay presídlil potom kapitolu znova do jej starého sídla, do Ostrihomu, ktorý sa považuje za kolísku kristianizácie a kultúry Uhorska, lebo sa tu nachádza krstný kameň svätého Štefana. Trnavu nazývajú aj Toskánskom

slovanského (slovenského) nárečia, lebo týmto nárečím sa tu hovorí s mimoriadnou čistotou. Okrem iných šikovných mužov sa v Trnave v roku 1786 narodil aj Stephan Andreas Mükisch, doktor medicíny, člen lekárskej fakulty, zakladateľ a riaditeľ detskej nemocnice vo Viedni. Dr. Mükisch sa vyznačil aj ako spisovateľ vo svojom odbore, najmä v homeopatii (Dr. S. A. Mükisch je autorom diel: Príspevok k poznaniu detského organizmu a Homeopatia ako veda a umenie). Žiaľ, zomrel už v roku 1827 v Hietzingu pri Viedni. Stalo sa tak ešte predtým, ako som navštívil pána Dreyßigera-Schwarzeneggera, ktorému ma odporučili a kým som si obzrel toto priateľské a dobre postavené mestečko. Hlavné námestie v Trnave je priestranné a ulice sú široké a čisté. Najkrajší spomedzi deviatich trnavských kostolov je

nesporne bývalý jezuitský, teraz invalidský Kostol svätého Jána Krstiteľa. V roku 1649 ho postavil 39-ročný Peter Spatz na objednávku grófa Mikuláša Eszterházyho. Kostol nemá podporné stĺpy a je v podstate voľným priestorom s dĺžkou bežných sto krokov (71 – 75 m, pozn. prekladateľky). Je pekný a svetlý. Hlavný oltár je bohato zdobený zlatom. Fresková výzdoba predstavuje scény zo života svätého Jána Krstiteľa: ako ho vedú pred kráľa Herodesa, vo väzení a napokon jeho sťatie. V kostole sa nachádza hrobka a náhrobný kameň grófa Mikuláša Eszterházyho. Výšivka na hlavnom oltári pochádza z roku 1652. Po stranách hlavného oltára je vidieť erby členov rodiny Eszterházy, ktorí padli rukou nepriateľa. Vystúpil som na chór, aby som si odtiaľ ešte raz prezrel tento priateľský a veľkolepý kostol. Na chóre je umiestnený nádherný organ. Ako opravdivý symbol náboženstva je tento kostol skôr jednoduchý, a predsa nie bez obsahu; vznešený, ale nie prezdobený. Kto sa už v tomto nádhernom chráme nenaladí k zbožnosti, ten tak neučiní v žiadnom kostole. Vedľa Kostola svätého Jána Krstiteľa sa nachádza budova invalidovne, pred dávnymi rokmi kláštor jezuitov. Oproti stojí nemocnica a neďaleko od nej chlapčenský výchovný ústav regimentu infanterie baróna Batonyho. Sto krokov ďalej, a sme pri najkrajšej budove v Trnave, v ktorej sídli konvikt a seminár, táto budova by bola vhodná stať sa aj rezidenciou nejakého šľachtica. Dóm, zasvätený svätému Mikulášovi, je najmä starobylý, umeleckou hodnotou skôr zaostáva. Oltáre, výzdoba, dve vysoké a starodávne veže nezvyčajného tvaru s hrotmi a veľké množstvo náhrobných kameňov dodávajú domu dôstojnosť. Kostol má dĺžku 89 bežných krokov (približne 66 metrov); náhrobky tu odpočívajú-

Konvikt budovaný r. 1747 – 1754. Podľa pôvodiny plánu a kresby v diecéznej knižnici v Ostrihome.

cich biskupov pochádzajú z rokov 1596, 1652, 1674, 1682, atď'. Zvyšných sedem trnavských kostolov neposkytuje veľa pozoruhodného. Z nich významnejšími sa javia benediktínsky Kostol sv. Jakuba, má však oltárne obrazy priemernej hodnoty; paulínsky a uršulínsky kostol sú prezdobené; paulínsky má však pozoruhodnú kazateľnicu s mnohými postavami; za zmienku ešte stojí lazaretský kostol s najvyššou vežou. Okrem spomínaných chrámov v Trnave nájdeme ešte evanjelický kostol a kaplnku, ktorá patrí grécko-ortodoxnej cirkvi. Odbilo 11 hodín a ja som sa práve dosť naobzeral v tomto dobre vystavanom a veselom mestečku, preto som sa vydal k pánovi Dreyßiger-Schwarzeneggerovi. Je to vlúdny, nenáročný a prirodzený Rakúšan. Jeho slečna dcéra na mňa hlboko zapôsobilá svojím pôvabným zjavom. Len ťažko si možno predstaviť čarovnejšiu a milšiu osobku. Niekoľko hodín ma zabávala hrou na klavíri. Môjmu hostiteľovi Dreyßigerovi-Schwarzeneggerovi vďačím aj za to, že ma zoznámil s istým nezvyčajným a zaujímavým mužom, a tiež, že mi ukázal, čo je v Trnave zaujímavé a čo by som

inak bez neho len ťažko spoznal. Keď sme sa posilnili, vydali sme sa na prechádzku po meste. V Trnave je príjemná promenáda, porastená stromami, vyníma sa v nej najmä strelnica. Táto strelnica vďačí za svoj terajší prítažlivý vzhľad lekárnikovi Schusterovi, ktorého budem spomínať ešte neskôr. Pre jednotvárne okolie mesta Trnavčania rezignovali na prechádzky, preto azda krajšia polovica Trnavy zriedkavo navštevuje túto promenádu, skôr sem chodia invalidi, študenti a fajčiari, ktorým doma zakazujú fajku. Kedy-tedy v promenáde vidieť aj mladých ľudí, ponorených do svojich lúboštných dumiek, rozsievajú do éteru trápie svojho srdca, lebo Trnave veru nechýbajú pôvabné devy. V Trnave býva obchodník s vínom Mayer, ktorý pred viacerými rokmi získal viedenské divadlo Theater an der Wien a v jednom z predmestí Trnavy si vytvoril vkusnú a príjemnú záhradu. Je to usadlosť, ktorá si zaslúži návštevu, a každý vzdelanec tu má dve re otvorené, len oproti sa nachádza cintorín, čo môže byť človeku hľadajúcemu rozptýlenie nepríjemné. Len pozrieť sa zvonka mi nestačilo, najmä keď mi vo výhla-

de neprekážal žiaden vinohrad na kopci. V usadlosti pána Mayera si pozornosť zaslúžia kvetinové terasy, skleníky a najmä elegantný letohrádok. Je vkusne zariadený, pozostáva z jednej veľkej sály, dvoch izieb a dvoch kabinetov.

V skleníkoch som našiel niekoľko vzácných rastlín: magnoliu grand floru, magnoliu caucu, Alcanden nereum splendens a iné. V objekte je aj kolková dráha, ktorá je z oboch strán ohraničená krásnymi, rovnako vysokými, topoľmi, čo sa javí ako veľmi účelné.

Pán Schwarzenegger ma zaviedol k ďalšej pozoruhodnosti Trnavy, a tou je obrovský sud a pivnica bohatého obchodníka s vínom von Solyniho, ktorý sa predtým, ako bol povýšený do šľachtického stavu, volal Walz. Jeden z jeho predkov vybudoval časť terajšej pivnice. So Schwarzeneggerom sme prišli k Solynimu v pravý čas, lebo práve vtedy ho navštívil aj istý plukovník z Invalidovne a na jeho počesť osvetlili celú pivnicu. Kancelária a všetky ostatné budovy, ktorá patria k tomuto veľkému obchodu s vínom, sa nachádzajú spolu s pivnicou na predmestí. Ovocná záhrada, ktorá leží hneď vedľa, je veľmi veľká a má aj isté prednosti pred sedom pána Mayera, najmä v tom, že má príjemnejšiu polohu. Na jednom konci Solyniho záhrady sa dvíha tri siahly (približne 5,7 metra) vysoký kopec. Na ňom stojí chrám, v ktorom sú umiestnené sochy Bakcha a Léthe. Pod kopcom sa nachádza spomínaný obrovský sud. Pekná ružová aleja vedie k budove kúpeľa a k pavilónu s pestro vyfarbenými oknami. Pavilón je kráľovsky zariadený. Kvetinová záhrada je malá, ale starostlivo udržiavaná, poznať na nej jemné rúčky peknej dcéry domáceho pána. V pitvore pred pivnicou, je v susedstve záhrady, bolo všetko v pohybe. Obchod tu očividne zaberá dôležité miesto. Do pivnice sme zišli po dráhe z koľají,

Záhlavie účtenky lekárne U zlatého jednorožca z roku 1845

v rukách sme si pritom držali svetlá. Keď sme zišli celkom dolu, boli sme ochromení od úžasu. Pivnica je dlhá 72 siah (približne 136 metrov) a široká 68 siah (130 metrov). Množstvo sudov, ktoré sú umiestnené v pivnici, je rovnako mimoriadne ako samotná pivnica. Napočítal som viac ako sto sudov s objemom 100, 200, 300 a 500 vedier (1 vedro má objem približne 56,6 litra). Sudy majú rôzne tvary. Možno tu vidieť okrúhle, podlhovasté, trojuholníkové, štvoruholníkové a šesťuholníkové sudy. V chodbách pivnice viselo viac ako 40 lustrov, každý so štyrmi sviecami, to túto podzemnú cestu pretvorilo priam na Bakchovu sálu. Kráčali sme čosi viac ako pol hodinu podzemnými priestormi, až sme konečne prišli k trnavskému veľkému sudu, ktorý u bežného človeka vzbudzuje najvyšší obdiv. Sud má objem 2 100 vedier alebo 84 tisíc holieb (118 440 litrov). Na vrchol suda vedú dve schodiská, každé s 32 schodmi. Úplne hore sa dookola nachádza galéria s pevnou podlahou, na ktorej už zopárkrát tancovalo aj šesť párov naraz. Na prednej strane suda možno vidieť skvele vyrezávaný portrét z dreva jeho výsosti arcikniežaťa Jozefa, uhorského palatína; portrét pridriavajú dvaja domáci bôžikovia. Bokom od veľkého suda stoja dva umelecky vypracované oválne sudy. Sú vyrobené zo vzácného dreva a majú objem 50 vedier (2 830 litrov). V týchto sudoch

držia naraz červené aj biele víno. Sud a pivnica v Dotis (latinský názov maďarského mesta Tata na severe Maďarska) ďaleko zaostávajú za pivnicou pána Solyniho. Keď sme vyšli z pivnice, už sa zotmelo. Príroda navôkol sa zahalila do temného pokoja. Ani len lístok na strome sa nepohol, iba čo z roztrhaných oblakov tu a tam prebleskla hviezda. So svojím milým spoločníkom som navštívil kaviareň, v ktorej som sa zoznámil s lekárnikom menom Schuster, vari najzaujímavejším človekom v Trnave. Ten svojou šikovnosťou v chémii a vďaka svojmu vynálezu kvapkadiel získal zlatú čestnú medailu. Schuster je zovíajny muž, oplyvajúci zvláštnymi užitočnými danosťami, veľmi činorodý, usilovný a veselý, aj napriek pokročilému veku vždy skvelý spoločník, plný vedomostí a dobrej nálady. Počul som o zbierke rozličných vecí, ktorú vlastní. Lekárnik Schuster ma pozval, aby som si jeho zbierku prezrel, a tak som ho navštívil hneď v nasledujúci deň. Od údivu nad rôznorodosťou vecí, ktoré sa naskytili môjmu zraku, som bol priam vyvedený z miery. Schusterove zbierky sa nachádzajú sčasti v starej mestskej veži, z ktorej je výhľad na celú Trnavu, a z ktorej strážca každú štvrt hodinu mestu svoju prítomnosť oznamuje trúbením na trúbke, a čiastočne v jednej komnate jeho domu hneď vedľa mestskej veže.

Priročím teraz k opisu rôznorodých predmetov, ktoré mi ich majiteľ, lekárnik Schuster, ochotne poukazoval. Videl som zbierku mincí všetkých druhov od dávnoveku po súčasnosť, medzi nimi pamätne medaily zo zlata, striebra a medi, rímske, grécke a turecké mince, ďalej niekoľko sto sadrových odtlačkov, starožitnosti, medzi nimi aj rímskeho domáceho bôžika s nádherne vyformovanými svalmi, mimoriadne veľké škeble, minerály, pozoruhodné horniny, ktoré obsahujú zlato a kamennú soľ, ďalej zo soli vyrobené rozličné náčinie a také isté aj zo železa; prírodopisný kabinet, a v ňom všetky domáce vtáky Uhorska, klobúk maďarského čikóša, ktorý prederavil blesk, turecké zbrane: šable a pasy (fermany – výnosy tureckého vládcu); pozoruhodná bola zbierka starých mincí zvláštneho tvaru, staré rukopisy z 15. a 16. storočia, pápežská bula z roku 1682, list z Číny, ktorý napísal jezuita Nicolaus Georg Rátkay v roku 1694, zbierka starých receptov z roku 1745, odporúčací list v srbčine, rôzne druhy starých novín, talianske a francúzske zoznamy mincí, všetky bankovky, ktoré boli vydané od vlády cisára a kráľa Františka po súčasnosť, relikvia pápeža v striebre aj s listom, ktorý mu bol adresovaný. Ale aj iné relikvie – predmety z Jeruzalemu, tiež drahokamy: pravé aj nepravé, medailón – upomienku na Bitku národov s desiatimi vyobrazeniami, mechanické umelecké predmety, delfské orákulum, dva zázračné poháre, atď. Zaujímavé boli rôzne umelecké predmety, ako nôž, ktorý v sebe ukrýva ďalších 24 menších nožov, elektrický stroj, prístroje na pokusy z fyziky, lazúrové kamene, kúsok lávy, dva kamene z Nerónovho paláca, rohy na pušný prach, vyrobené z jelenej kože, zbierka kôr zo stromov, viac ako 20 ľud-

ských plodov, ktoré boli naložené vo fľašiach s liehom, mačky s dvoma hlavami, hady v liehu, vypchaté potkany, náčinie na ohňostroje, bábkové divadlo s umelecky vypracovanými figúrkami, medzi nimi sa vynímali akrobati na lane a zberači sena v tanci; vyrezávané portréty; optické divadlo s viac ako 200 figúrkami; zbierky dóz, gombíkov, pohárov, fliaš, ďalekohľady s farebnými skielkami, Laterna magica, zjavenia duchov, medzi nimi je mimoriadne vydarený tanec bosoriek, zbierka kariet, malých vzdušných balónov a iné zvláštnosti. Ako mi povedal pán Schuster, jeho zbierka sa najbližšie rozmnoží o ďalšie mechanické a fyzikálne prístroje, ozdobné ohňostroje a množstvo znetvorených orgánov. Kúpil aj delfské orákulum, čo je guľa, ktorá visí na tenkom hodvábnom vlákne a rozpráva, smeje sa, plače, kýcha, vyžaruje svetlo a robí ešte všeličo iné. Pán Schuster má toho dosť na to, aby každý cestovateľ, ktorý zabľúdi do Trnavy, navštívil tohto vľúdneho muža a strávil celý deň zabávaním sa s jeho predmetmi. Jediné, čo by som si želal, je, aby sa lekárnik poobzeral po dákom výhodnejšom mieste, kde by si mohol lepšie zoradiť svoje veci, potom by bolo možné nazvať jeho zbierku vzhľadom na jej rozmanitosť priam jedinečnou. Navečer som potom na predmestí navštívil peknú palácovú budovu. S údivom som sa dozvedel, že tento dom je určený pre ľudí postihnutých syfilisom a pre choromyseľných. Odtiaľ sme sa odobrali na dobre vybavenú strelnicu, ktorá milovníkovi zariadení tohto druhu iste splní všetky jeho želania. Pán Schuster je patrónom strelcov; o dobré záskyhy na strelnici nie je núdza. Ráno 22. augusta 1830 cestovateľ A. J. Krickel odchádza na voze cez Bučany do Hlohovca (Freystadl, Galgocz). V Trnave

strávil tri dni a zanechal nám takýto milý opis nášho mesta. Adalbert Joseph Krickel, topograf a spisovateľ, v rodnom meste navštevoval gymnázium, potom študoval filozofiu, moderné jazyky, no najmä sa venoval zemepisu a topografii, štatistike a dejinám. Po ukončení štúdia vstúpil do služieb cisárskeho manipulačného úradu a stal sa kontrolórom štátneho sirotinca vo Viedni, neskôr aj komorského účtovníckeho úradu. V rokoch 1827 – 29 prešiel celú Rakúsko a napísal zo svojich ciest presné a veľmi poučné správy. Dovedna napísal približne pätnásť diel cestopisného charakteru, napríklad: Vandrovanie z Viedne cez Pyrawart a Nikolsburg na kniežacie zámky Eisgrub a Feldsberg v Lichtenštajnsku (1829), Putovanie po okolí Neziderského jazera a najmä do Eisenstadtu, Esterházu, Forchtensteinu a Neustadtu v roku 1829 (1831); Putovanie z Viedne cez Bratislavu a Trnavu do bankských miest: Banská Bystrica, Kremnica a Banská Štiavnica a odtiaľ na Turiec a do údolia Váhu (1831); Baden a jeho okolie, 2 zväzky (1832); Putovanie pešo cez väčšinu rakúskych štátov, 3 zväzky (1833); Putovanie cez väčšiu časť Moravy, pruského Sliezska, takmer celými Čechami (1834); Svet hôr alebo zobrazenie horského sveta našej zeme, 2 zväzky (1842). ■

Literatúra:

Adalbert Joseph Krickel: *Wanderung von Wien über Preßburg und Tyrnau in die Bergstädte Schemnitz, Kremnitz und Neusohl, und von da in die Turotz und das Waagthal*; Wien 1831, nakladateľstvo M. Syr. Abolph
<https://books.google.sk/books>
http://www.biographien.ac.at/oeb/eobl_K/Krickel_Josef-Adalbert_1791_1847.xml
<http://www.daniel-stieger.ch/masseinheiten.htm>
https://de.wikipedia.org/wiki/Tata_Ungarn
www.wikipedia.org

Karol Mišovic, foto: Divadelný ústav

Mária Prechovská – prvá dáma slovenského herectva

V novembri tohto roku uplynulo presne dvadsať rokov od úmrtia jednej z najosobitejších slovenských herečiek – Márie Prechovskej (*21. január 1921 – †5. november 1995). Rodená Trnavčanka síce najväčšie vavríny umeleckých úspechov zbierala v Bratislave, no blízky vzťah k materskému mestu v nej pretrval po celý život.

Mária Prechovská patrila ku silnej generácii hercov, kde medzi jej mužskými rovesníkmi nájdeme legendy ako napríklad Gustáv Valach, Július Pántik, Ladislav Chudík, či Karol Machata. No od svojich vrstovníkov sa výrazne líšila už na prahu kariéry. Prechovská na rozdiel od nich neabsolvovala žiadnu slovenskú umeleckú školu. Počas najtemnejšieho obdobia novodobej Európy totiž odišla z Trnavy do centra umeleckého života strednej Európy – Viedne. Tam jeden celý rok študovala herectvo v svetoznámom Seminári Maxa Reinhardta, ktorý počas protektorátu niesol meno Reichshochschule für Musik Wien. Na školu nastúpila v školskom roku 1943/1944, ale túžba za rodinou jej nedovolila, aby tam zotrvala dlhšie. Škola jej však aj za tento krátky čas dala pevné základy hereckej zručnosti. Možno, ak by mladá adeptka na povolanie herečky ostala v rakúskej metropole, je pravdepodobné, že by sme sa dnes o nej učili vo svetových encyklopédiách. Lenže volanie po domove bolo silnejšie. V Trnave však nezaháľala a okamžite využila príležitosť, že v Mestskom divadle začal hrať ochotnícky spolok pod názvom Akademické divadlo Trnava. Bohužiaľ, archív divadla nezostal zachovaný a len ťažko rekonštruovať jej tunajšie pôsobenie. No rovnako ako vo Viedni, ani v slovenskom Ríme neostala dlhšie ako rok. Už v nasledujúcej divadelnej sezó-

ne 1945/1946 čítame jej meno medzi novými členmi reprezentatívnej slovenskej divadelnej scény – Slovenského národného divadla. Tomu ostala verná až do konca umeleckej dráhy.

Bratislavskú kariéru nezačínala v epizódnych figúrkach ako iní elévi. Režiséri jej dali príležitosti v kľúčových postavách svetovej drámy. Bola tak napríklad rafinovanou Rosalindou v Shakespearovej komédii Ako sa vám páči, roztopašnou slúžkou Dorinou v Molièrovom Tartuffovi i dramaticky vzopätou Klarisou v dráme Neužitočné ústa od Simon de Beauvoir. Na prvý pohľad nezaujala len vyspelým ženským zjavom, dokonalou rečovou kultúrou a melodickým hlasom, ale najmä štýlom herectva. Jej prejav totiž nepodliehal pre slovenských hercov dovtedy typickému emocionálnemu temperamentu, naopak, na javisko doniesla nevídanú vecnosť výrazových prostriedkov. Preto nemohla hrať naivné romantické duše, jej herecký naturel od začiatku predpovedal, že režiséri i diváci majú dočinenia s herečkou intelektuálkou. Prechovskej umenie smerovalo k jasným métam – triezvemu zachyteniu problému stvárňovaného charakteru. Konverzačná žoviálnosť i cit pre pointu boli zas jej prímami v komediálnom žánri. Súčasne nikdy nehrala postavy týrané a zraniteľné, ale práve naopak, tyranské a dominantné. Jej doménou boli totiž ženy kruté a despotické

K. A. Treňov: Lubov Jarová, 1952, režia Jozef Budský, Mária Prechovská ako Panovová

(Herodias v Hviezdoslavovej tragédii Herodes a Herodias, Regina v Hellmanovej hre Z druhej strany pralesa, Vassa v Gorkého dráme Vassa Železnová). Tvárnosť týchto výkonov znásobovala najmä svojimi fyzickými danosťami – sýtim kovovým hlasom, pevným tónom reči, hrdým postojom, bohatou obmenou mimiky a uváženým gestom.

Vďaka odzbrojujúcemu ženskému zjavu často v mladosti stvárňovala dráždivou krásou okúzľujúce osudové ženy (Tatiana v *Nepriateľoch* od Maxima Gorkého alebo Beta v *Tajovského Statkoch-zmätkoch*) či noblesné a duchaplné dámy z lepšej spoločnosti (Gloria v *Diplomatoch* od Petra Karvaša či Epifania v *Milionárke* z pera Georga Bernarda Shawa). V zrelom veku bola zas čelnou predstaviteľkou rolí nevyspytateľných ľudských individualít nesúcich ťarchu súčasného života. Z nich najviac vynikla ako Martha v komornej dráme Edwarda Albeeho *Kto sa bojí Virgine Woolfovej?* V nej

plasticky zobrazila ženu pozorajúcu sa až na dno svojej duše, ktorá vnútorné jazvy maskuje ostrým cynizmom a krutými poznámkami na margo svojich najbližších. Rokmi sa však jej herecké hrany obrusovali a postupne začala stvárňovať aj pokornejšie stvorenia (Ella Renheimová v Ibsenovej dráme *John Gabriel Borkman* alebo *Vojvodkyňa z Yorku* v Shakespearovej tragédii *Richard III.*).

Mária Prechovská nebola len divadelnou herečkou, pravidelne účinkovala aj v iných médiách – rozhlase, filme a televízii. Tam mohla stvárňovať aj postavy, ktoré ju na javisku obišli. Ak sa

v SND len letmo stretla s hrami od jej obľúbeného literáta Antona Pavloviča Čechova, tak za rozhlasovým mikrofónom vytvorila titulné úlohy v jeho drámach *Čajka* a *Ujo Váňa*. Z televíznych obrazoviek si ju diváci môžu dodnes pripomínať ako sarkastickú Moniku zo *Pštrosieho večierka*, starú dievku Karolínu chytajúcu druhý dych vo veselohre *Geľo Sebechlebský* alebo samofúbu richtárku Barboru z *Poslednej bosorky*. Túto postavu stvárnila aj na divadelnom javisku a aspoň takto sa mohla herečka vrátiť do svojho rodného mesta, kde autor scenára Ivan Bukovčan príbeh situoval. ■

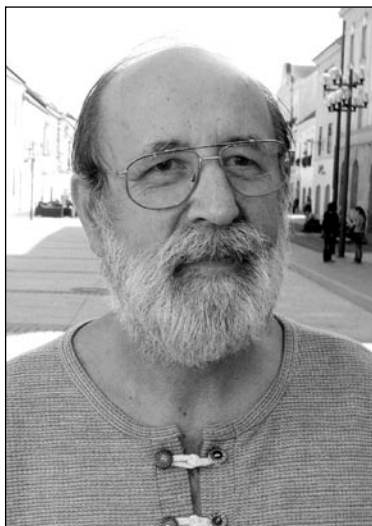
Martin Jurčo, foto: autor a Ctibor Bachratý

Potvrdené! DISK je najúspešnejším ochotníckym súborom na Slovensku

Náš seriál k 60. výročiu divadelného súboru DISK na Kopánke uzatvárame rozhovorom takpovediac erbovým. K výrazným protagonistom staršej generácie tohto súboru patrí Milan Brežák (*28. marec 1945 Trnava). Režisér DISK-u Blaho Uhlár o ňom povedal, že s jeho organizačným duchom vchádza na scénu racionálne a analytické herectvo s dávkou optimizmu. Nie je však len hercom, ale aj akýmsi archivárom divadla, ktorý zmapoval svojich súčasníkov a snaží sa skompletizovať celé dejiny súboru.

■ Ako sa to všetko začalo?

- Počas štúdiá na trnavskom gymnáziu (vtedy strednej všeobecno-vzdelávacej škole) som hral v divadelnom krúžku v Stránke zo života od Viktora Rozova postavu otca Nikolaja Aleksejeviča Pavlova dvom krásnym slečnám. Po maturite som odišiel študovať na SVŠT v Bratislave. Bol príjemný decembrový večer koncom roka 1964. Na škole sa už neučilo, tak som bol doma. Objavili sa u mňa dve moje divadelné „dcéry“ z gymnázia – Marta Rijaková a Vlasta Hrabovská. Už v tom čase pôsobili v divadle na Kopánke. Spýtali sa, či by som si nešiel zahrať na Kopánke do hry Ivana Bukovčana *Diablova nevesta* postavu pátra Dominika. Vraj majú pred pre-

miérou a táto postava im chýba. Ich ponuka bola naliehavá. Kto by odolal mladšej kráse?

■ Od svojho príchodu ste začali archivovať všetko o čin-

nosti súboru. Čo rozhodlo o tom, že budete popri herectve týmto nepísaným divadelným archivárom? Čo sa dodnes zachovalo z najstarších období DISK-u?

- Ak hovoríme o archivovaní, môžeme jeho vývoj v divadelnom súbore DISK rozdeliť na tri etapy. Prvá etapa rokov 1956 – 1964 ohraničená mojim príchodom do súboru je charakteristická tým, že dnešné záznamy sú urobené z výpovedí pamätníkov. Sem-tam sa niečo zachovalo vo forme písomných dokumentov a fotografií, čo však bolo dosť zriedkavé. Druhá etapa v rokoch 1965 – 2004 bola obdobím, v ktorom sa čerpalo najmä z mojej súkromnej hereckej kroniky. Sú to vlastne albumy, do ktorých som

vlepoval ku každej inscenácii tlačené dokumenty ako sú bulletiny, pozvánky, bulletiny festivalov, aj fotografie i recenzie. V tejto etape sa nám z hľadiska histórie stala nepríjemná vec. Od roku 1986 do roku 2004 sme mali záznamy inscenácií na VHS páskach. Podarilo sa nám ich cez štúdio Atómových elektrární otitulkovať. Nuž a potom sa to začalo. Začali si ich naši herci požíčovať. Dôverčivosť bola veľkou chybou. Zrazu pásky nikto nemal. A tak sme stratili vzácne dokumenty. Počnúc treťou etapou, od roku 2005 doteraz, sme všetku písomnú i obrazovú dokumentáciu začali robiť v digitálnej forme.

A poučení z predchádzajúcich etáp sme ju neuchovávali iba na nosičoch, ale aj zálohovali. V tejto etape máme pri jednotlivých inscenáciách aj DVD-záznamy z premiér. Mojich dvanásť albumov je časťou histórie súboru i môjho hereckého života. Začal som digitalizovať, čo som mal v albumoch, potom kompletizovať informácie o najstarších inscenáciách, priebežne spracovávať aktuálne dianie súboru.

■ Aké sú prvenstvá DISK-u a či ho možno porovnať s inými takýmito divadlami na Slovensku? Myslíme tým úspešné, a pritom malé ochotnícke divadlá.

- Keď sme tvorivo dozreli a začali sme mať ambíciu zúčastňovať sa súťaží, mali sme smolu. V trnavskom regióne pôsobili tri silné súbory. Bol to trnavský Vysokoškolač, a súbory zo Zelenča a Senice. Začiatok bol veľmi nádejný. V roku 1967 sme s inscenáciou J. Patricka Slečna Opala a vrahovia získali hlavnú cenu na krajskej prehliadke o Zlatý veniec Samuela Jurkoviča v Modre. Avšak v ďalšom období sme získali povest' večne druhého súboru. Kde-tu sa urodil dajaký úspech. Napríklad, keď sme sa prebojovali až

Milan Brežák v najnovšej inscenácii DISK-u *Prežitie*.

na Scénickú žatvu do Martina. Ale bolo to s inscenáciami ruskej proveniencie. Bolo to preto, že súbežne so systémom činoherných súťaží až po Scénickú žatvu v Martine sa uskutočňovala súťaž o Stanislavského pohár. Zlom nastal až v roku 1987, keď sme porazili celú konkurenciu a s Uhlárovou inscenáciou *Ochotníci* sme sa ako víťazi celoslovenskej súťaže zúčastnili na Scénickej žatve v Martine. Od vtedy sa na Scénickej žatve zúčastňujeme takmer pravidelne. A nielen to. Od roku 1976, odkedy sa cena Tvorivý čin roka udeľuje najlepšej inscenácii na Slovensku, ani jeden súbor okrem DISK-u ju nezískal štyrikrát. Bolo to v rokoch 1988, 2006, 2008 a v roku 2014.

■ Za akých okolností sa DISK dostal po prvý raz do zahraničia? Bolo vtedy bežné, že súbory boli pozývané aj do západných štátov, a mali šancu aj vycestovať? Dnes si takúto cestovateľskú administratívu zaiste ani nevieme predstaviť...

- Prvé naše zahraničné účinkovanie bolo vo vtedajšej Juhoslávii (terajšie Srbsko). Bolo to turné po slovenských obciach v roku 1969 s inscenáciou Ivana Stodolu *Kráľ Svätopluk*. Realizovalo sa to ako recipročná výmena so

slovenským folklórnym súborom z Pivnice Bačka. Cestu nám zaplatilo mestské kultúrne stredisko a pobyt zabezpečili členovia súboru, ktorým sme na oplátku zabezpečovali pobyt na Slovensku. Všade, kde sme v Srbsku účinkovali, nás brali ako rodných. Prvé a jediné vystúpenie v zahraničí zabezpečené osvetou v Bratislave bolo naše účinkovanie vo vtedajšom Sovietskom zväze v roku 1987 s inscenáciou *Ochotníci* na festivale *Teatraľnye opyty* v Čeljabinsku. Tam nás brali ako poslov pokroku. No a potom už nasledovali festivaly, na ktoré sme sa dostávali vzhľadom na našu dobrú povest'. Ďalšie festivaly sme si už zabezpečovali aj finančne a organizačne. Celkovo sme boli na štyridsiatich siedmich festivaloch v ôsmich krajinách. Spomeniem ich všetky: Česká republika, Brazília, Francúzsko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Rusko a turné v Poľsku. V zahraničí sme získali päť ocenení: V Svitavách, v Hronove, v Prahe, v maďarskom Kazincbarciku a opäť v Prahe. Najmä v Českej republike to bolo nesmierne srdečné, brali nás ako rovnocenných partnerov. Vždy sme v súbore mali ľudí, ktorí ovládali aspoň angličtinu. Trochu

zložitejšie to bolo v Brazílii, kde nám naša sprievodkyňa prekladala z portugalčiny do angličtiny a člen nášho súboru z angličtiny do slovenčiny. Priam ideálne to bolo v Maďarsku, kde sme mali dvoch sprievodcov – tlmočníkov.

■ Strávili ste s DISK-om niekoľko desaťročí. Môžete teda aj cez zmapované dokumenty s odstupom času povedať, ktoré bolo najsilnejšie obdobie v histórii súboru?

- V šesťdesiatročnej histórii by som vyčlenil tri obdobia, ktoré sa dajú označiť ako najsilnejšie. Prvé obdobie v rokoch 1986 – 1992 bolo obdobím eufórie z víťazstiev. Vtedy súbor spolupracoval s režisérom Blahom Uhlárom. Stali sme sa nielen priekopníkmi autorského divadla tvoriaceho metódou polytematickej dekompozície, ale začali sme aj dosahovať výborné výsledky, ktoré nás zaradili na popredné miesto v oblasti ochotníckeho divadla. A bol tu ešte jeden nezanedbateľný fenomén. Naša tvorba bola aktuálna, kritická a provokujúca. To nám prinieslo nečakané množstvo pozvaní na festivaly na Slovensku i v Českej republike. Napríklad s inscenáciou TANAP z roku 1989 sme absolvovali sedem festivalov na Slovensku, päť v Českej republike a po jednom v Maďarsku a v Rakúsku. Najmä na českých festivaloch boli prekvapení z otvorenej kritickosti našich inscenácií a často sa nás pýtali: Tohle môžete na Slovensku dělat?

Druhé obdobie zaradené do rokov 1993 – 2005 bolo obdobím eufórie z úspechov v zahraničí. Súbor začal pracovať s režisérom Dušanom Vicienom, ktorý pokračoval vo forme autorského divadla. Navyše, obohatil ho o postmodernistické postupy. Inscenácie na Slovensku boli prijaté ako významné, no v zahraničí to bolo výraznejšie. Napríklad s inscenáciou Geniálna

epocha podľa Schulza (Pokus o dramatickú rekonštrukciu) sme sa v roku 2002 prebojovali až na Scénickú žatvu do Martina. Porota ju tam však prijala veľmi kriticky. Lepšie povedané, postmodernistickú inscenáciu kritizovala cez prizmu takmer socialistického realizmu. Odozva v zahraničí bola diametrálne odlišná. Na základe pozvaní sa DISK zúčastnil na trinástich festivaloch v zahraničí a deviatich na Slovensku. Z finančného, ale aj časového hľadiska sme museli viaceré pozvania odmietnuť, napríklad aj zaujímavý festival v Argentíne.

Od roku 2006 po súčasnosť prežívame obdobie radosti z nástupu mladej generácie, ktorá je nádejou úspešnosti aj do budúcnosti. DISK začal opäť spolupracovať s režisérom B. Uhlárom. Stále sa udržiava medzi špičkou slovenského ochotníckeho divadla (dvakrát získal cenu Tvorivý čin roka).

■ To je štatistika, no keby sme sa chceli spýtať osobne – ktoré obdobie v DISK-u bolo najsilnejšie pre vás?

- Začalo sa v roku 1986. Vtedy som popri Blahovi Uhlárovi začal pracovať ako organizačný vedúci súboru. A súčasne začala mať tvorba súboru taký charakter, po akom som túžil. Bolo to až do roku 2012, keď som sa zo zdravotných dôvodov musel tejto funkcie vzdať. Hlavným motívom mojej činnosti bolo udržať súbor pri živote. Pritom som bol presvedčený, že ak sa to podarí, Blaho Uhlár dá tvorbe potrebnú kvalitu.

■ A naopak, ktoré obdobie bolo pre vás a DISK najťažšie?

- Najťažšie obdobie bolo po roku 1990. Zrušilo sa Mestské kultúrne stredisko v Trnave. Tým sme stratili zriaďovateľa. Bolo potrebné vytvoriť novú životaschopnú formu existencie DISK-u. Zvolili sme formu občianskeho združenia,

na ktoré prešla zriaďovateľská funkcia súboru. Tento prístup sa ukázal ako životaschopný. Zachoval kontinuitu vývoja Divadelného súboru Kopánka, ktorý pokračuje v tvorbe pod skratkou DISK Trnava. Tu som si musel rozdeliť sily medzi riadenie súboru, zabezpečenie materiálnych a finančných predpokladov na činnosť, administratívnu prácu, ktorej nebolo málo a hereckú tvorbu. Výsledkom je, že sa to podarilo. Dnes môže súbor vo vynikajúcej kondícii osláviť 60 rokov činnosti naplnenej celým radom úspechov.

■ Povedzme si viac o divadelnom zázemí súboru. V akých priestoroch v Trnave fungovalo a ako tým bolo, alebo nebolo limitované? Nebola niekedy aj taká predstava, že by súbor pracoval v centre mesta, viac na očiach nielen skalným, ale aj náhodným divákom?

- V roku 1955, po zrušení cirkevných rádov, začal Divadelný súbor Kopánka pracovať pod hlavičkou Osvetovej besedy na Kopánke v kultúrno-spoločenskej sále pod kostolom. Nadviazalo sa na saleziánsky divadelný krúžok aj s jeho pôvodnými členmi. Bolo tam javisko, zlatá pani Jankovičová sa starala, aby sme prišli do vykúrenej sály a trpezlivo čakala, kým sme skončili, aby mohla za nami pozamykať. Občas si odskočila domov, a to len preto, aby nám priniesla dať domá upečené koláče, alebo aspoň omastený chlieb (smiech). Po vybudovaní Kultúrneho domu Augustína Kubáňa sme sa presťahovali tam. Vtedy sme pracovali už v zriaďovateľskej pôsobnosti Mestského osvetového strediska v Trnave. Bolo tam na tú dobu slušne vybudované javisko i divadelné zázemie. Osveta nás pomerne slušne podporovala. Stratilo to síce rodinnú atmosféru akú malo divadlo pod kostolom, avšak naplno sme sa

začali venovať divadlu. Najkrušnejšie chvíle nastali začiatkom 90. rokov. Ako som už spomínal, mestské osvetové stredisko, ktoré sa medzicasom premenovalo na mestské kultúrne stredisko, bolo zrušené. Hlavné slovo začal mať biznis. Mesto rozhodlo, že kultúrny dom na Kopánke je nerentabilný a treba ho sprivatizovať. Začali rokovania o jeho privatizácii a my sme začali putovať po Trnave. Asi najdlhší čas v tomto medziobdobí sme strávili v Dome detí a mládeže na sídlisku Linčianska, kde pracovala jedna z našich členiek. Popri tom sa vedúci súboru zúčastňoval na privatizačných rokovaníach o kultúrnom dome. Nakoniec sa podarilo dohodnúť, že kultúrny dom bude prenajatý pánovi Syradskému s podmienkou, že v ňom umožní činnosť divadelnému súboru bez platby nájomného. Potom nastali dlhé rokovania s pánom Syradským o rozsahu bezplatnej činnosti. Avšak po podpísaní dohody nastali kruté prevkapania. Z javiska bol urobený bar. Mali sme ho síce vo vyhradenom čase k dispozícii, ale najprv sme si ho museli poupratovať od zvyškov neviazanej zábavy. Ako chátral kultúrny dom, tak chátralo i javisko – bar. A stalo sa takmer „neupratovateľné“. Tak sme hľadali východisko. V projektoch domu kultúry bola v pivnici miestnosť pomenovaná ako sklad kulís. Pán Syradský súhlasil, že ju môžeme používať. Zdanlivo veľmi priestorná miestnosť, relatívne samostatný vchod, to bolo pre nás výborné. Avšak, keď sme sa tam chceli nasťahovať, museli sme najprv zlikvidovať obrovské množstvo nepoužiteľného nábytku. Časom sa zmenil prenajímateľ, avšak pre nás sa nič k lepšiemu nezmenilo. Keď skončil i on, kultúrny dom sa dostal späť do správy mesta. Vtedy nastal rela-

tívny pokoj. Mesto nám poskytlo priestor do výpožičky a my sme sa stali jeho výlučnými užívateľmi. Toto však netrvalo dlho. Prišiel rok 2006 a s ním B. Uhlár, ktorý skonštatoval, že v takomto priestore sa nedá robiť umenie. Pustili sme sa do budovania vlastného štúdia. Dáky materiál priniesol z vtedy zlikvidovaného divadla Stoka v Bratislave, niečo sme pozháňali a niečo kúpili z dotácie ministerstva kultúry. Blaho Uhlár za našej skromnej asistencie vytvoril v pivnici divadelný priestor. Od júla 2007 v ňom prezentujeme svoju tvorbu verejnosti.

■ Ako ste vyriešili financovanie divadla? Za socializmu to asi bolo jasné – financie šli od zriaďovateľa. Ale čo bolo potom?

- Za socializmu aj v súčasnosti bolo treba mať na získanie finančných prostriedkov „filipa“. Samozrejme, vždy trochu inak. Za socializmu boli náklady na tvorbu aj na jej prezentáciu nášho súboru hradené cez Mestské kultúrne stredisko. Ale najprv bolo treba presvedčiť nielen zriaďovateľa, ale aj stranické orgány, že aktuálna tvorba je prosocialistická. A pri tvorbe s B. Uhlárom to bolo dosť náročné. Ale nakoniec sa to podarilo, a svetlo sveta uzreli v rokoch 1987 až 1989 také inscenácie ako Ochotníci, A čo? A TANAP. V súčasnosti treba mať tiež filipa – predovšetkým na spracovanie zaujímavých projektov pre samosprávne a štátne orgány a rôzne nadácie. Divadlo bez dotácie, či už je štátne, nezávislé alebo ochotnícke, nie je schopné prežiť. Snáď iba v prípade, ak prestane plniť svoj účel a začne tvoriť čistú zábavu.

■ S financovaním súvisia aj herci. Každý má svoje iné aktivity, a koordinovať hercov na ochotníckej báze je niekedy viac než problematické.

- V minulosti si každý odpraco-

val svojich 8 hodín a mal fajront. Svoj priemerný plat mal zaistený. A tak sa mohol jedinec venovať svojim záľubám. Ale i tu sa občas vyskytli problémy, najmä keď sa chodilo na festivaly, na ktorých sa súbory zdržiavali počas ich celého trvania. Niekedy musela fabrika splniť neodkladnú zákazku, inokedy zasa bolo treba dobehnúť meškajúci plán. Väčšinou však stačil list od zriaďovateľa zamestnávateľovi, že ide o reprezentáciu, a problém bol vyriešený. A ak to náhodou nestačilo – zasiahol stranický orgán. Dnes je to trošku zložitejšie. Každý je zamestnancom a rozhodnutie zamestnávateľa je primárne a nenapadnuteľné. Záujmová kultúrno-umelecká činnosť je druhoradá. Ale i to sa dá prekonať. Teraz sa súbory na domácich festivaloch zdržia maximálne dva dni. Navyše, ak je súbor jedinečný, že organizátor festivalu má mimoriadny záujem o jeho účasť, dá sa s ním väčšinou dohodnúť vhodný termín. A DISK je súbor, o ktorý je záujem.

■ Aká je perspektíva a budúcnosť vášho divadla? Zázemie je vybudované, herci stoja pri súbore, máte svoj dobrý repertoár...

- Ťažko môžem odpovedať ja. Som skôr minulosťou ako budúcnosťou súboru. Ale ak sa nad tým zamyslím a skúsim veštiť z gule, môžem povedať, že pokým pri súbore zostane Blaho Uhlár, dovtedy má perspektívu. Ak by odišiel, tak odíde s ním aj zopár spriaznených hereckých duší, čo súbor značne oslabí. Ak túto stratu prekoná a získa dobrého režiséra, bude mu chvíľu trvať, kým sa dostane na súčasnú úroveň. Ani si neviete predstaviť, ako by som rád zaarchivoval 75. sezónu DISK-u. Verím, že sa nájde ten, čo to udrží. Držím všetky palce, aby mal kto a aby mal čo pri spomínanom výročí zaarchivovať. ■

Martin Jurčo, foto: archív MK

Jedno z ocenení aj pre Trnavčanku Miroslavu Kuracinovú-Valovú

Literárny fond každé dva roky udeľuje ocenenia v tvorivej súťaži na pôvodný divadelný a rozhlasový text. Súťaž má dve kategórie – rozhlas a divadlo. V kategórii rozhlas nebola prvá cena udelená a na druhom mieste sa umiestnili hneď dva rozhlasové dramatické texty. Po známom mene dlhoročného rozhlasového autora Jána Kamenistého si cenu prevzala aj Trnavčanka Miroslava Kuracinová Valová za pôvodnú rozhlasovú hru Gemini.

Pre úplnosť dodajme, že 3. cenu získali Anton Baláž za pôvodnú rozhlasovú hru V kožušinkách a Adriana Krúpová za rozhlasovú hru Homo Subterraneis. V Zičiho paláci v Bratislave odovzdali aj každoročné Ceny za celoživotné dielo a výročné ceny Literárneho fondu v oblasti divadla, rozhlasu a dabingu za rok 2015. Okrem iných sa ušla cena aj našim tvorcom. Jedna z výročných cien patrí Viktorovi Kollárovi za réžiu inscenácie hry Boží vták a Ostrov pokladov, ktorá je aj na repertoári Divadla Jána Palárika.

Úspech Trnavčanky na takomto fóre bol aj príležitosťou spýtať sa autorky na zákulisie písania tohto dramatického textu Gemini. „Vznikla z mojej rovnomennej poviedky. Písala som ich už na strednej škole, dokonca som vyhrala niekoľko celoslovenských prehliadok, ale potom ma pohltili iné povinnosti, a teraz píšem tempom jedna poviedka ročne, len tak, pre seba. Nedávno som niekoľko poviedok poslala môjmu bývalému školiteľovi prof. Milanovi Hamadovi. Niektoré sa mu páčili, ale práve o poviedke Gemini povedal, že podľa neho je priveľmi vykonštruovaná. Keďže však mala dialogický charakter, tak som si povedala, že jej uzavretý 'vykonštruovaný' rámec by som mohla využiť na dramatický text. Taký som už dávno chcela napísať a jeho kvalitu rovno overiť v súťaži Lite-

rárneho fondu. A ako sa ukázalo, nebol to až taký zlý nápad. Raz som tam už totiž jednu rozhlasovú hru posielala, asi pred šiestimi rokmi, ale tá mala viac nedostatkov prvotiny, bol to len taký nezrelý pokus,“ hovorí Miroslava Kuracinová Valová, ktorej meno je známe aj čitateľom Noviniek z radnice z rôznych výtvarných kontextov. Prednedávnom získala aj Čestné uznanie v súťaži Literárny salón 2015, ktorú organizuje Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave.

„Hra Gemini je o rozdelených adoptovaných dospelých dvojčikách, jednovaječných chlapcoch, teda vlastne mužoch v mojom veku, ktorí sa náhodou nájdu a zistia, že majú veľmi veľa spoločného. Jeden je architekt a druhý psychiater, ale pravda o ich pôvode sa zisťuje postupne a vyjaví až nakoniec, takže by som to asi ani nemala takto prezrádzať. Inšpirovala ma nepriamo kniha Paola Giordana Osamelosť prvočísli, ktorá je o dvojčikách, chlapcovi a dievčati, ktorí sú veľmi rozdielni: Chlapec je inteligentný a dievčatko mentálne zaostalé, a tak ju brat pred nejakou detskou oslavou, na ktorú spolu idú, nechá v parku, aby sa za ňu nemusel hanbiť. Ibaže ona sa stratí a on sa za to celý život trestá... Je to veľmi existenciálna kniha. Aj ja mám 'dvoj pohľadné' dvojčatá, a keďže často rozmýšľam nad ich prepojením či

zvláštnym druhom koexistencie, tak som rozmýšľala aj o tom, aké to musí byť, keď niekto nejaké dvojčatá rozdelí,“ hovorí Miroslava Kuracinová Valová, ktorá je vernou poslucháčkou rozhlasových hier, čo v písaní takejto formy dramatického textu zaiste zavážilo. „Rada by som skúsila napísať aj nejaké dramatizácie menej známych literárnych diel mojich obľúbených spisovateľov (M. S. Leskov, M. V. Llosa), asi tiež formou rozhlasovej hry, ktorá mi viac vyhovuje svojou 'dopovedanosťou', ale možno si raz trúfnem aj na text pre javiskovú realizáciu,“ hovorí. To, či sa úspešný rozhlasový text dočká skôr či neskôr rozhlasového uvedenia, ešte nie je celkom isté. V súčasnosti nie je rozhlasová dramatická realizácia taká rozsiahla ako v minulosti, no rozhlasové hry stále vznikajú a majú neraz úspech aj na rozhlasových súťažiach (napr. Prix Ex Aequo, Festival rozhlasovej tvorby, Prix Italia). Podľa drama-

turga odboru vlastnej tvorby rozhlásokových hier RTVS Jána Šimka úspešné texty tvorivej súťaže Literárneho fondu sa realizujú často, napríklad hra Dušana Vicensa Nahrávačky. „Súťaž ale má pre nás iba odporúčací charakter, nemáme teda dohodu o realizácii všetkých ocenených textov.“ Zostáva preto dúfať v šťastné okol-

nosti, že text zaujme dramaturgov i režisérov. Miroslava Kuracinová Valová (nar. 17. decembra 1977 v Bánovciach nad Bebravou) vyrastala v Horných Chlebanoch a Topoľčiankach. Maturovala v Zlatých Moravciach a vyštudovala aprobáciu Dejiny umenia a kultúry na Trnavskej univerzite. Od čias štúdia je Trnavčankou.

Odborne aj ako pedagogička sa zamerala na ikonoklazmus (obrazoborectvo) a venuje sa aj kultúrnej publicistike (recenzie a články napr. pre *Nota bene*, *Flash Art*, *Knižnú revue*). Neskôr pracovala v Galérii Jána Koniarka, v Západoslovenskom múzeu a učila na Gymnáziu Pierra de Coubertina v Piešťanoch. ■

Martin Jurčo

Mlynárkin pytač – nová rozprávka o sile lásky....

Divadlo Jána Palárika verné svojmu tradičnému zameraniu aj na detského diváka pripravuje vždy v čase okolo mikulášskych sviatkov aj jednu hru pre najmenších. Pozitívom je, že vždy je to autorská divadelná hra. Popri Ladislavovi Kočanovi, ktorý sa pravidelne na tomto nepísanom cykle spolupodieľa režijne aj autorsky, postupne pribúdajú aj ďalší autori. Najnovšia inscenácia *Mlynárkin pytač* vznikla ako autorské dielo mladej debutantky v dramatickom žánri *Andrey Smrekovej* práve s režisérom *Ladislavom Kočanom*. Rozprávka je veselou komédiou s pesničkami, kde vládne dobrá nálada a úsmev.

Vyhľadávanie mladých perspektívnych autorov v takomto špecifickom dramatickom žánri nie je jednoduchá. Dramatická literatúra je pre túto vekovú skupinu detí – žiakov prvého stupňa základnej školy, relatívne chudobná. Bábkové divadlá majú odjakživa svojich autorov a pracujú skôr s vizuálnosťou, potom je skupina tvorcov pre mládež a dospelákov. Aj preto sa v Trnave zameriavajú na vyhľadávanie autorov a mnohé takéto hry potom upravia pre danosti domáceho súboru.

Autorka *Andrea Smreková* vyštudovala Ekonomickú univerzitu v Bratislave a profesijne a venuje výučbe anglického a slovenského jazyka dospelých aj detí. Práve práca s deťmi ju inšpirovala písať pre najmladších divákov a čitateľov. A navyše, prišla ponuka pre trnavské divadlo. „Hru sme upravili a na základný dialogický text sme pridali akúsi dramatickú nadstavbu. Divadlo pre deti zhruba vo veku prvého stupňa základnej školy má svoje špecifiká. Dieťa už chápe fiktívny rozmer divadla, empaticky nasáva všetko, čo vidí na javisku a spolu s hercami to prežíva,“ hovorí spoluautor a režisér hry *Ladislav Kočan*. Aj

preto je funkčná scéna *Jaroslava a Miroslava Daubravovcov* hravá a prináša akúsi vizuálnu koláž. Nájdeme humorné značky, nápisy, samozrejme, peklo také, aké je v predstavách detí – teda s kotlami, čertmi a pecou. „Ideálom tejto hry je vytvoriť čisté základné línie priestorov, teda peklo a mlyn, kde predstavíme systém protichodnosti neba a pekla,“ vysvetľuje *Ladislav Kočan*.

A aký príbeh prináša hra pre deti a ich rodičov, ktorí sa tiež v divadle nudiť nebudú? „Je o základnej filozofii, ktorú prináša už romantizmus, a to je cit a láska. Keď si spomínam na takéto inscenácie na trnavskom javisku, vždy boli o neporiadnosti, zle, ale o láske sme príbeh ešte nemali. Predstavte si takú *Pyšnú princeznú*. Známý príbeh s jednoduchou dejovou schémou. Napohľad vyzerá kladne, ale má istú zlú vlastnosť. V procese deja si uvedomí, že pýcha je negatívna energia a zabíja cit. Prichádza teda k premene titulnej postavy. A takýto model máme aj v našom rozprávkovom príbehu. *Mladý Mlynárku* navštívi záhadný mládenec v tajuplnom plášti. *Ženská zvedavosť* ju vrhne priamo do pekla medzi čertov,

kde sa príbeh začína zamotávať. *Lucifer* si totižto zaumienil, že ožení svojho syna, a to práve s *Mlynárkou*. Láska napokon všetko rozuzlí. *Mlynárka* pocíti lásku, a táto láska ju napraví. Uvedomí si chybu a lásku uprednostní pred zlými vlastnosťami.“

Režisér upravoval pôvodný príbeh priamo pre hercov trnavského divadla: „*Mladší herci* majú v sebe stále hravosť, rytmus, majú v sebe akoby zakódovanú schopnosť nadviazania komunikácie s detským divákom. Ten totiž veľmi spontánne reaguje, zamýšľa sa, komunikuje, a tak treba občas s ním aj improvizovať.“ V hlavnej postave sa predstaví krásna mladá *Silvia Soldanová Holečková*, ktorá má skúsenosti aj s muzikálovým herectvom, a tak bol jej typ ideálny na predstaviteľku hlavnej postavy.

Na rozprávke dramaturgicky spolupracovala *Mirka Čibenková*, hudbu napísal *Norbert Bodnár*, kostýmy navrhla *Katarína Žgančíková* a okrem *Silvie Soldanovej Holečkovej* sa v ďalších postavách predstavia *Miroslav Beňuš*, *Tomáš Mosný*, *Kristína Tóthová* a ako hosť herec divadla *DISK Braňo Mosný*. ■

Text a foto: Martin Jurčo

Zomrela pedagogička a slovakistka Anna Rýzková

Aj keď nepochádzala z nášho mesta, sama o sebe hovorila, že s Trnavou ju spája hrubá pupočná šnúra. Patrila k významným slovenským pedagogičkám, a vďaka nej vyrástlo od 60. rokov niekoľko generácií slovenských učiteliek a učiteľov. Anna Rýzková (*25. jún 1936 Prietrž †20. november 2015 Skalica) pôsobila na pôvodnej Katedre slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Trnave a svoje poslanie prednávkom uzavrela na Katedre slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity.

V rokoch 1955 – 1960 študovala Anna Rýzková slovenský jazyk na Fakulte spoločenských vied Vysoké školy pedagogickej v Bratislave a potom pôsobila na základnej a strednej škole v Malackách. Od roku 1962 bola vysokoškolskou pedagogičkou na Katedre slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty UK v Trnave. Ako lektorka slovenského jazyka začas pôsobila aj na Humboldtovej univerzite v Berlíne. V rokoch 1984 – 1986 na pôvodnej Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského pôsobila vo funkcii vedúcej katedry a prodekanke. Po zrušení fakulty v Trnave začas pracovala na bratislavských katedrách slovakistiky. V tomto období spolu s Ábelom Kráľom pripravili podnes aktuálnu publikáciu Základy jazykovej kultúry, neskôr sa spoluautorsky zúčastnila aj na vydaní skript Slovenský jazyk I. (vyšli v štyroch reedíciách) a mnohých príručiek príprav študentov na vysoké školy zo slovenského jazyka. Anna Rýzková je autorkou štyroch odborných publikácií a devätnástich domácich a zahraničných učebníc, ktoré vychádzajú v ďalších reedíciách a patria dodnes medzi najčastejšie používané príručky na základných školách. Na fakulte sa hovorilo, že Annu Rýzkovú si obľúbili najmä dobrí študenti. Tí slabší si možno občas aj poplakali. Po rokoch praxe sa im potvrdilo, že to malo svoj zmysel a význam. Možno aj

preto, že sa snažila byť prísnu, no spravodlivou pedagogičkou. „Odmalička som chcela byť učiteľkou, ako dieťa som kamarátov posadila do lavíc a učila som. Každému budúcemu pedagógovi asi prvý významnejší vzťah k takejto práci vstúpil učiteľ v škole. Tu v Trnave som mala výbornú pani učiteľku Záhradníkovú. Myslím, že vďaka nej som chcela učiť práve slovenčinu,“ hovorila Anna Rýzková v roku 2011, keď si v Divadle Jána Palárika preberala ocenenie Trnavského samosprávneho kraja. V 90. rokoch pôsobila Anna Rýzková napríklad aj ako lektorka slovenského jazyka, literatúry a kultúry na Filozofickej fakulte Univerzity v Ľubľane, kde vydala vysokoškolské skriptá Slovaščina za Slovence (Slovenčina pre Slovincov). Potom sa vrátila na

svoje bývalé pôsobisko do Trnavy – tentoraz už v rámci Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity. Vo svojej vedeckej aj pedagogickej práci sa tu venovala tým oblastiam, ktoré jej boli vždy blízke – fonetike a fonológii, jazykovej kultúre a tvarosloviu. „Patrila k tým pedagógom, ktorí sú výborní odborníci vo svojich oblastiach, no zároveň dokážu aj najnovšie poznatky vhodne prezentovať študentom, a to nielen tým vysokoškolským. Možno sa trochu podceňovala jej nenápadná, no záslužná činnosť v sprostredkovaní jazykovedných poznatkov mladým generáciám. Spolu s Martou Patákovou vydali tri vydania príručky Diktáty a pravopisné cvičenia pre 6. – 9. ročník ZDS a až päť vydaní knihy Pravopisný výcvik v 5. – 8. ročníku základnej školy, ktorá sa na-

dlho stala pomôckou pre učiteľov aj žiakov,“ hovorí vedúci Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity Juraj Hladký. Doplňme, že Anna Rýzková bola spoluautorkou príručky Všestranný jazykový rozbor. Vo vydávaní príručiek a rôznych učebníc po-

kračovala do posledných chvíľ aktívneho života. Medzi jej najnovšie práce patrí Didaktická príručka pre učiteľov s podnázvom Slovenský jazyk pre 1. stupeň ZŠ (spoluautorky M. Beláková a M. Moravčíková).

Anna Rýzková bola členkou desiatok rôznych odborných komi-

sií. Dekan Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity ju v roku 2006 vyznamenal Zlatou plaketou Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity a o rok neskôr jej dekan Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského udelil Zlatú medailu Pedagogickej fakulty UK. ■

Viliam Jablonický

O trnavsko-krakovskej spolupráci z Bibliotéky.....

Novembrová Bibliotéka v Bratislave je našim najvýznamnejším veľtržným podujatím spätým s knihou, knižnicami i sčasti špecificky a pridružené pedagogickou činnosťou. Ak chcete mať aký-taký prehľad už len o knižnej produkcii zo Slovenska, výstavno-prezentačné podujatie nemožno obísť, veď len v uplynulom roku 2014 vyšlo u nás neuveriteľných vyše trinásťtisíc knižných titulov.

Veľtržný trend však nie je iba pozitívny. Ubúdajú vystavovatelia zo zahraničia. Ak nepočítame malé, ale neprehliadnuteľné vydavateľstvá Slovákov a ich inštitúcií z viacerých štátov Európy, okrem Čechov sme tam zaznamenali tentoraz, žiaľ, iba Rusov; predtým nechýbali ani viacerí západní vydavatelia.

A práve Slováci zo sveta patrili k najagilnejším, hoci tu chýbali viacerí zo zámoria. Popri tradične silných z Báčskeho Petrovca, Nadlaku, Budapešti, aj tentoraz absentujúcej Prahy, nielen ich ambicióznymi časopismi Nový život – mesačník pre literatúru a kultúru, ktorý už má za sebou 67 ročníkov, Dolnozemský Slovák – časopis Slovákov v Maďarsku, Rumunsku a Srbsku, Naše snahy, Budapeštiansky Slovák, ale aj početnými literárnymi, historickými, prekladovými titulmi i špecifickými kalendármi, čoraz väčší priestor svojou cieľavedomou a koncepciou prácou získava práve Spolok Slovákov z Poľska, ktorý už dávno prerástol už od dlhoročne vydávaného mesačníka – „krakovského“ Života informujúceho o ich aktivitách v nevelmi priaznivých podmienkach našej minority u severných susedov. O to viac prekvapuje ich rozsiahla vydateľská aktivita, na ktorej sa v poslednom období podieľa

aj Trnavská univerzita, predovšetkým filozofická fakulta. Spomenieme iba niektoré z ostatných prác akademikov vytlačených v tlačiarňi Spolku Slovákov z Poľska v Krakove: Daniel Škoviera – Nicol Sipekiová (eds.): Sambucus X., 2015, z oblasti vied o antickom staroveku, E. Juríková – L. Tkáčik – M. Zervan (eds.) Studia doctoralia Tyrnaviensia 2014, Marián Špajdel (ed.) Acta Psychologica Tyrnaviensia 17-18, Zuzana Lopatková: Kanonické vizitácie severozápadnej časti Podhorského dekanátu v 2. polovici 16. storočia a v 17. storočí. A práve v nepriamej nadväznosti na posledný spomenutý titul prišli uviesť dvaja trnavskí autori, Jozef Šimončíč a Katarína Karabová, na veľtrh Bibliotéka svoj rozsiahly akademicky komentovaný titul Kanonické vizitácie Dunajského dekanátu v Spišskom biskupstve z roku 1832 (Wydawnictwo i Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce, Krakow 2015), v ktorom je nielen prepis latinských originálov, ale aj ich zásluhou mimoriadne vzácne slovenské preklady, podávajúce obširné svedectvo života obyvateľov slovenských obcí na Spiši, pod a nad Dunajcom, do roku 1920 ešte nerozdelených násilne do dvoch štátov, ako tu žili pred takmer dvomi storočiami, „v roku 1832 hneď po cholere, ktorá su-

žovala Európu“, ako to v úvode píše predseda Spolku Slovákov z Poľska, historik práva Jozef Čongva. Zo zaznamenaných protokolov patriaciach napríklad jurgovskej fare, kde sa, mimochodom, skvelý súčasný obranca práv Slovákov v Poľsku profesor Čongva narodil, ale aj kde pôsobil básnik Janko Silan, ktorého storočnicu narodenia sme si nedávno pripomínali, vieme, že mali napríklad k dispozícii Protokol súpisu obyvateľov, Matriky pokrstených, sobášených a zomrelých od roku 1741; Matriky pokrstených, sobášených a zomrelých vojakov od roku 1830; Matriku birmovaných od roku 1824; Matriku miešaných manželstiev od roku 1830; Matriku konvertitov a odpadlíkov od roku 1830; Protokol intimátov kráľovských a ordinárov od roku 1806; Denník účtov kostola od roku 1806; Knihu histórie fary od roku 1781; Protokol fundančných omší. Ale aj zoznam kníh, ktoré okrem latinských uvádzali výlučne slovenské, ako jednoznačné svedectvo o identite obyvateľov obce dnes za slovenskou hranicou. A len na ukážku spomenieme, čo sa ďalšie uvádza z podrobných kánonických vizitácií spišského biskupa Jozefa Bélika v roku 1832 z inej slovenskej obce v tradičnej kapitule Ľud farnosti a jeho

povinnosti: „Zemepán je ochotný pomôcť materiálom a peniazmi pri oprave a udržiavaní strechy miestnej školy a pri zvoze obilia pre dobročinný úrad. Ľud je jedného jazyka, katolíckeho náboženstva, latinského obradu. Súčet obyvateľov je 1 014, dospelí katolíci 780, deti 224, Židia 10. Nik tu nie je z miešaného. Úcta k Bohu a svätým veciam je v ľuďoch vynikajúca, morálny charakter vo všeobecnosti je chvályhodný. Nedele a sviatky ľud zbožne svätí, zúčastňuje sa horlivo svätej omše, kázne, litánií, vešpier, katechéz. Na veľkonočnú spoved' idú všetci a dostávajú o tom potvrdenie, spovedajú sa aj častejšie cez rok a prijímajú Najsvätejšiu Sviatosť. Zachovávajú tiež všetky cirkevné pôsty a abstinenciu, voči svojmu pastierovi sú verní a úctiví. Zvodom cestovania nie je ľud farnosti vystavený... Mládež farnosti v zásade je skromná, chlapci sú na chóre, dievčatá v strede kostola pred sanktuárom, katechézky usilovne navštevujú. Verejné za-

láre sa v tejto farnosti nenachádzajú.“
O tom, aká je to závažná práca pre slovenské i poľské dostatočne nepoznané dejiny i aký je to významný intelektuálny aj akademický a vydavateľský výkon, mohol každého návštevníka prezentácie presvedčiť aj nenápadný akt nesmiernej úcty, ktorý ku knihe hneď v úvode symbolicky prejavil profesor Šimončíč, keď sa mu prvýkrát dostala do rúk, v reprezentatívnom šate ako bola vydaná, od generálneho tajomníka Spolku Slovákov z Poľska Ľudomíra Molitorisa, ktorý bol aj jazykovým redaktorom vydania. A mimochodom, Ľudomír Molitoris, ktorý je aj hlavou a hnacím motorom slovenského vydavateľstva v Krakove, prezentoval na bibliotéke o. i. aj ďalší závažný titul, v pozadí ktorého je grantový výskum SAV na čele s etnológom Mojmírom Benžom. Dejiny Slovákov v Poľsku, ale aj skúmané slovenské lokality z poľskej strany popisovali

usilovní historici, manželia Molitorisovci, na pozadí precíznych máp analyzovaných javov a faktov v dvojazyčnom Atlase ľudovej kultúry Slovákov v Poľsku, Krakov 2015. Pravdaže, ani ďalší Trnavčania na veľtrhu neboli prehliadnuteľní v širšom slovenskom kontexte. Spolok sv. Vojtecha prezentáciou kompletnej Exupéryho Citadely naznačil, že mu pôjde opätovne aj o čosi viac ako iba úzko religióznu orientáciu. Knižnica Juraja Fándlyho poslednými bibliografiami nad/regionálnych autorov aj zborníkmi ocenených prác z literárnej súťaže Literárny salón Trnava, z ktorých pohotovostihli vydať už aj ročník 2015. Možno sa niektorí z nich zaradia aj medzi autorov s takým renomé, ako znovu navrátiliec do Trnavy Štefan Kuzma, ktorý mal na veľtrhu zrejme najviac vydaných kníh prózy a poézie v jednom roku, až štyri; počtom iba o jednu menej mu konkuroval autor literatúry faktu Milan Vároš. ■

(mk)

Prvý literárny festival Ypsalon v galérii

Začiatkom decembra sa po prvýkrát uskutoční trnavský literárny festival pod názvom Ypsalon. Premiérový ročník, ktorý sa bude konať od 3. do 5. decembra v novom krídle Kopplovej vily Galérie Jána Koniarka na Zelenom kričku, prinesie viac ako zaujímavý program pre všetkých fanúšikov kvalitných kníh, literatúry a slovenských spisovateľov.

Program sa začne vo štvrtok 3. decembra prednáškou o Súčasnjej slovenskej literatúre vo filmoch, v ktorej sa pozrieme na tri nedávne tituly Babie leto, Kandidát a Wilsonov. Všetci traja autori literárnych predlôh týchto snímok sa v programe festivalu postupne objavia aj osobne. Hneď po prednáške budeme pokračovať diskusiou s riaditeľmi troch významných slovenských vydavateľstiev, a to s Vladimírom Michalom z Artfora, Aňou Ostrihoňovou z Inaque a Jánom Gregorom z Premedie. Ako literárni hostia sa predstavia Máriaus Kopcsay

a Michal Hvorecký. Večer zakončí koncertom čoraz populárnejšia pesničkárka Martina Javor. V ďalších dvoch dňoch sa budeme už naplno venovať spisovateľom. Dramaturgia festivalu je postavená tak, že sa vo forme rozhovoru, besedy a čítaní z vybraných diel predstavia práve tí slovenskí spisovatelia, ktorí vydali novú knihu v tomto roku a zároveň patria medzi to najlepšie v súčasnej slovenskej literatúre. Okrem už uvedených hostí v programe uvidíte aj Veroniku Šikulovú, Petra Krištúfku, Ivana Štrpku, Katarínu Kuchelovú, Agda

Bavi Paina, Ballu, Michala Havrana a mnohých ďalších. Každý večer vrcholí koncertom. Popri Martine Javor to bude ešte jaz-zová formácia Zuzana Mikulcová band a domáca Romanika. Celý program a postupne aj krátke profily jednotlivých účinkujúcich nájdete na adrese <http://www.malyberlin.sk/eventy/ypsalon-2015>. Zľavnené permanentky si môžete v predpredaji kúpiť v mestskej veži, v Galérii Jána Koniarka, Kníhkupectve AF a v Berlineri DKP. Festival vznikol vďaka finančnej podpore Mesta Trnavy a Nadácie Eset. ■

Pavol Tomašovič

Keď dozrie čas

Štefan Kuzma (1952, Biely Kostol), autor, ktorý žije v Trnave, nás v poslednom období príjemne prekvapil viacerými zaujímavými literárnymi dielami. Osem básnických zbierok a štyri romány určite stoja za povšimnutie. Nielen preto, že niektoré jeho diela sa priamo dotýkajú Trnavy, ale predovšetkým pre ich vnútorný odkaz, literárne kvalitný štýl a v neposlednej miere pre schopnosť odkrývať bytostné prúdy života. Prezentácia Kuzmových tohtoročných básní a románu Strom na konci ulice sa koncom novembra uskutočnila v štúdiu Divadla Jána Palárika v Trnave.

Ponuka kníh je dnes oveľa väčšia ako naša schopnosť všetky ich prečítať. V množstve sa preto prirodzene snažím vybrať to najlepšie. Sledujem dianie v literatúre, nechám si poradiť priateľmi i literárnou kritikou, no často sa spolieham aj na intuíciu. V prípade Štefana Kuzmu to bolo ešte úplne inak. Do rúk sa mi pred rokmi dostal román Stratený boh, ktorého dej sa odohráva v Trnave, a podobne ako starobylé mesto otvára príbehy medzi nebom a zemou, dobrom a zlom takým spôsobom, že ma oslovil. Siahol som preto aj po ďalších Kuzmových knihách. Pretože nielen obsah, ale i rytmus, akým ich ponúka verejnosti, je pozoruhodný. Zhruba šesťdesiat rokov v tichosti, a potom prišli zbierky básní i romány jeden za druhým. Zdá sa, že dlhé mlčanie pomáha človeku nielen zväziť a vybrúsiť slová, ale myslením postupne odkryté nalieha podeliť sa i s ostatnými. Keď dozrel čas, postupne vychádzali básnické zbierky Mlčanie nepokoja, Prienik do ticha, Blázniví anjeli, Posúvanie hrany či Krehká bublina. Nechýbajú v nich motívy obzretia sa za detstvom a dospieváním, hlavne v zbierke Blázniví anjeli (Spomienky na detstvo, Skryté v podvedomí, Sen pred prvou kávou...). Verše sú po formálnej stránke usporiadané vo voľnom rýme, poznačené vnútorným rytmom rozprávania s prenikajúcou melódiou života. Ten plynie a posúva sa, pričom pohyb je našou myslou vnímaný vďaka času. S ním a posunom porozumenia sa vyrovnáva autor v zbierke Posúvanie hrany. Na ňu

nadväzuje Krehká bublina, ktorou za posunutou hranou času zachytáva krehkosť života.

Tento rok prichádza Štefan Kuzma opäť s trojicou básnických zbierok: prelet, do zbla a tvár (ne)videného. Prvá je napísaná v štýle haiku a pri jej čítaní sa predomnou vynáral motív sťahovavých vtákov. Pri svojom prelete, či už z teplých krajín smerom k nám alebo naspäť, vtáci neplytvajú štebotom. Nechávajú sa niesť neviditeľným kompasom v sebe. Haiku disponuje podobnou úsporou slov v poézii, kompasom v každom z nás. To najnevyhnutnejšie pre odkrytie vnútornej harmónie života je práve ticho. Ticho ako motív očistenia od nánosov omylov a osobných predstáv, ako priestor pre vznik slova i nádeje.

„v očístnom tichu / čísi hlas vyspevoval / vianočné piesne!“ (láska, str. 51)

Prelet je nielen názvom zbierky, ale aj symbolom ľudského života. Od rastu a plnosti energie v lete života, cez jeseň spojenú so zberom úrody poznania, až po prekonanie zimy zdanlivého konca k jarnej nádeji. Tak sa dá v krátkosti zhrnúť celá zbierka. No Kuzma nadväzuje. Tam, kde sa končí jedna zbierka, obdobie jari, začína sa druhá zbierka do zbla. Naznačujú to hneď úvodné verše:

„sálavé teplo / duša čistého ohňa / večná jar srdca“ (str. 3)

Slová autora vo všetkých troch tohtoročných zbierkach prekračujú vrchný obal. Povrch, formálne vyjadrenia, akokoľvek dobré či pútavé, sú v nich druhořádové. Vstupuje na jemné územie vnútorného bytia, kde dokáže odkryť

a naznačiť i tvár (ne)videného. Autor ide do poslednej strofy, do konečnej štipky slova až na dno, do zbla. Nenecháva nič pre seba, pretože porozumel, že všetko mu bolo darované. Delf sa o navrstvené, nažité a v protismere toku času poukazuje na stopy, ktoré v ňom zanechal.

Bez hluku a zbytočných slov presvetľuje prežitie, pretože „vyberač daní neklope“ (do zbla) a zúčtovanie nosíme v sebe. Tak ako akordy večnosti, ktoré sme v náhlení za niečím lepším a krajším prehlušili podsúvanými povinnosťami a nutnosťami pragmatickej doby. Štefan Kuzma tieto akordy odkrýva v nás („v duši hrám na strunách“) a ponúka nám krúžiť spolu s holubmi „...nad námestím, nad sochou nahej ženy...“ (struny). Ten nápev nám je známy, veď jeho tóny harmonizujú s citom vychádzajúcim z každého z nás. Struny, na ktorých autor hrá, sú i naše často zabudnuté struny, ktorých tóny nás tiahnu do výšky, „... kde redol vzduch hustlí predstavy...“ (výšky) a prinášajú otázky, „na ktoré sa mi ťažko hľadala odpoveď lebo som sa vyhýbal pravde...“ (výšky).

Štefan Kuzma svojím dielom potvrdzuje, že nájsť rovnováhu bytia je možné: „všetko je uskutočniteľné, dosiahnuteľné, dovolené, splniteľné, všetko je ako má byť“ (súbeh).

Nepredkladá únik pred realitou, naopak, vo svojej tvorbe nezakrýva ťažkosti, blúdenia ani omyly, hranice ani obmedzenia. Výstížne mapuje a popisuje súčasnú spoločenskú situáciu, v ktorej sa nachádzame. Už po prvých

vetách jeho románu Strom na konci ulice sú nám kontúry deja, súvislosť i prostredie akosi príliš podvedomé. Nie, nejde o román, ktorý sme už niekde čítali. Ide o spoločnosť, vzťahy a pomery, v ktorých žijeme. Tie sú však nielen dôsledkom správania tých hore, ale sme v nich zapletení aj my, svojím presvedčením, správaním a konaním. Román je nielen zrkadlom politických a spoločenských pomerov, ale aj myšlienkových a duchovných. Je o viere našej doby. Nie o deklarovanej viere alebo tej, ktorú by sme chceli mať, ale o viere, ktorú praktizujeme v reálnom živote. O tom, čomu sme podriadili svoje myslenie a konanie. Niet jednoznačne dobrých a zlých.

O to bolestnejšie pociťujeme ne spravodlivosť a podvody. Pomsta, krajná hranica života bez viery, nie je očistná, ale je rakovinou, na ktorú umiera i hlavný hrdina románu Elo. Rakovinou, ktorá nemá počiatok v rozhodnutí pomstiť sa, ale začína oveľa skôr. V momente, keď sa človek stratil. Najprv v sebe, potom vo svete a v ošiali rýchleho zbohatnutia. Nakoniec v osídlach moci. Pri čítaní knihy nám je akosi úplne samozrejmé, že celé dianie je v réžii podnikateľov, predsedu ústavného súdu, prokurátorov a ministrov. Také samozrejmé, až je to skutočné. Strom na konci ulice vypovedá o našej ulici, o našej spoločnosti. A pokiaľ si to nevšimneme, pokiaľ s tým nič neurobíme, zmizne aj

strom, aj my. Nejde však o strom ako taký. Strom je symbolom, ktorý našu kultúru sprevádza od počiatkov. Tam, kde sú prvoradá záujmy materiálne, sebecké a súkromné, kde ide iba o peniaze, prestáva hrať život svoju rolu. Tam miznú nielen stromy, ale i ľudia do zabudnutia. Tak ako vo svojich básňach vstupuje Štefan Kuzma do vnútra nášho bytia, aj jeho román tne do živého, otvára oči pre porozumenie vlastnému bytiu. Otvára oči, niekedy cez bolesť či tvrdé pomenovanie reality, avšak nie preto, aby sme rezignovali, ale aby sme sa ju každý na vlastnej ulici pokúsili meniť. Na začiatok stačí mať úctu k stromu, ku kultúre a k ľuďom, ktorí ešte žijú. ■

Spoločnosť Mikuláša Schneidra-Trnavského

Mikuláš Schneider-Trnavský: Úsmievy a slzy. Spomienky trnavského skladateľa

Prezentácia knihy sa uskutoční 18. decembra o 17. hodine v hudobnom oddelení Knižnice Juraja Fándlyho

„Habediére!“ (habe die Ehre – mám tú česť). Takto sa zdravili vtedy naši bürgri, ktorí sa snažili hovoriť zle-nedobre po nemecky! Nemčina patrila vtedy k bontónu. Na „meskom dome“ v „Zicungu“ reprezentantov mesta sa hovorilo prevažne po nemecky. Vychádzal tu Zigmundom Wintrom založený „Tyrnauer Wochenblatt“. Bol tu štajromt, štulrichtromt, kselferajn, ksanksferajn, bola kindršúla, šparkasa a neskoršie aj krankasa. Boli tu fajervéri, čo v nedzelu odpoľudna o druhej hodzine vyrukuvali z meského domu ze špricnu a vasrfasom do dvora v Albertínume na íbunk (lepšie povedané na íbunek) a dávali občas na rínku aj placmuziku. Boli tu potom šustri, šnajdri, tapacíri, cukrpochri, buchbindri, balvíri, šlosári a šelijakí kšeftsmáni, kerí si po fajronte ráda zahráli kolký U Drobniczu, U Forischa, U Slovodu alebo U Zlatého andela

Perokresba Edity Ambrušovej

oblúbenú krikspartiu aj trochu rigoróznejšie „makao“.

Takto si Schneider-Trnavský spomína na naše a jeho mesto v knihe čarovných spomienok, ktorú ako tretie doplnené vydanie ponúkajú čitateľom Spoločnosť

Mikuláša Schneidra-Trnavského a Slovenské národné múzeum – Hudobné múzeum. Publikácia s pôvodnými a pôsobivými ilustráciami Edity Ambrušovej vychádza bez zásahov cenzúry (na rozdiel od predošlých dvoch vydaní) a doplnená o rôzne humoristické príspevky Majstra Trnavského, ktorý bol nielen majstrom hudby, ale i majstrom literárneho pera. V knihe, ktorej prezentácia bude v Hudobnom oddelení Knižnice Juraja Fándlyho v piatok 18. decembra o 17. hodine, sa Mikuláš Schneider-Trnavský predstavuje ako človek nadhľadu, vtipu, nápadu a slobodného ducha. Literárne rozprávanie svojho prastarého otca budú sprevádzať hudobným programom jeho právnci – bratia Štefan a Michal Bugalovci, ba pridá sa i prapravnuk Štefko Bugala s mamičkou Janou Daňovou-Bugalovou. Srdečne pozývame. ■

Text a foto: Martin Jurčo

Bohumil Chmelík: Na Koniarka sme si, našťastie, nedovolili zabudnúť

Patrí medzi tých Trnavčanov, ktorých stretne na väčšine spoločenských i kultúrnych podujatí. Vzťah k umeniu i veciam spoločenským ho priviedol ku kultúre, aj keď pracovne sa zamerával na celkom inú oblasť. Bohumil Chmelík (*12. august 1938 v Trnave) maturoval v svojom rodisku v roku 1956 na Jedenástročnej strednej škole, v rokoch 1956 – 1961 študoval stomatológiu na Pa-lackého univerzite v Olomouci. Najdlhšie obdobie (od ukončenia štúdia) bol takmer tridsať rokov odborným zubným lekárom Okresného ústavu národného zdravia v Trnave a v rokoch 1990 – 92 pôsobil ako jeho riaditeľ.

Po zániku OÚNZ v rokoch 1992 – 95 bol riaditeľom Nemocnice s poliklinikou v Trnave. Dva roky potom pôsobil ako námestník riaditeľa Národného centra podpory zdravia a v rokoch 1997 – 1999 ako predseda predstavenstva spoločnosti Vojtech, s. r. o. (Spolok svätého Vojtecha). Od roku 1994 až do súčasnosti pôsobí ako pedagóg na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity. Okrem množstva iných aktivít je Bohumil Chmelík činný aj literárne. Od študentských rokov publikoval časopisecky. V 60. rokoch sa orientoval na experimentálnu poéziu a kresbu. Prestávka nastala v 70. rokoch. V časech normalizácie nebolo zrazu kde uverejňovať. O niekoľko desiatok rokov vznikla zbierka básní V šere ticha a potom Sedem textov. Divadelná hra Záhrada spomienok Jána Koniarka bola inscenovaná aj na trnavskom javisku. Za prezentáciu diel Jána Koniarka a Teodora Tekela mu bola udelená Cena mesta Trnava. Mnohé z aktivít Bohumila Chmelíka sú dodnes neznáme – aj preto sme náš rozhovor začali, ako inak, v jeho rodisku, na Špiglsále.

- Som Špiglsálčan a okrem doby štúdia bývam stále v Trnave. Špiglsál bol v čase môjho detstva mladá trnavská lokalita za hradbami. Začala sa budovať

niekedy za prvej republiky. Hospodárska ulica bola naozaj taká ako sa nazývala, boli tam majery, a potom Špiglsál ako pás rodinných domov. Bývala tam taká trnavská stredná vrstva, úradníci, štátni zamestnanci, a podobne. Bola to pokojná časť mesta. Bývali sme na Fándlyho ulici. Na rohu pri našom dome býval vojnový invalid pán Havlík, ktorý nemal nohy. Cez malé okienko predával cigarety a zápalky. Za rohom bolo pekárstvo pána Hlavinu, ktorému sme nosili piecť chlieb. Potom sme sa presťahovali na ulicu Franka Veselovského, Stalingradskú, neskôr Volgogradskú a dnes opäť Veselovského. Za touto ulicou boli polia. Detstvo trochu ako na dedine, strnisko, kozle slamy, púšťanie šarkanov... Chovali sme sliepky a zajace. Štruktúra domov bola vtedy zhruba rovnaká – uličný pás, vpredu úzka predzáhrad-

ka, za domom záhradka. Dnes sa to rýchle mení. Z domu je odrazu prázdna jama a za niekoľko týždňov vyrastie nový dom. Z predzáhradok sú moderné miniparčíky. Myslím si, že za takých desať rokov sa pre tieto zmeny celkom stratí obraz starého Špiglsálu.

■ Kedysi ste dokonca publikovali spomienky na detstvo, ktoré sa odohrávalo na Špiglsáli. Asi tam ste postupne prvýkrát vkladali obrázky súvisiace s rodiacim sa vzťahom k nášmu mestu.

- Seriál nebol ukončený, ešte by som niekde tento rukopis našiel. V spomienkach na detstvo som písal, že sme do školy chodili „pod kino rádio“ a prechádzali sme promenádou. Všade sme chodili peši, mal som akurát starý bicykel. V čase gymnaziálnych štúdií, vtedy jedenástročnej strednej školy, som začal

objavovať staré mesto. Silný dojem na mňa urobilo nádvorie Spolku svätého Vojtecha. Bolo vtedy otvorené a priechodné. No ešte som nevedel, že sú tam aj Koniarkove plastiky. Potom som staré mesto vnímal cez búranie domov. Občas som si niečo aj narýchlo zobral na pamiatku, tehlu alebo časť stavaných kachlí. Zmena mesta išla potom veľmi rýchlo.

■ Zmeny po roku 1948 nepoznali len mesto, ale zasiahli aj do ľudských životov. Mali ste vtedy desať rokov. Ako ste vnímali vývoj udalostí?

Boli sme dvaja súrodenci, brat bol invalid. Otec bol bankový úradník, mamička domáca. Mali sme aj pomocnicu v domácnosti, slúžku Amálku. Otec hovoril, že je roduverný Slovák a od mladosti mal názor Hlinkovho autonomizmu. Vojnový slovenský štát bral ako neočakávaný dar samostatnosti Slovákom. Našu rodinu poškodili komunisti. Z matkovej strany boli roľníci a stolár, a z otcovej bol brat mlynár. Všetko im po roku 1948 zobrali, násilnou kolektivizáciou alebo zatvorením prevádzky. Otca preradili do výroby, mamička z finančných dôvodov začala pracovať. Nemohli sme mať preto dôvod obdivu ku komunistickému režimu. To potom u mňa viedlo k postojom, ktoré vyústili v roku 1989 v aktívnej účasti na zmene režimu.

■ Vráťme sa ešte do školy, a k vášmu obdobiu stredoškolských štúdií...

- Väčšia časť spolužiakov bola z dediny, takže nemali až taký vzťah k Trnave. Pokiaľ ide o naše zaradenie do škôl, bola tu akási rajonizácia. Chodili s nami spolužiaci z Coburgu a Tulipánu a časť zo Špíglšálu. Potom na osemročnej strednej škole sa to pomiešalo, myslím, že sme boli triedy označené od A až do F. Spočiatku sme mali ešte náboženstvo a dokonca v nedeľu ako trieda sme

chodili na omšu do invalidského kostola, dnešnej katedrály. Potom nastal zlom, keď nás, žiakov, postavili na dvore Adalbertina a riaditeľka povedala, že všetko sa zmenilo, vyhrala robotnícka trieda a učiteľov máme oslovovať súdruh. Aj súdruha katechéta Ignáca Obroktu. Na dnešnej Hlavnej v tom čase fungovalo korzo, najmä v nedeľu po omši patrilo k bontónu, aj dospelých, aspoň jedno „kolečko“.

■ Vyštudovali ste medicínu, ale vraj ste namiesto nej skoro skončili na herectve?

- Ovplyvnil to jeden zážitok. Vyhral som prednes prózy na Hviezdoslavovom Kubíne. Jeden pán z poroty tam začal do mňa hustiť, že sa málo chlapcov hlási na herectvo. Vraj by som tam mohol ísť študovať. Mám sa hlásiť v škole v Bratislave. Dal mi list, zalepil, povedal mi termín. Nechcel som to rodičom hovoriť, lebo som vedel, že sa im to asi nebude páčiť. Na ten dátum som do Bratislavy išiel. Ale váhal som. Hodil som si teda korunu – a vyšlo, že na herectvo nemám chodiť. Tak som list roztrhal a vrátil som sa domov. Zostala mi teda medicína v Bratislave. Bolo veľa uchádzačov, tak ma neprijali. Prišla však akcia „Pomoc české dělnické třídy Slovensku“. Na lekársku fakultu v Olomouci prijali štyridsať Slovákov. Tak som sa tam dostal. Moji rodičia nemali peniaze, tak som sa spoľahol na o rok kratšie štúdium, ktoré bolo zamerané na stomatológiu. A to rozhodlo. Nemali sme problém s češtinou, veď na strednej škole sa jeden rok učila česká literatúra s povinným čítaním. V Olomouci sme hovorili po slovensky, najmä pri skúškach. Pokiaľ ide o vzťahy, skôr mali hádky a také doberanie medzi sebou Moraváci a Česi. Nás Slovákov sa to akosi netýkalo (smiech).

■ Systém umiestneniek po absolvovaní štúdia bol vraj vtedy

dosť dôsledný. Okrem výhody zamestnania prinášal i veľké nevýhody, a to, že niekedy zavial Trnavčana na východ republiky a opačne. Vy ste však zostali v Trnave...

- Nebolo to zase až také jednoduché. Zo stomatologickej kliniky v Olomouci vybrali päť študentov, ktorí tam mohli zostať, medzi nimi aj mňa. Niektorí z mojich spolužiakov zistil, že existuje zákon, podľa ktorého my Slováci môžeme dostať umiestenku len na Slovensku. Tak som dostal miesto do Dolného Kubína. Nastúpil som tam. Spoľahol som sa na to, že si to nejakým spôsobom vybavím. Zakrátko som dostal predvolanie na súd, pre nenastúpenie. Našťastie, starší spolužiak – právnik z Trnavy „Péli“ Vrbovský to dostal na starosť. Aby mi trochu pomohol, odročil ďalšie pojednávanie o mesiac. Meniť sa dali len počty umiestnených lekárov medzi krajinami. V Piešťanoch jeden lekár vyhral konkurz za primára do Banskej Bystrice. Tak sme si to vymenili. Chvilku som bol v Piešťanoch, a potom som šiel do Trnavy.

■ Už vtedy sa prejavoval aj váš vzťah k umeniu. Trnavská verejnosť si vás spája najmä s výtvarným umením.

- Ako študent som recitoval. Dokonca sme v Olomouci organizovali večery poézie a robil som tam v univerzitnom študentskom časopise. A pokiaľ ide o to neskoršie obdobie – práca stomatológa je namáhavá a jednostranná. Boli dlhé čakacie termíny na ošetrovanie, snažili sme sa prednostne ošetrovať najmä deti, aby mladá generácia mala lepší chrup, a k tomu časté pohotovostné služby. Tak som chcel monotónnosť života spestriť. Výstavy sme začali organizovať v čakárni zubného oddelenia na mojom prvom pôsobisku na dnešnej Hlavnej ulici, vtedy Februárového víťazstva, v budove Štátnej banky na poschodí. Vchod bol z pasá-

že. Výtvarníci Jozef Dóka a Július Bartek navrhli úpravu steny čakárne, sochár Joseph Jurča tam postavil svoju sochu, a konali sa tam celé roky výstavy trnavských a neskôr napríklad aj bratislavských výtvarníkov. Súčasťou boli aj vernisáže, a mne pripadla úloha tieto výstavy otvoriť. Paradoxne, nemali sme problém s ideológiou, dokonca sme pripravili výstavu akademickému maliarovi, františkánovi Teodorovi Tekelovi. Vtedajší prednosta ústavu Kolo- man Bella výstavy privítal. Bol to pre pacientov istý druh psychoterapie. Napokon, keď v roku 1969 vznikol mesačník Kultúra a život Trnavy, nemal kto písať o výtvarníkoch. Tak som pripravoval seriál o osobnostiach trnavskej výtvarnej obce.

■ Samostatnou osobnosťou vo vašom živote je Ján Koniarek. Pre zachovanie jeho mena najmä v trnavskom kultúrnom kontexte ste toho urobili veľa.

- Keď som bol na strednej škole, som si uvedomil, že z obdobia starej Trnavy si nevšímame žiadnych národovcov. Začal som chodiť na cintorín a všímať si mená. Druhá stopa bola moja spomienka z detstva. S otcom som šiel do mesta a na moste pri hradbách išiel pán na motorovej trojkolke. Otec sa s ním pozdravil a mne povedal: Zapamätaj si, toto je významný slovenský umelec, sochár Ján Koniarek. Keď som potom našiel jeho hrob, začal som hľadať literatúru – kde inde ako v antikvariáte. Jeho prvá monografia, to bolo sto číslových výtlačkov s Koniarkovým podpisom. V antikvariáte sa mi podarilo kúpiť ten s číslom jeden! Z literatúry som sa dozvedel, že keď Koniarek zomrel, prišli slovenskí umelci, len nie Trnavčania. To sa ma dotklo. Keď bolo desiate výročie jeho smrti, na Prednádraží v známom K-klube sme s Mestským domom osvety urobili spomienkovú slávnosť s výstavou,

mojou prednáškou, vystúpením Bradlanu a ďalšími umelcami. A čuduj sa svete, prišlo viac ako dvesto ľudí. Bol to akýsi návrat Koniarka do povedomia Trnavy. A o to sa snažím dodnes.

■ Nie je náhoda, že trnavská galéria nesie meno práve po Jánovi Koniarkovi.

- Galéria začala pracovať v 70. rokoch ako okresná galéria. Vynul som iniciatívu na premenovanie. Po Koniarkovej smrti urobil riaditeľ Slovenskej národnej galérie, trnavský rodák Karol Vaculík, výstavu, dokonca bola vytvorená aj samostatná kója ako stála expozícia jeho diel. Po zмене koncepcie národnej galérie sa jeho diela v expozícii roztrhali, našťastie, dnes je základná časť diela už sústredená v trnavskej galérii. Myšlienku propagácie J. Koniarka po revolúcii prevzalo Trnavské kultúrne fórum, ktorého som predsedom. Začali sme pripravovať kultúrny projekt Koniarek Rock Stone, po trnavsky Koniarek rok stone – to pomyselné „stone“ je akoby slovo plače, že nemá galériu. Po niekoľkých ročníkoch a veľmi dobrej odozve sa podarilo presadiť na Slovensku nevídaná vec – postavila sa prístavba ku galérii a pripravila stála expozícia diela Jána Koniarka.

■ Vráťme sa k vášmu lekárske mu povolaniu. Koncom 80. rokov udalosti nabrali taký spád, že zaiste postupne začali prevažovať vaše spoločenské a pedagogické aktivity pred lekárskeymi.

- V časoch mojich štúdií pracovali ešte dentisti. Boli to vyučení zubári bez vysokej školy. Naša generácia ich mala postupne nahradzať. Prednosta vtedajšieho zubného oddelenia doktor Juraj Furda mi ponúkol, či by som nechcel ísť pracovať do Suchej nad Parnou. Tam som robil až do revolúcie. Potom na odporúčanie VPN som sa zúčastnil konkurzu na riaditeľa nemocnice a niekoľko

rokov som pôsobil v tejto funkcii. Ale to je už iná kapitola. Revolučné dni, to bola moja najpestrejšia éra života. Keď sa začali mítingy, nikto nevedel, čo sa bude diať. Moja žena mi vravela, že nás pozatvárajú. Našťastie sa nič také nestalo. Konstituovala sa VPN a popritom s malým oneskorením sa začalo profilovať KDH. Ako veriaci a národne orientovaný som sa logicky zúčastnil aj kreovania KDH v Trnave.

■ Potom prišlo obdobie zápasu o novú trnavskú univerzitu. Bolo to v čase, keď ste boli poslancom SNR, resp. NR SR. Univerzita vznikla v roku 1992, no udržať ju v problematických 90. rokoch za vlády Vladimíra Mečiara asi nebolo jednoduché. Mnohí si iste pamätajú známe vylamovanie dverí univerzity ministrom Dušanom Slobodníkom. O niekoľko rokov zomrel, a tak táto jeho iniciatíva bola tragikomickým dovŕšením života výborného literárneho vedca a prekladateľa, ktorý sa zaplietol do politiky.

- Na pôde VPN bola predstava, že by v Trnave vznikla Univerzita Antona Bernoláka. Podľa ústnych informácií VPN v Trnave prevzala tento návrh od prof. Júliusa Kováča z Trnavy. Ale obnovená univerzita dostala názov Trnavská univerzita v Trnave a ako sa ukázalo, mala podporu v Trnave, na Slovensku i medzinárodne. Klíma vo vláde a v parlamente bola obnoveniu Trnavskej univerzity naklonená a onedlho zákonom uvedená do života. Búrliivé obdobie nastalo až vtedy, keď Mečiara- rova vláda chcela univerzitu zrušiť a nahradit' ju inou, aby bola spojená s predstaviteľmi, ktorí sú politicky prepojení na Mečiaraovo hnutie. Jedného dňa som na stole v parlamente našiel návrh zákona o zrušení Trnavskej univerzity. Medzi všetkými poslaneckými klubmi sme začali bojovať za jej

záchranu. V Trnave sa začali široké aktivity za záchranu univerzity s medzinárodnou podporou. Návrh bol z rokovania stiahnutý. Kópiu návrhu som dal do archívu univerzity. Napokon v roku 1997 vznikla v našom meste univerzita druhá, podľa predstáv tých, čo chceli túto našu univerzitu zrušiť. Nehovorím, že sa mi páči myšlienka dvoch univerzít v Trnave. Ale ak sú životaschopné, charakteristicky profilované a majú študentov, nie je ani v súčasnosti, ani v budúcnosti dôvod na ich zlučovanie.

■ Trnavská univerzita patrí medzi najlepšie na Slovensku, čo každý rok potvrdzuje hodnotenie Akademickkej rankingovej a ratingovej agentúry. Boli ste pri zakladaní Fakulty ošetrovateľstva a sociálnej práce.

- **Vznikla o niečo neskôr ako prvé fakulty univerzity.** Po revolúcii vznikla Škola zdravotníckych manažérov. V rámci nej sme viacerí zo Slovenska absolvovali holandskou stranou organizované štvorsemestrálne štúdium zdravotníckeho manažérstva, navyše som bol riaditeľom nemocnice. Prizvali ma teda v 1994 prednášať na tejto novej fakulte Trnavskej univerzity. Uvedomili sme si, že zo zdravotníckej problematiky sa neštuduje len medicína a farmácia, ale v Európe je aj ďalších

pätnásť smerov, ktoré sa študujú vysokoškolsky. Navyše, už vtedy bola z Európy požiadavka, aby sa aj ošetrovateľstvo ako smer začalo študovať vysokoškolsky. Predtým končili absolventi maturitou na stredných zdravotníckych školách. Profesor Vladimír Krčméry, jeden zo zakladateľov fakulty, mal predstavu, že manažérstvo treba zaradiť do štúdia na novej fakulte.

■ Potvrdila sa predstava zo začiatku deväťdesiatych rokov ako by mala fakulta fungovať?

- Boli sme najskôr zameraní na externé štúdium, lebo bola požiadavka, že musíme do určitého roku pripraviť vysokoškolsky vzdelané zdravotné sestry. Záujem bol obrovský. Napríklad, prednášali sme v budove v Modre-Harmónii, a mali sme v ročníku až 190 frekventantiek. Ťažkosťou bolo najmä skúšanie. Objektívnosť posudzovania vedomostí a zachovanie úrovne vyučovania bolo pri takýchto počtoch študentov mimoriadne náročné. Postupne pribudlo vyučovanie ošetrovateľstva v Michalovciach. Teraz nám toto diaľkové štúdium ošetrovateľstva končí. Dopredu išli aj iné smery, napríklad sociálna práca, o ktorú je veľký záujem. Viac sa hovorí aj o verejnom zdravotníctve, so snažením zlepšiť zdravotný stav obyvateľov. Najmladším študijným smerom sú

laboratórne vyšetrovacie metódy v zdravotníctve. Som rád, že som sa mohol zúčastniť rozvoja Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce.

■ Mnohí Trnavčania si vás ešte pamätajú ako jedného z koordinátorov projektu Zdravé mesto Trnava. Existuje dodnes, no asi nebolo jednoduché ho presadiť v praxi.

- Súviselo to aj trochu aj s mojou prácou mestského poslanca. Hnutie Zdravé mesto má medzinárodnú a národnú štruktúru na odporúčenie Svetovej zdravotníckej organizácie. Prvý raz tento projekt v mestskom zastupiteľstve neprešiel. V rámci spolupráce v americko-slovenskom ekologickom projekte mi napadlo, že treba urobiť marketing, aby sme presvedčili o význame takýchto aktivít aj poslancov, aj obyvateľov mesta. Veď zdravotná výchova tu bola aj kedysi, no jej význam sa často podceňuje. Trnava má v tomto trochu nevýhodu. Inde kancelária Zdravé mesto koordinuje aktivity iných občianskych združení a pomáha im. No tu v Trnave ich nemáme veľa, preto sme mnohé aktivity museli organizovať. Celé roky som pripravoval prednášky v spolupráci so známymi trnavskými lekármi a bol aj o ne záujem. Projekt Zdravé mesto Trnava sa zakorenil a ďalej sa rozrastá. ■

Jaroslav Lieskovský

Maratónske štrapácie v silvestrovskej tónine

Posledný deň starého roku sa snúbi s veselosťou. A tak našu silvestrovskú optiku nalaďme na úsmevnú príhodu z maratónskeho prostredia.

Magických 42 195 metrov privábilo do bežeckých pelotónov aj nežné pohlavie. Trnavskou protagonistkou sa stala 23-ročná poslucháčka pedagogickej fakulty Katarína Pénzešová. Členka Telovýchovnej jednoty Vysoké školy bola koncom apríla 1979 jedinou ženou v 79-člennom zozname Otrokovického maratónu. V ostatné nedelne popoludnie

štvrtého mesiaca nedobehol do cieľa tucet mužov. To sa však nedalo povedať o Pénzešovej, keďže výsledný časomer na moravskom štadióne Iskry znamenal Katkin výkon 3:31:43 h. O rok neskôr, v oficiálnom debute devätnástich žien na trati košického MMM za účasti 114 dospelých aktérov, skončila Pénzešová ôsma (3:18:15).

V jej šlapajach čoskoro pokračovala Mária Kútina. Rodáčka z Horných Orešian behala dlhé štreky v dresoch trnavskej Slávie a TJ VŠ, potom prestúpila do Lokomotívy Leopoldov. Vydala sa za popredného atlétu Vendelína Heretika. Bežeckú záľubu zdedili po rodičoch obaja synovia, Pavol a Peter. Ešte pod dievčenským priezviskom Kútina dva razy

úspešne pokorila legendárnu maratónsku trať z Košíc do Sena a späť (1981, 1982).

Tiež pri bežeckej tortúre môže byť dakedy veselo. Ako sme zažili počas poslednej októbrovej soboty osemdesiateho druhého roku. Pestrofarebný maratónsky had sa z Trnavy natiahol na členítom okruhu pod Malými Karpatmi. Pri vbíehaní do Horných

Orešian prekvapila Kútna, zrejme tušiac bežecké štrapácie, nezvyčajnou prosbou: „Chalani, skryte ma. Naši nevedia o mojom štarte.“ Stalo sa, hornooorešianska vytrvalkyňa nenápadne zmizla v kolegiálnom obklúčení početnej skupiny. Po niekoľkých desiatkach metrov však Maja zakričala do davu prizierajúcich sa divákov: „Mami, ahoj!“ Re-

akcia prišla vzápätí: „Mariena, to si ty? No počkaj doma!“ Ako neskôr vysvitlo, Melánia Kútna sa durila iba naoko. A možbyť tak trochu aj bola pyšná na svoju ratolesť. Veď jej dcéra v ten deň vyhrala zo žien Malokarpatský maratón. Že nešlo o dielo náhody, potvrdila Mária ďalším primátom v trnavskom MKM 1983. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Peter Kolárik

Sviatky cyklokrosu na Prednádraží sa vydarili.....

Novembrové ME kategórií Masters aj obe kolá Slovenského pohára mali navzdory sychravému počasiu úspešný priebeh

Cyklokrosový strom v Trnave už zapustil hlboké korene. Potvrdili to aj majstrovstvá Európy 2015 pre kategórie Masters. Nová pretekárska trať na Prednádraží ich privítala v sobotu 21. novembra. Technickí realizátori z CK Olympik, pod taktovkou skúseného manažéra, funkcionára a trénera Bohuslava Kujoviča, zvládli náročnú úlohu na výbornú. Oprieť sa mohli o spoluprácu so Slovenským zväzom cyklistiky a mestským magistrátom. Európske súperenie jazdcov od 30 rokov vyššie sa odvíjalo na okruhu dlhom 2,6 km.

Okrem šampionátu starého kontinentu patril predošlý mesiac v Trnave aj dvom kolám Slovenského pohára (15. a 22. novembra).

V prvom prípade sa usporiadateľských povinností chopili členovia Slávie ŠG Trenčín, v ďalšom už spomínaný Olympik Trnava.

Štartový menoslov ME pre tridsaťročných a starších vytvorilo 111 mužov a žien zo 14 krajín. Klasifikovaní boli vo všetkých vekových skupinách po piatich rokoch. Medaily a majstrovské dresy im odovzdali predstavitelia SZC na čele s predsedom Petrom Privarom. Dva tituly zostali na Slovensku, zásluhou Milana Barényiho a Róberta Glajzu. V druhom prípade ide o reprezentačného trénera

V päťhodinovom súťažnom bloku trnavských ME sa predstavili kaskadéri na dvoch kolesách zo štrnástich štátov.

SR, ktorý svoje nesporné kvality v sedle bicykla ukázal aj o deň neskôr v ďalšej trnavskej pohárovvej runde s medzinárodnou účasťou. „V sobotu bolo treba dávať na klzkej trati pozor, v nedeľu sme si dovolili jazdiť naplno,“ zhodnotil R. Glajza poveternostné podmienky. S pripravenosťou a priebehom trnavských majstrovstiev starého kontinentu vyslovil spokojnosť i hlavný rozhodca UCI Milan Dvorščík, dvojnásobný účastník OH a vicemajster sveta v cestnej cyklistike mužov 1994. Športovci zo švajčiarskeho St. Gallenu si po oba dni dosýta otestovali terén na Prednádra-

ží – dvojke. Bol medzi nimi aj Andy Widmer. „Z prvej návštevy Trnavy má naša výprava pekné zážitky. Páčila sa nám atmosféra víkendových pretekov, sprievodný program aj historické centrum, kde sme sa ubytovali,“ prezradil pre Novinky z radnice veteránsky reprezentant krajiny helvétskeho kríža. Aktívni organizátori z CK Olympik teda ponúkli priaznivcom telesnej kultúry návštevu tejto peknej, starostlivo udržiavanej štvrte na okraji Trnavy. Najmä o tamojšom európskom šampionáte skupiny Masters sa v cyklokrosovej komunite bude ešte dlho hovoriť. ■

(lies)

Pred šesťdesiatimi rokmi

sledovalo mládežnícky predzápas Slovan – Spartak vypredané hľadisko Tehelného poľa

Historicky vzácna fotografia bola zhotovená v roku 1955. Zachytáva mladých futbalistov Spartaka Trnava pred ich priateľským duelom v Bratislave s rovesníkmi Slovana. „Išlo o dorastenecký súboj, v ktorom doplnilo obe zostavy niekoľko juniorov. Šesťdesiatitisícové hľadisko štadióna na Tehelnom poli sa už pri našom predzápase úplne zaplnilo. Prirodzene, pre mladých chalanov to bol nezabudnuteľný zážitok,“ zaspomínal si útočník Jozef Štibrányi, stojaci druhý zľava. Rodák z Vlčkoviec (* 11.1.1940) to medzi mužmi dotiahol o sedem rokov neskôr v Čile k titulu vicemajstra sveta. Na zábere v pokľaku prvý sprava je ľavý obranca Milan Fandl (nar. 10.2.1934). Pri pohľade na snímku spreď šiestich desaťročí prezradil zriedkavú príhodu: „Toni-báči Malatinský mi v kabíne pripomenul,

aby som zopárkrát pritvrdil v súbojoch s domácim Letovancom. Talentovaného hráča si totiž vyhladol pre Spartak a chcel vedieť, ako sa bude správať v kritických okamihoch. Samozrejme, pokyny trénera bolo

treba splniť. Letovanec reagoval na moje občasnú prebrúsenia pokojne. Táto jeho povahová črta sa Toni-báčimu zapáčila, takže nič nebránilo v Letovancomovom prestupe do Trnavy.“ ■

Jaroslav Lieskovský

Pozvánky na decembrový šport

Z pestrej koncoročnej nádielky telesnej kultúry v Trnave sa pristavme pri troch tradičných podujatiach

■ **VIANOČNÝ TURNAJ V KARATE** – Mestská športová hala bude vyhradená cez prvú decembrovú sobotu 34. dejstvu medzinárodného festivalu v kimonách. Usporiada ho Karate klub Slovsport. Ako nás informovala Renáta Gašparovičová, celodenný program sa začne 5. 12. o 9.00 h mládežníckymi majstrovstvami Slovenska za účasti štyroch stovák dorastencov, kadetov a juniorov. Pred rokom získal najviac medailových počt (jednotlivci, družstvá) nitriansky Farmex. Slávnostné otvorenie príde na rad o 13.00 h. O tri hodiny neskôr uvidia diváci záverečnú mužskú súťaž trojčlenných tímov v kumite. Vianočný turnaj družstiev založil Tibor Mikuš, bronzový v barcelonských ME 1980.

■ **TRNAVSKÝ VIANOČNÝ SMEČ V NOHEJBALE** – Pod strechou toho istého športoviska sa

stretnú titelia loptovej hry nad nízskou sieťou v sobotu 19. decembra od deviatej hodiny. Dvadsiatu stať v kráľovskej kategórii trojč chystá NK Slávia. Zároveň pôjde o 7. ročník Memoriálu Róberta Zwiržinu staršieho (22. 11. 1938 – 7. 9. 2009), spoluzakladateľa tohto podujatia. „Očakávame účasť dvadsiatich celkov, vrátane šiestich z Moravy. Primát z ostatných dvoch ročníkov chce potvrdiť košícký DPMK, za ktorý nastúpi aj majster sveta Ján Brutovský. Podľa avíza, na jubilejný smeč pricestujú i ďalší dvaja svetoví šampióni nedávnej minulosti, Richard Makara a Marek Novosad,“ povedal pre Novinky z radnice šéf organizačného štábu Peter Hlinka. Jeho pravou rukou v prípravnom výbore je stále aktívny nohejbalista Mikuláš Hanzlík, majster Slovenska trojč z roku 1978. Vraj ani teraz nebude chýbať v hráčskom zozname.

■ **SILVESTROVSKÁ CENA V HODE BREMENOM** – Tréningový sektor Slávie, v susedstve atletického štadióna, zaplnia v stredu 30. 12. o 10.00 h výkonnostní atléti aj rekreační záujemcovia v originálnej súťaži. Hod náčiním, s hmotnosťou 10,5 kg a dĺžkou rukoväte 77 cm, pridá do svojej kroniky už tridsiaty tretí zápis. „Máme prísľub, že i tentoraz pricestujú najlepší slovenskí reprezentanti,“ prezradil riaditeľ pretekov Libor Charfreitag st., spoluzakladateľ atypickej rozlúčky atlétov so starým rokom. Chýbať nebude ani jeho syn Libor, s osemnástimi prvenstvami najúspešnejší účastník tejto obľúbenej akcie. Rekordné hody majú vo vlastníctve poprední kladivári, u mužov Marcel Lomnický (AC Stavbár Nitra, 43,76 m) a u žien Martina Hrašnová (VŠC Dukla Banská Bystrica, 27,24). ■

Jaroslav Lieskovský

Január v znamení halového futbalu

Okrem Memoriálu rozhodcov Petra Kubinu a Mariána Šmidoviča aj Pohár predsedu ObFZ a Turnaj legend 2016

V úvodnom mesiaci nového roku sa budú odvíjať na palubovke MŠH tri futbalové sviatky dospelých. Spartakovci chystajú na Troch kráľov premiéru Turnaja legend. Novým podujatím si v stredu 6. 1. uctia pamiatku nezabudnuteľných osobností trnavskej koženej lopty. Popoludnie nadviaže na osemnásť ročníkov Memoriálu prvoligového brankára Vlastimila Opálka. O tri dni neskôr, cez druhú januárovú sobotu, zaplní halu na Rybníkovej ulici osem najlepších klubov

z jesennej časti vidieckych súťaží. Na víťaznú zostavu 9. 1. čaká pohár predsedu Oblastného futbalového zväzu v Trnave. Ďalšia kapitola Memoriálu Petra Kubinu a Mariána Šmidoviča dostane zelenú 16. januára. Prvý nás navždy opustil ako 46-ročný, krátko po skončení rozhodcovských testov, druhý podľahol zákernej chorobe v 43. roku života. Sobotné súboje šiestich tímov sa začnú na pravé popoludnie. Prvenstvo spred roka príde obhajovať domáci Relax.

Strieborný pri predošlom záporení bol Allianz (vo finále prehral 4:8) a bronzovú priečku obsadili Veľké Lovce. Hodnotenie strelcov sa stalo korisťou Tomáša Mrvu, autora jedenástich gólov. „Do hľadiska trnavskej haly pozývam všetkých priaznivcov malého futbalu, aby si spolu s organizátormi a rodinnými príslušníkmi prišli zaspomínať na našu nezabudnuteľnú rozhodcovskú dvojicu,“ uviedol riaditeľ turnaja Jozef Šmidovič, Mariánov brat. ■

Edo Krištofovič, foto 4F

Takto ho poznáme

Mikrofón sa objavil v rukách Antona Halenára (62) ešte skôr než dosiahol plnoletosť. Aspoň tak to bolo možné „začúť“, napodiv, nie vo futbalových kruhoch, ale – medzi cyklistami. Z tribúny postavenej na maličkom parkovisku pri kaviarni Thalmeiner spolu so svojim otcom komentoval cyklistické kritériá prebiehajúce hlavnou ulicou, dnešnou pešou zónou.

Cyklistika patrila vtedy medzi populárne športy v meste. Boli nielen poľčasové kritériá na škvarovej atletickej dráhe futbalového štadióna, ale aj podujatia vyššieho rangu. Tóno Halenár komentoval preteky Hlasu ľudu, Okolo Slovenska a Majstrovstvá Československa. Znalosť tohto terénu aj s mikrofónom v ruke ho postupne priviedla ku komentovaniu chodeckých pretekov, ktorých svedkom bola predchodkyňa dnešnej pešej zóny, no patrilo do jeho komentátorského rangu napríklad aj motokros.

Za perličku dodnes považuje uvádzanie filmových predstavení v trnavskom amfiteátri počas Filmového festivalu pracujúcich. „V pamäti mi zostalo najmä to v 1973 roku: Noc na Karlštejne s Helenou Vondráčkovou. Hlavné slovo však už vtedy prebral futbal a – Spartak! Funkcionárčil som vtedy aj v trnavskej Slávii. Takmer šesťnásť rokov to bol najmä oddiel džuda, ale všetko

v dobrom slova zmysle zatieňuje Spartak. Už od roku 1978.“ S mikrofónom v ruke to bolo vyše 900 zápasov, ligových, pohárových, reprezentačných, no priateľských a príležitostných. Mládežníckych, memoriálnych, ako boli turnaje na pamäť Vlasta Opálka i Petra Kubinu, ale i predsilvestrovské futbalové šou. Na tráve i v hale na parketách, v školskej telocvični. Po tri razy komentoval finále slovenského pohára vo futbale žien i vyhlasovanie najlepšieho futbalistu Západoslovenského kraja. Nevyhli sa mu ani plesy športovcov, len ako upresňuje, partnerkou mu bol mikrofón. Preto celkom samozrejme počas rozhovoru prišlo aj na poďakovanie vlastnej manželke za pochopenie najmä počas sobôt a nedeľ, keď chýbal doma, ale aj utorkov a vlastne aj ostatných dní, vyplnených jeho sýtym hlasom kdesi v teréne športoviska. Lenže, čo už sa dá robiť, ak sa práca sta-

ne aj koničkom. Pravda, nie že by neprišli aj pasívnejšie momenty. Stávalo sa, že pri medzištátnych či niektorých medzinárodných zápasoch musel prepustiť miesto vedľa seba v povestnej komentátorskej kukani aj inému hosťovi

s mikrofónom a vtedy bola možnosť si aj intenzívnejšie zafanúšikovať. Napríklad na stretnutí Púchova s FC Barcelona, ktoré sa hralo na trnavskej trávě, zápasoch Majstrovstiev Európy hráčov do 21 rokov, keď si vybojovali postup Radolského chlapci. Zážitkom, i keď už zase s mikrofónom v ruke, boli všetky derby stretnutia so Slovanom, krst knihy s Karolom Polákom a stretnutia s mnohými ďalšími osobnosťami športového života. Osobitnú príchuť, dosť smutnú, malo futbalové stretnutie s Bulharskom. Hralo sa totiž bez divákov.

Stále s mikrofónom v ruke. Žiadalo sa napísať ako titulok tohto rozhovoru. „A to veru nie!, opravuje ma Tóno Halenár. Dôvod protestu sa dozvedám veľmi rýchlo. Ako vyštudovaný polygraf má veľmi blízko aj k tlačnému slovu. Preto treba doplniť tento článok aj o pripomenutie jeho žurnalistickéj činnosti. Bol to najmä Trnavský hlas, Hlas ľudu a Športžurnál. Boli to aj viaceré publikácie, ako Pamätnica Slávie Trnava, športové bulletiny.

Netreba sa ale báť, nerobíme životnú rekapituláciu, Halenár sa nestráca. Možno si iba trochu

prečistí hlas na svojom pracovisku v úrade Trnavského samosprávneho kraja, ako prezident futsalistov FC Bulls, ako člen Trnavského olympijského klubu. Veď keď toľké roky robil v športe, bola by škoda len tak z ničoho nič to všetko nechať. Na odkazovej stránke nachádzame ne jeden, pre zmenu fanúšikovský komentár, napríklad: „Tak ako k Parížu patrí Eiffelovka, tak k trnavskému štadiónu vždy patril neopakovateľný hlas Tonka Halenára. Tak nech štadiónom znova znie to naše Trnava do toho a ...Tóóónko ...Halenáár. Súhlasíme s autorom Borisom Miklášom? ■

Gorazd Kollárik

Ján Plachetka tretíkrát v Šachovom vlaku

Šachová hra sa dá hrať takmer všade a v ktoromkoľvek ročnom období. Pražská šachová spoločnosť s Českými dráhami zorganizovala už piaty ročník otvoreného šachového turnaja v salónnych vozňoch osobitného vlaku, ktorý bol vypravený z Prahy 9. októbra o desiatej hodine a postupne prechádzal mestami po trase: Drážďany (Nemecko), Vratislav (Poľsko), Bratislava a Viedeň (Rakúsko). Naspäť do Prahy sa vrátila vlaková súprava 13. októbra podvečer po najazdení 1389 km.

Mestá v Nemecku a Rakúsku vybrali podľa šachových turnajov, ktoré sa tam konali v minulosti. Doteraz rekordný počet šachistov (120, medzi nimi štyria veľmajstri) odohral medzi sebou jedenástkolový turnaj tzv. švajčiarskym systémom s tempom hry dvadsať minút pre každého hráča na partiu a s prídavkom desať sekúnd za každý vykonaný ťah. Hralo sa len počas jazdy vlaku v závislosti od dĺžky trate: prvý deň jedno kolo, druhý a tretí tri, štvrtý jedno a piaty tri kolá. Riaditeľom turnaja bol predseda Pražskej šachovej spoločnosti Pavel Matocha. Okrem šachistov z Európy sa prihlásili do turnaja aj hráči z USA, Filipín, Ruska a Vietnamu. Najmladším šachistom bol desaťročný Čech Jakub Kúsa (107. miesto) a najstarším deväťdesiatročná šachistka Marianne Hartlaub z Nemecka (110. miesto). Na startovej listine sme medzi účastníkmi našli aj Jana

Klause (skončil na 28. mieste), ktorý je synom českého exprezidenta Václava Klause. Slovensko v Šachovom vlaku zastupovali len dvaja šachisti. Jedným z nich bol trnavský šachový veľmajster Ján Plachetka (* 1945) s rtg 2371 bodov.

Na jedenástich železničných vozňoch pomenovaných po bývalých majstroch sveta v šachu boli nakreslené rôzne šachové figúrky. Posledný vozeň bol nazvaný po bývalej americkej šachovej megahviezde Robertovi Fischerovi (* 1943 – 2008) ako jedenástom majstrovi sveta. Súťažilo sa nielen v súťaži jednotlivcov, ale aj družstiev, keď zvíťazil švédsky tím s podporou jedného Američana. Po piatich dňoch neľútostných bojov na šachovnici si nakoniec sklenú lokomotívu i 15 000 Kč odniesol švédsky šachový veľmajster Lars Karlsson (rtg 2443 b.), keď získal z jedenástich partii 10 bodov. Trnavčan Ján Plachetka ob-

sadil 7. priečku so 7,5 bodu, keď zaostal za víťazom, s ktorým remizoval, o 2,5 bodu. Osudným sa mu stala prehra v poslednom kole, keď stratil kontakt s vedúcou špičkou. Oproti tretiemu ročníku, keď sa umiestnil na jedenástom mieste, si zlepšil postavenie v tabuľke, ale pri zrýchlenej hre rozhoduje trochu aj šachové šťastie.

Šachisti si medzi sebou rozdelili finančný fond 40 000 Kč a ďalšie vecné ceny v hodnote 60 000 Kč. Víťazi dostali poukážky na hotelový pobyt v Harachove. Šachový vlak šťastne dorazil do cieľa svojej vlakovej cesty a jeho účastníci sa už tešia na stretnutie v šiestom ročníku na jeseň budúceho roka po trase: Praha – Regensburg – Innsbruck – Salzburg – Český Krumlov.

Priamy účastník vlakového turnaja GM Ján Plachetka poskytol po svojom príchode pre NzR krátky rozhovor:

■ Prečo ste sa po ročnej prestávke rozhodli opäť nastúpiť do Šachového vlaku?

- Riaditeľ turnaja Pavel Matocha ma pozval i s manželkou do vlaku a našli sme si čas, o to radšej, že v minulosti sa nám tá akcia páčila. Teda celkom prosťe.

■ Ako ste spokojný po treťom a jedenástom mieste so svojim tohtoročným umiestnením?

- Žiadna sláva (7. miesto), mohlo a aj malo to byť o niečo vyššie, ale nedotiahol som do víťazného konca niekoľko vyhratých partii. V rapidoch sa to stáva.

■ V 9. kole ste remizovali s vedúcim Švédom Karlssonom, v 10. vyhrali s Holanďanom Henkom, ale v poslednom vám počítačový program určil ďalšieho veľmi silného hráča Filipína Sadorru, ktorý nakoniec obsadil druhú priečku. Ako prebiehala hra, keď ste mali výhodu bielych figúr?

-V turnaji bolo vypísaných iba päť finančných cien, z toho tri pomerne zaujímavé a vzhľadom

na vyššie spomenuté straty som potreboval vyhrať, čím by som sa ešte stále prebojoval na 3. miesto. Z otvorenia som však nezískal žiadnu výhodu, v ďalšom priebehu môj súper hral jednoducho lepšie, prevzal iniciatívu a celkom zaslúžene vyhral. Potom sa ukázalo, že vzhľadom na dobré pomocné hodnotenie podľa Bucholza prípadná remíza by mi priniesla asi 5. a možno i 4. miesto, ale to ma už veľmi netrápilo.

■ Ktorú vašu víťaznú partiu ste sa rozhodli vybrať pre čitateľov NzR a prečo?

- Vo 4. či 5.kole som pokazil prvú z tých troch nedotiahnutých partii a odvtedy som radšej partie nezapisoval (nebolo to ani povinné). Máte však šťastie, že sa náhodou zachovala zábavná partia z 2. kola, aj keď s relatívne slabším súperom z USA:

Allen Becker - Ján Plachetka
1.e4 c5 2.Jf3 Jc6 3.d4 c:d4 4.J:d4 Jf6
5.Jc3 e6 6.Jdb5 d6 7.Sf4 e5 8.Sg5
a6 9.Ja3 b5 10.Jd5 Se7 11.S:f6 S:
f6 12.c4 Sg5!?! (Častejšie hrávajú

objektívne silnejšie b4, ale podarilo sa mi súpera natoľko vyvieť z miery, že zareagoval snád' najhorším možným spôsobom. Mohol odpovedať jednoducho 13.c: b5 a na Da5+ 14. Jc3 Jd4 15. b: a6 s nejasnou hrou.) 13.g3? Da5+ 14.Ke2. (Teraz už by po 14.Jc3 b4 prišiel o figúru.) 14... Sg4+ 15.f3 Jd4+ 16.D:d4. (Rovnako prehráva 16. Kf2 S:f3. Záver je už zrozumiteľný.) 16... e:d4 17. f:g4 Dd2+ 18.Kf3 Se3 19.g5 D:b2 20.J:b5 a:b5 21.Se2 Va3 a biely sa vzdal.

■ Sledujete šachovú rubriku v NzR? Aký je váš názor na ňu?

- Musíte mi odpustiť, keď odpoviem záporne, ale odkedy umrel môj český priateľ Břetislav Modr a s ním zanikol i jeho vynikajúci časopis Šachinfo, pravidelne nesledujem žiadnu rubriku ani šachový časopis. Občas si niečo pozriem na internete. Takže neviem vyjadriť svoj názor, ale aj tak pozdravujem čitateľov mesačníka života a kultúry v Trnave. ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice.....

Stredná hra v šachovej partii: Báñas – Carlsen, Európsky pohár klubov 2001, pozícia po ťahu

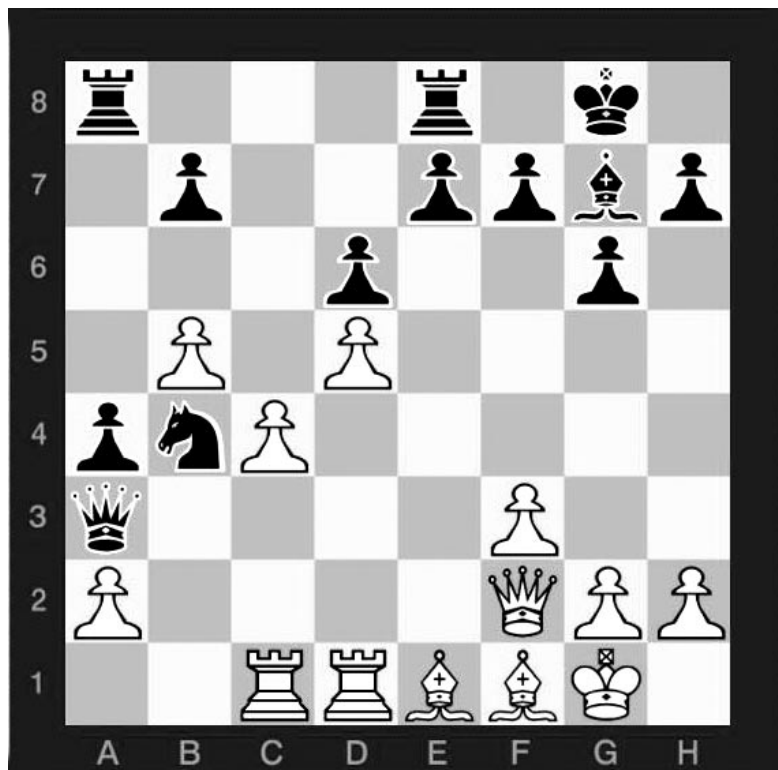
Sven Magnus Carlsen (* 30. 11. 1990) je nórsky šachový veľmajster. Stal sa ním ako 13-ročný – tretí najmladší veľmajster v histórii. Ako päťročného ho zaujali logické hry, a tak ho jeho otec, amatérsky šachista, naučil hrať kráľovskú hru. Prvého šachového turnaja sa zúčastnil ako deväťročný. Vďaka svojej vizuálnej pamäti študoval šachovú literatúru bez šachovnice. Takto získané znalosti dokázal využiť v praktických partiách. Jeho šachová sila je v pozícinej hre, ale aj v koncovkách. Dokáže rýchlo nájsť správny plán hry v akejkolvek pozícii. Má tri sestry a vysokoškolsky vzdelaných rodičov. Trénovali ho poprední

nórski šachisti, ale niekoľko mesiacov r. 2009 aj exmajster sveta Garri Kasparov. V r. 2004 skončil druhý na Majstrovstvách Nórska a o päť rokov neskôr sa stal majstrom sveta v bleskovom šachu v Moskve. V januári r. 2010 obsadil prvú priečku svetového rebríčka mužov podľa FIDE. Je piatym šachistom v histórii, ktorému sa podarilo prekonať hranicu 2 800 bodov. V januári 2013 sa jeho ELO vyšplhalo na hodnotu 2 861 bodov, čím prekonal historický rekord G. Kasparova z r. 1999 (2 851). Po víťazstve v Turnaji kandidátov r. 2013 v Londýne získal právo vyzvať majstra sveta V. Ánanda na súboj o titul majstra sveta, nad ktorým zvíťazil v tom

istom roku v pomere 6,5 : 3,5 bez jednej prehry už dve kolá pred koncom z plánovaných dvanástich partii. Tak sa stal vo veku 22 rokov v poradí už 16. majstrom sveta v klasickom šachu. O rok neskôr s tým istým súperom v Soči titul obhájil so skóre 6,5 : 4,5 po jedenástich partiách. Koncom novembra sa Magnus Carlsen dožíva štvrtstoročnice. Hoci nepredpokladáme, že číta náš mesačník na webovej stránke, aj napriek tomu mu želáme k narodeninám, nech sa mu podarí zostať na „šachovom tróne“ čo najdlhšie. Keď hral trnavský šachista Ján Báñas, medzinárodný šachový majster, v Európskom pohári klubov r. 2001 šachovú partiu

s desaťročným chlapcom z Nórska, iste netušil, že proti komu hrá a o dvanásť rokov neskôr sa z neho stane majster sveta. Odohrali sedemdesiat ťahov, kým sa mladý Magnus vzdal. Po úvodných desiatich ťahoch: 1.c4 Jf6 2.Jc3 c5 3.Jf3 Jc6 4.d4 c:d4 5.J:d4 g6 6.e4 Sg7 7.Se3 0-0 8.Se2 d6 9.0-0 Sd7 10.Dd2 J:d4 prešla partia z Anglickej hry do Sicílskej obrany (B38). V pozícii na diagrame šachový duel pokračoval ďalej ťahmi: 24. - J:a2? 25.Va1 S:a1 26.V:a1 Dc5 27.V:a2 a3 28.Sd2 Va4 29.Se3 Db4 30.Dc2 Vc8 31.h4 Vaa8 32.Sf2 Vc7 33.Sd3 Vac8 34.Dc1 Va8 35.b6 Vcc8 36.Dc2 Va4 37.De2 Dc3 38.Se1 Dd4+ 39.Kh2 Vaa8 40.Sf2 Df4+ a čierny nakoniec prehral. Nájdu naši čitatelia – riešitelia šachovej rubriky iné a lepšie pokračovanie v pozícii na diagrame, keď sa desaťročný chlapec uponáhľal a ihneď zobral bielému pešiaka?

Riešenie skladby č. 29 (Vilem): 1.Jc1? a6!, 1.Jc3! a5!, 1.Jb4! a6

2.Jd5 a5 3.Je3 a4 4.Jg4 K:e4 5.Jh2 mat, 1. - a5 2.J:d3 a4 3.Jf2 Kg3 4.Jg4+ Kf3 5.Jh2 mat. Dva pokusy

s výberovou kombináciou zakončené v riešení zacláňaním bielych figur s batériovými matmi. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel.033/5512913, 033/55 12 911
mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk
info: www.zsmuzeum.sk
Z TECHNICKÝCH PRÍČIN ZATVORENÉ

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Uľ. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava
AKTUÁLNE OTVÁRACIE HODINY:
ut – pia: 8.30 – 12.30 h, 13.00 – 15.00 h
15.00 – 16.00 h na objednanie 033/ 55 12 913
so – ne: 11.00 – 17.00 h na objednanie 033/55 14 421
V pondelok je múzeum zatvorené
Skupiny prosíme, aby si objednali návštevu na tel. č. 033/ 55 12 913

EXPOZÍCIE:
PAMÄTNÁ IZBA MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO, DEJINY CIRKEVNÉHO HUDOBNÉHO SPOJKU, DVORANA SLÁVY DOBRA

VÝSTAVY
BRADLAN – výstava k 85. výročiu trnavského speváckeho zboru do 10. 1. 2016

■ **POZNÁTE HUDOBNÉ NÁSTROJE?**
výstava zo zbierok ZsM, do 31. 3. 2016

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY
Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/55 14 421
AKTUÁLNE OTVÁRACIE HODINY:
ut – pia: 8.30 – 12.30 h, 13.00 – 15.00 h
15.00 – 16.00 na objednanie 033/ 55 12 913
so – ne: 11.00 – 17.00 h
V pondelok je múzeum zatvorené

Skupiny prosíme, aby si objednali návštevu na tel. č. 033/ 55 12 913

■ **EXPOZÍCIA WILLIAM SCHIFFER – ŽIVOT A DIELO SOCHÁRA A MEDAILÉRA VÝSTAVY**

■ **ĽUDOVÍT ŠTÚR A JEHO DOBA**
Výstava k 200. výročiu narodenia do 30. 11. 2015

■ **SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!**
Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka do 31. 12. 2015

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Galéria Jána Koniarka
tel.: +421 33 55 11 659
info@gjk.sk, www.gjk.sk

■ **TRIENÁLE PLAGÁTU TRNAVA 2015**

Výstava finalistov deviateho ročníka medzinárodnej súťažnej prehliadky plagátovej tvorby
Kurátor. Róbert Paršo

Výstava je predĺžená do 5. 12. 2015

■ Slovenský inštitút, Wipplingerstr. 24–26, Viedeň

Ján Šicko: MEMORY

Prezentácia Trienále plagátu Trnava na Vienna Design Week 2015 prostredníctvom diela významného mladého dizajnéra a multimediálneho umelca Jana Šicka. Výstava je sprievodným podujatím TPT 2015

Kurátor. Róbert Paršo

Výstava je predĺžená do 7. 12. 2015

■ Galéria Slovenského inštitútu, ul. Krzywe Kolo 12/14a, Varšava

aPOSTERIORI

Kurátorský výber najzaujímavejších plagátov z archívu medzinárodnej súťaže plagátu Trienále plagátu Trnava 1991 – 2015
Do 31. 12. 2015

■ Galéria dizajnu SATELIT, Hurbánove kasárne, Kollárovo námestie 10, Bratislava
JOZEF DÓKA ml. – LAUTREC Z TRNAVY

Retrospektívna výstava tvorby grafika a plagátistu Jozefa Doku ml., zakladateľa Trienále plagátu Trnava.

Kurátor. Ľubomír Longauer
Do 7. februára 2016

■ 14. januára 2016 o 18.00 h v Kopplovej vile

Miriama Schniererová: PSY-CHEDELIA

Autorská výstava výtvarníčky nastupujúcej generácie. Jej maliarska tvorba je tak trochu retro. Miestami pripomína štrukturálneho typu“ 50. – 60. rokov, ktorú však oživuje popartovou farebnosťou.

Kurátor. Mgr. Jana Babušiaková
Do 28. 2. 2016

AKCIE / AKTIVITY

■ 3. – 5. decembra v novom krídle Kopplovej vily

YPSALON – festival spisovateľov

■ Štvrtok 3. december

18.00 h SÚČASNÁ SLOVENSKÁ LITERATÚRA VO FILME: Babie leto, Kandidát a Wilsonov – prednáška

19.00 h DISKUSIA S VYDAVATEĽMI: Vladimír Michal (Artforum), Aňa Ostrihoňová (Inaque), Ján Gregor (Premedia)

20.00 h MÁRIUS KOPCSAY

21.00 h MICHAL HVORECKÝ

22.00 Koncert: MARTINA JAVOR

■ Piatok 4. december

18.00 h VERONIKA ŠIKULOVÁ

19.00 h PETER GETTING

20.00 h VEČER POÉZIE MIRKY ÁBELOVEJ S HOSŤAMI – Michal Habaj, Ivan Štrpka, Katarína Kucbelová a Ivona Pekárková

21.30 h PETER KRISTÚFEK

22.30 h Koncert: ROMANIKA

■ Sobota 5. december

17.00 h JURAJ RAYMAN

18.00 h AGDA BAVI PAIN

19.00 VARI SA MI MARÍ – Laco Kerata + Sisa Michalidesová + Peter Preložník

20.00 h BALLA

21.00 h MICHAL HAVRAN

22.00 h Koncert: ZUZANA MIKULCOVÁ BAND

■ ART Laboratórium 2015

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba nielen k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ (podľa záujmu škôl)

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

■ KNIHY A HRAČKY

Predajná výstava v Mestskej športovej hale

Sprievodný program:

1. decembra o 9.30 h ČAROVNÁ STARKÁ DOBROMILA
Interaktívne stretnutie so spisovateľkou Ivanou Jungovou (pre 1. stupeň ZŠ)

11.00 h SVET ZACHRÁNIA ROZPRÁVKY. HEVITOUR 60.

Jeden z najlepších spisovateľov pre deti Daniel Hevier oslávi spo-

lu s deťmi svoje životné jubileum.

Vstupné pre deti: použitá batéria

13.30 h ZRADA, ČEŠŤ A TAJOMSTVO

Prezentácia prvého dobrodružno-historického románu pre tínedžerov i dospelých za účasti autorky Svetlany Majchrákovovej a vydavateľky Danuše Dragulovej Faktorovej

14.45 h SLOVENSKO OČAMI DETÍ – slávnostné vyhodnotenie a oceňovanie autorov víťazných prác súťaže vo vlastnej literárnej tvorbe

15.00 h LEN TO NIKOMU NEPOVEDZ

Prezentácia novej knihy pre tínedžerov od úspešnej Trnavčanky Miroslavy Varačkovej

16.00 h PEČIEME S LÁSKOU
Stretnutie s obľúbenou moderátorkou a autorkou kníh o pečeni Adrianou Polákovou spojené s praktickou ukážkou

■ 2. decembra 2015

9.30 h JEŽIBABKA CELESTÍNKA

Stretnutie so spisovateľkou a ilustrátorkou Janou Dallosovou

11.00 h KNIHY JOBUSOVE

Nielen o najnovšej knihe Brani-slava Jobusa Plajko

13.30 h ZA MÚROM

Stretnutie s najmladšou autorkou sci-fi románov Vanessou Jóriovou

15.00 h SLOVENSKO NÁS

BAVÍ ALEBO HRÁME SA SO SLOVENSKOM

Vydavateľstvo DAJAMA prezentuje zábavno-náučné hry Poznáš Slovensko? a Poznáš Bratislavu? Hry sú putovaním po slovenskej prírode i krajine s množstvom otázok a fotografických hádaniek

16.00 h HREBIENOK – Barбора Rakovská predstavuje svoju knižnú novinku pre najmenších čitateľov. V spolupráci s vydavateľstvom Ikar.

AUTOGRAMIÁDA

V stánku Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave bude možné stretnúť spisovateľov a ilustrátorov Gabri-

elu Spustovú, Oľgu Kohútikovou, Jána Čápku, Oksanu Lukomsku, Svetlanu Majchrákovú, Miroslava Varačkovú, Máriu Kutákovú – Opatovskú, Beatu Vargovú Kuracinovú a ďalších

■ 4. decembra o 10.00 h v učebni

HÁDAJ MOJE NOVÉ HÁDANKY – prezentácia knižnej novinčky pre najmenšie deti za účasti autorky Oľgy Kohútikovej

■ 10. decembra o 17.00 h v hudobnom oddelení, Ul. M. Schneidera Trnavského 5

BABIE TELO – prezentácia novej básnickej zbierky Benjamína Škrekra

■ 15. decembra o 14.00 h v učebni

KINO PRE NEVIDIACICH A SLABOZRÁKÝCH

Premietanie filmu s audiokomentárom. Vstup len pre nevidiacich a slabozrakých

■ 17. decembra o 10.00 h v hudobnom oddelení, Ul. M. Schneidera Trnavského 5

LIENKA SNEHULIENKA – prezentácia knižnej novinky pre deti za účasti autorky Beaty Vargovej Kuracinovej

■ 18. decembra o 17.00 h v hudobnom oddelení,

Ul. M. Schneidera Trnavského
ÚSMEVY A SLZY – prezentácia doplneného a necenzurovaného vydania spomienkovej knihy Mikuláša Schneidera Trnavského Úsmevy a slzy spojená s hudobným programom. Účinkujú: bratia Štefan a Michal Bugalovci, Jana Daňová-Bugalová

■ ČAS DLHÝCH NOCÍ A ČAKANIE NA SVETLO OD BARBORY DO NOVÉHO ROKU

– hudobno-slovné pásmo pre deti o čaroch, poverách a prarodníkach nášho ľudu

KOLEDY, VINŠE A OBYČAJE

– pásmo o Vianociach
Hudobné oddelenie, Ul. M. Schneidera Trnavského 5

Záujemcovia o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo e-mailom (hudobne_oddelenie@kniznicatrnavska.sk

■ PÄŤKY Z NUDY NA NEDELU I VŠEDNÝ DEŇ

Literárna súťaž pre deti venovaná životným jubileám spisovateľov: Daniela Heviera a Jána Uličianskeho. Súťaž trvá do konca decembra 2015 v oddelení pre deti a v pobočkách Prednádražie a Tulipán

VÝPOŽIČNÝ ČAS POČAS VIANOČNÉHO OBDOBIA

bude zverejnený na www.kniznicatrnavska.sk

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

■ 1. utorok / 10.00, 14.00 MLYNÁRKIN PYTAČ

■ 2. streda / 10.00 ZLATÝ KEÚČIK

■ 3. štvrtok / 10.00 MLYNÁRKIN 19.00 ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI

■ 4. piatok / 10.00 TRAJA TUČNIACI

19.00 KAMENNÝ CHODNÍČEK

■ 5. sobota / 14.00 MLYNÁRKIN PYTAČ

■ 6. nedeľa / 15.00 MLYNÁRKIN PYTAČ

■ 9. streda / 10.00 OSTROV POKLADOV

■ 10. štvrtok / 19.00 TRI LETUŠKY V PARÍŽI

■ 13. nedeľa 19.00 ANIMÁTOR ROKA 2015

■ 15. utorok / 10.00 ZLATÝ KEÚČIK

■ 16. streda / 19.00 BOŽÍ VTÁK

■ 17. štvrtok / 19.00 ZMIERENIE alebo DOBRODRUŽSTVO

PRI OBŽINKOCH – 100. repríza

■ 20. nedeľa / 16.00 CHARITÁTIVNÝ KONCERT MISSIO so sólistami Opery SND v Bratislave

■ 21. pondelok / 10.00 MANDRAGORA

20.00 VIANOČNÝ KONCERT – Zrkadlová sieň

■ 22. utorok / 10.00 MLYNÁRKIN PYTAČ

■ 28. pondelok / 19.00 ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI

■ 29. utorok / 19.00 ČIERNA KOMÉDIA

■ 30. streda / 17.00 OSTROV POKLADOV

ŠTÚDIO

■ 11. piatok / 10.00, 19.00

Tomáš Vůjtek: [NA GUT] ZAČÍNAME! – verejná generálka a predpremiéra

■ 12. sobota / 19.00 Tomáš Vůjtek: [NA GUT] ZAČÍNAME! – PREMIÉRA

■ 14. pondelok / 19.00 SLOVO VÁLKOVO – Slovenské národné divadlo Bratislava

■ 15. utorok / 19.00 [NA GUT] ZAČÍNAME!

■ 18. piatok / 10.00 EUDOVÍT ŠTÚR – milovník života slovenského

.....
Západoslóvenské múzeum, Galéria Jána Koniarka, Divadlo Jána Palárika a Knižnica Juraja Fándlyho sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Trnavského samosprávneho kraja

ARTKLUB

■ 1. decembra o 19.00 h PREDNÁŠKA O HIV/AIDS spojená so Sviečkovým pochodom v Trnave. Pridajte sa k nám a vyjadrieme spolu záujem, toleranciu a solidaritu pre ľudí, ktorí bojujú s vírusom alebo sa stali obeť choroby.

Začiatok o 17.00 pred kostolom sv. Heleny a spoločný prechod k radnici, kde bude vytvorená symbolická červená stužka z kahancov.

■ 3. decembra o 19.00 h Ladislav Zibura: 40 DNÍ PĚŠKY DO JERUZALÉMA

Špeciálna cestovateľská stand-up šou, s ktorou pôvodne cynický

kaviarenský povlač Ladislav Zibura naplnil množstvo sál a zaujal tisíce divákov v Čechách a na Slovensku. Jeho cesta je príbehom omylov, pozoruhodných stretnutí, šťastných i nešťastných náhod, otlakov a odrenín. Ladislav nám láskavým a zároveň nekorektným humorom dokáže, že pútnik nemusí byť katolík, askéta ani nudný človek.

■ 5. decembra o 19.00 h

ŠTÚR TÚR 1815:

HELEŇNINE OČI

Na AKUSŤICKJE turnje lumpáckej kapeli HELEŇNINE OČI pod názvom ŠTÚR TÚR 1815 Vás chcem pozvať. Pre vás skoro DVOJHODINOVÝ špeciálny program pripravili sme, venovaný oslave narodenia navzdí mladého mladého pána Ludevíta. Žiadne haraburdárstvo to! Žiadne frflaňi! Ale tvrdá drina i umeňja prjehrsť chlapcou podtatranských, čo ich Heleňne oči zvú!

■ 8. decembra o 18.00 h

MIKULÁŠKA ZBIERKA PRE ÚTULOK

Vegánska večera, varené víno a zaujímavý program

■ 21. decembra o 19.00 h
VIANOČNÁ MOZGOVŇA

– špeciálne vydanie vedomostného kvízu plného predvianočnej nálady a otázok

KALOKAGATIA

■ 4. decembra o 8.00 h

na parkovisku na Kollárovej

VIANOČNÁ VIEDENĚ – zájazd do Viedne s programom a prehliadkou mesta. Účasť treba vopred nahlásiť v K-CVČ

■ 8. decembra o 9.00 h

v kine Hviezda

VIANOČNÉ PIESNE A KOLEDY

– spevácka súťaž pre žiakov základných a študentov stredných škôl

■ 10. decembra o 14.00 h

na Streleckej

MALOVANÝ SEN VIANOC – vernisáž výstavy výtvarných prác

detí I. stupňa základných škôl

■ 12. decembra o 9.00 h

na parkovisku na Kollárovej

LUCIINA DESIATKA – tradičné turistické podujatie pre malých i veľkých turistov na zručaninu Kláštora Sv. Kataríny v Dehticiach. Účasť treba vopred nahlásiť v K-CVČ

■ 15. decembra o 9.00 h

na Streleckej

VIANOČNÉ ARANŽOVANIE

– súťaž v tvorbe vianočných dekorácií pre žiakov základných škôl

■ 16. decembra o 10.00 h

v Mestskej športovej hale

VIANOČNÁ ŠOU – športovo-zábavná súťaž pre žiakov ZŠ

KINO HVIEZDA

0907 673 593, 033 / 32 36 444,

kinohviedatt@gmail.com,

www.kinohviezda.trnava.sk

■ 1. 12. / 17.00 **FILMOVÝ**

KLUB NAKO

19.00 ŽARTY BOKOM

■ 2. 12. / 17.30 CHAOS

NA VIANOCE

19.30 TAJOMSTVO ICH OČÍ

■ 3. 12. / 17.30 KAMEŇÁK 5

19.30 KAMEŇÁK 5 – slovenská premiéra

■ 4. 12. / 16.00 MALÝ PRINC 2D

18.00 KAMEŇÁK 5

20.00 MOST ŠPIÓNOV

■ 5. 12. / 18.00 KAMEŇÁK 5

20.00 V SRDCI MORA

■ 6. 12. / 13.30 MALÝ PRINC 3D

15.30 MALÝ PRINC 2D

17.30 MOST ŠPIÓNOV

19.30 KAMEŇÁK 5

■ 7. 12. / 17.30 V SRDCI MORA

19.45 MOST ŠPIÓNOV

■ 8. 12. / 19.00 TRI TVORIVÉ

TVORY

■ 9. 12. / 20.00 CESTOVATEĽSKÉ

KINO

■ 10. 12. / 17.30 BOLA TO

DIVOKÁ NOC – slovenská

premiéra

19.30 KRAMPUS – slovenská

premiéra

■ 11. 12. **NEPREMIETAME**

18.00 KYSUCKÝ PRAMEŇ

■ 12. 12. / 13.30 SNEHOVÁ

KRÁĽOVNÁ 3D

15.30 SNEHOVÁ KRÁĽOVNÁ 2D

17.30 BOLA TO DIVOKÁ NOC

19.30 KRAMPUS

■ 13. 12. / 13.30 SNEHOVÁ

KRÁĽOVNÁ 3D

15.30 SNEHOVÁ KRÁĽOVNÁ 2D

17.30 BOLA TO DIVOKÁ NOC

19.30 KRAMPUS

■ 14. 12. **NEPREMIETAME**

■ 15. 12. **NEPREMIETAME**

■ 16. 12. / 18.00 DUO JAMAHA

■ 17. 12. / 19.30 STAR WARS:

SILA SA PREBÚDZA 3D, ST

– slovenská premiéra

■ 18. 12. / 19.30 STAR WARS:

SILA SA PREBÚDZA 2D, ST

■ 19. 12. / 17.30 STAR WARS:

SILA SA PREBÚDZA 3D, SD

20.00 STAR WARS: SILA SA

PREBÚDZA 2D, ST

■ 20. 12. / 15.30 SNEHOVÁ

KRÁĽOVNÁ 2D

17.30 VOJTECH

19.30 STAR WARS. SILA SA

PREBÚDZA 2D, ST

■ 21. 12. **NEPREMIETAME**

■ 22. 12. / 17.30 STAR WARS:

SILA SA PREBÚDZA 2D, SD

■ 20.00 IZBA

■ 23. 12. / 17.30 VOJTECH

19.30 IZBA

■ 24. 12. **NEPREMIETAME**

■ 25. 12. / 15.30 ŽABIÁK RIBIT

17.30 SNEHOVÁ KRÁĽOVNÁ 2 2D

19.30 PADESÁTKA

■ 26. 12. / 15.30 ŽABIÁK RIBIT

17.30 SNEHOVÁ KRÁĽOVNÁ 2 2D

19.30 PADESÁTKA

■ 27. 12. / 15.30 ŽABIÁK RIBIT

17.30 KRÁLI HÔR

19.30 PADESÁTKA

■ 28. 12. / 15.30 DOBRÝ

DINOSAURUS 2D

17.30 KRÁLI HÔR

19.30 PADESÁTKA

■ 29. 12. / 15.30 DOBRÝ

DINOSAURUS

17.30 MALÝ PRINC

■ 30. 12. / 15.30 MALÝ PRINC

17.30 PADESÁTKA

■ 31. 12. **NEPREMIETAME**

■ 1. 1. 2016 **NEPREMIETAME**

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ **Do 17. januára 2016**
denne od 10.00 do 20.00 h
KLZISKO PRED RADNICOU

■ **Do 31. decembra**
v západnom krídle radnice
GENIUS LOCI 2015

Výstava ôsmeho ročníka fotografickej súťaže
Organizátor: Mesto Trnava v spolupráci s fotoklubom Iris

■ **1. decembra o 18.00 h**
v západnom krídle radnice
ADVENTNÝ VEČER

Tradičné adventné poeticko-hudobné zamyslenie s Bohumilom Chmelíkom a Pavlom Tomašovičom
Harfa: Mária Kmeťková

Podujatie pripravil Klub priateľov Trnavy v spolupráci s Mestom Trnavou

■ **1. a 2. decembra**
v Mestskej športovej hale
KNIHY A HRAČKY 2015

Najväčšia výstava kníh v Trnavskom kraji s bohatým sprievodným programom ponúkne výborné čítanie, pútavé a náučné hračky pre deti a diskusie so známymi osobnosťami ako sú Daniel Hevier, Adriana Poláková, Barbora Rakovská či Braňo Jobus. Svoje knihy predstavia aj Hevier, Poláková, Rakovská či Jobus

■ **4. decembra**
v západnom krídle radnice
MIKULÁŠ V TRNAVE

9.00 – 12.00 h pre deti z materských a základných škôl
14.00 – 17.00 h pre verejnosť
Prosíme, návštevu si vopred rezervujte. Rezervácie návštev a informácie: Turistické informačné centrum, tel. č. 033 / 32 36 440

18.00 h na Hlavnej ulici
MIKULÁŠ ROZSVIETI VIANOČNÝ STROMČEK

■ **5. decembra o 15.00 h**
v kine Hviezda
MIKULÁŠ S DUBKÁČIKOM A BUDKÁČIKOM

Vstupné 2 eurá, predpredaj vstupeniek v TIC (mestská veža)

■ **3. decembra o 17.00 h**
v Dome umenia v Piešťanoch
TRNAVSKÁ PALETA 2015

Vernisáž 47. ročníka regionálnej súťažnej výstavy neprofesionálnej výtvarnej tvorby autorov z okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec
Otvorené: utorok – piatok od 14.00 do 17.00 h, v sobotu a nedeľu od 14.00 do 18.00 h. Výstava potrvá do 21. januára 2016

Organizátori: TTSK, Trnavské osvetové stredisko, Dom umenia v Piešťanoch

.....
3. – 5. decembra
v Galérii Jána Koniarka

YPSALON
festival spisovateľov

Štvrtok 3. december

18.00 h SÚČASNÁ SLOVENSKÁ LITERATÚRA VO FILME: Babie leto, Kandidát a Wilsonov – prednáška
19.00 h DISKUSIA S VYDAVATEĽMI: Vladimír Michal (Artforum), Aňa Ostrihoňová (Inaque), Ján Gregor (Premedia)

20.00 h MÁRIUS KOPCSAY
21.00 h MICHAL HVORECKÝ
22.00 Koncert: MARTINA JAVOR

Piatok 4. december

18.00 h VERONIKA ŠIKULOVÁ
19.00 h PETER GETTING
20.00 h VEČER POÉZIE MIRKY ÁBELOVEJ S HOSTAMI – Michal Habaj, Ivan Štrpka, Katarína Kucbelová a Ivona Pekárková
21.30 h PETER KRIŠTÚFEK
22.30 h Koncert: ROMANIKA

Sobota 5. december

17.00 h JURAJ RAYMAN
18.00 h AGDA BAVI PAIN
19.00 VARI SA MI MARÍ – Laco Kerata + Sisa Michalidesová + Peter Preložník
20.00 h BALLA
21.00 h MICHAL HAVRAN
22.00 h Koncert: ZUZANA MIKULCOVÁ BAND

■ **4. a 5. decembra**
v mestskej veži
VIANOČNÁ VIECHA – príbeh rodinného vinárstva Magula, zaujímavosti z vinárskeho sveta a ochutnávka vín

■ **4., 5. a 6. decembra od 15.00 do 19.00 h „Pod stĺpmi“ na Hlavnej 8**

PREDVIANOČNÉ TVORIVÉ DIELNE PRE DETI
Rozmanité tvorivé aktivity s vianočnou a zimnou tematikou obohatené zaujímavým kultúrnym programom – každý víkend adventu. Podujatie pripravujú animátori z Mestskej rady mládeže v Trnave v spolupráci s Mestom Trnavou

■ **6. decembra o 15.30 h**
v Kostole sv. Jakuba
2. adventný koncert: TRNAVSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER

W. A. Mozart: Divertimento
J. V. Stamiec: Mannheimská sinfonia
K. Šimonová: Vianočná pošta – úryvky / text: D. Hevier – premiéra
Účinkujú: Trnavský komorný orchester (umelecká vedúca Alžbeta Ševečková), miešaný zbor Cantica Collegium-Musicum z Martina
Dirigent: Štefan Sedlický
Vstup zdarma

■ **9. decembra 2015 o 16.30 h**
v knižnici Trnavskej univerzity
na Hornopotočnej ulici 23
PANTEÓN MALÉHO RÍMA

Účinkujú: historik Vladimír Rábik, publicista a hudobník Peter Radványi, riaditeľka UKTU Zuzana Martinkovičová.

Moderujú: Peter Horváth a Pavol Tomašovič
Vstup voľný

■ **10. decembra o 14.00 h**
na Šrobárovej ulici
SLÁVNOSTNÉ ODHALENIE PAMÄTNEJ TABULE spoluzakladateľovi a prevádzkovateľovi trnavského cukrovaru Augustovi Stummerovi

■ **10. decembra o 17.00 h v Dome hudby M. Sch. Trnavského**

BABIE TELO – prezentácia novej básnickej zbierky Benjamína Škrek

■ **11. a 12. decembra o 17.00 a 18.30 h v mestskej veži LAMPÁŠOVÝ VÝSTUP NA VEŽU**

Pre všetkých milovníkov dobrodružných ciest v čase: Výstup v tajomnom prítmí renesančnej veže tak ako ho prežívali voľakedajší Trnavčania, vyvrcholí pohľadom na žiariacu vianočnú Trnavu
Vstupné 3,5 €, študenti, seniori, deti a ZŤP 2,5 €

■ **11. a 12. decembra v mestskej veži**

VIANOČNÁ VIECHA – príbeh rodinného vinárstva Terra Parna, zaujímavosti z vinárskeho sveta a ochutnávka vín

■ **11., 12. a 13. decembra od 15.00 do 19.00 h „Pod stĺpmi“ na Hlavnej 8**

PREDVIANOČNÉ

TVORIVÉ DIELNE PRE DETI

Rozmanité tvorivé aktivity s vianočnou a zimnou tematikou obohatené zaujímavým kultúrnym programom – každý víkend adventu. Podujatie pripravujú animátori z Mestskej rady mládeže v Trnave v spolupráci s Mestom Trnavou

■ **12. decembra o 20.00 h**

v Divadelnom štúdiu DISK Blahou Uhlár a kolektív DISK: PREŽITIE

Účinkujú: Monika Babicová, Jozef Belica, Milan Brežák, Daniel Duban, Zuzana Jankovská, Braňo Mosný, Veronika Ostatníková, Ján Rampák, Alžbeta Sersenová a Peter Tilajčík
Vo výrazne štylizovanej divadelnej podobe sa divadelný súbor DISK pokúša stelesniť svoje videnie sveta, našu súčasnosť, medzilidské animozity a choroby nielen psychické. Pod povrchom sa zamýšľa nad pravdou a lžou, grilovaným mäsom a alkoholom, láskou a nenávisťou, viagrou a mladosťou, banánom a svadobnými šatami.
Vstupné: 4 eurá, študenti 3,50 eura, predpredaj na www.ticketportal.sk a na tel. čísle 0905 930 923

■ **13. decembra o 19.30 h**

v Kostole sv. Jakuba 3. adventný koncert: SPEKTRUM

Eva Mórová, Dominik Navrátil, Katarína Lamošová a Barbora Martinovičová – spevy a vokály, Michal Veselský, Matej Cagala – gitary, Juraj Adam – basgitarra, Daniel Kravec – perkusie, Katka Rapantová – klavír, Paulína Putterová – husle
Vstup zdarma

■ **16. decembra o 17.00 h v západnom krídle radnice TRNAVSKÉ SONETY**

Prezentácia novej básnickej zbierky Benjamína Škrek

■ **17. decembra o 17.00 h v Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika**

VIANOČNÝ KONCERT žiakov a pedagógov ZUŠ Mikuláša Schneidera Trnavského

■ **18. decembra o 17.00 h v Dome hudby**

M. Schneidera Trnavského ÚSMEVY A SLZY – prezentácia doplneného a necenzurovaného vydania spomienkovej knihy Mikuláša Schneidera Trnavského Úsmevy a slzy spojená s hudobným programom. Účinkujú: bratia Štefan a Michal Bugalovci, Jana Daňová-Bugalová

■ **18. a 19. decembra o 17.00**

a 18.30 h v mestskej veži LAMPÁŠOVÝ VÝSTUP NA VEŽU

Pre všetkých milovníkov dobrodružných ciest v čase: Výstup v tajomnom prítmí renesančnej veže tak ako ho prežívali voľakedajší Trnavčania, vyvrcholí pohľadom na žiariacu vianočnú Trnavu
Vstupné 3,5 €, študenti, seniori, deti a ZŤP 2,5 €

■ **18. a 19. decembra**

v mestskej veži

VIANOČNÁ VIECHA – príbeh rodinného vinárstva Karpatská perla, zaujímavosti z vinárskeho sveta a ochutnávka vín

■ **18. – 20. decembra na Námestí sv. Mikuláša**

STREDOVEKÉ VIANOČNÉ TRHY
Dobové remeslá a výrobky, scény zo stredovekého života, punč podľa historického receptu, živé zvieratká, drevený kolotoč...

■ **18., 19. a 20. decembra od 15.00 do 19.00 h na Hlavnej 8 PREDVIANOČNÉ TVORIVÉ DIELNE PRE DETI**

Rozmanité tvorivé aktivity s vianočnou a zimnou tematikou obohatené zaujímavým kultúrnym programom – každý víkend adventu. Podujatie pripravujú animátori z Mestskej rady mládeže v Trnave v spolupráci s Mestom Trnavou

■ **19. decembra o 19.00 h v Kostole najsv. Trojice**

VIANOČNÝ KONCERT speváckych zborov Cantica nova a Cantica/Z/nova

■ **19. decembra o 19.00 h v Kostole sv. Jakuba**

VIANOČNÝ KONCERT speváckeho zboru Voci Allegre dirigent Andrej Rapant
Vstup voľný

■ **20. decembra o 20.00 h v Kostole sv. Jakuba**

4. adventný koncert: VIANOČNÝ KONCERT KATKY KOŠČOVEJ

Katarína Koščová – spev, Daniel Špiner – klavír, Miroslav Szirmai – perkusie
Vstupné 5 eur, Ticketportal a TIC (mestská veža)

■ **27. decembra o 19.00 h**

v Kostole najsv. Srdca Ježišovho VIANOČNÝ KONCERT

Vokálna skupina A CAPPELLA, vokálny oktet OCT.OPUS
Vstup voľný

■ **1. januára o 16.00 h**

v Kostole sv. Jakuba NOVOROČNÝ KONCERT Vokálno-inštrumentálny súbor AD LIBITUM

Wolfgang Amadeus Mozart: Laudamus te z Omše C mol pre soprán, husle, klarinet, violončelo a klavír
Samuel Capricornus: Domine Jesu Christe pre soprán, husle a klavír
J. S. Bach – Ch. Gounod: Ave Maria, Georg Friedrich Händel: Largo z opery Xerxes, Jules Massenet: Meditation z opery Thaïs, Ferenc Farkas: Melódie zo 17. str. z levočskej tabulatúry a bratislavského kódexu, Milan Novák: Brat Slnko, Edgar Elgar: I. slávnostný pochod
Účinkujú:

Soprán: Ildikó Szakács, husle: András Tallián, klarinet: Peter Kazán, violončelo: Ibolya Nagy, klavír: Eszter Beáta Gincsei

2015

Vianočné trhy Trnava

■ **27. 11./17.30 h DYNAMO TEAM** (dance, pop)

18.00 h SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE TRHOV

18.10 h DYNAMO TEAM

20.00 h PLASTIK DUO (oldies, pop hity)

■ **28. 11./9.00 – 16.00 h ZABÍJAČKA NA NÁMESTÍ**

17.00 h ZAPAĽOVANIE ADVENTNEJ SVIECE

18.30 h MARCO PILLO BAND (latino, pop)

20.30 h RÓBERT CEPKO (pop hity, oldies)

■ **29. 11./15.00 h DIVADLO AGAPE** pre deti

18.00 h DUDVÁH KRIŽOVANY (ľudová hudba)

20.00 h v Kostole sv. Jakuba:

OPERNÉ HVIEZDY NÁŠHO KRAJA

■ **30. 11./19.00 h TRIO ACOUSTIC**

■ **1. 12./19.00 h LANDFIL** (alternative, rock)

■ **2. 12./19.00 h GREEN DAY TRIBUTE** (rock)

■ **3. 12./19.00 h PAULÍNA IŠTVANCOVÁ**

■ **4. 12./14.00 – 17.00 h MIKULÁŠ NA RADNICI**

18.00 h MIKULÁŠ ROZSVIETI STROMČEK

18.15 h MIKULÁŠ NA ĽADE (klzisko pred radnicou)

19.00 h EXIL (dance)

20.30 h RÓBERT CEPKO (pop hity, oldies)

■ **5. 12./9.00 – 16.00 h ZABÍJAČKA NA NÁMESTÍ**

15.00 h v kine Hviezda

MIKULÁŠ S DUBKÁČIKOM A BUDKÁČIKOM

17.00 h ZAPAĽOVANIE ADVENTNEJ SVIECE

18.00 h SPEVÁCKY SÚBOR MALŽENIČAN

20.30 h PLASTIK DUO (oldies, pop hity)

■ **6. 12./14.00 h OCHUTNÁVKA DEZERTOV PAULA**

15.00 h DIVADELNÉ PREDSTAVENIE PRE DETI

15.30 h v Kostole sv. Jakuba

TRNAVSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER

19.00 h SALAMANDER (revival, CZ/SK hity, pop, rock)

■ **7. 12./19.00 h FAMILY FRIEND** (pop, rock)

■ **8. 12./19.00 h TRINITY** (CZ/SK, pop, rock revival)

■ **9. 12./19.00 h LIBIDO** (rock'n roll, rock, revival)

■ **10. 12./19.00 h CREEDENCE REVIVAL BAND**

■ **11. 12. 19.00 h SHE&ME** (rock, pop)

20.30 h RÓBERT CEPKO (pop hity, oldies)

■ **12. 12./9.00 – 16.00 h ZABÍJAČKA NA NÁMESTÍ**

12. 12./17.00 h ZAPAĽOVANIE ADVENTNEJ SVIECE

18.30 h KONÔPKA DOHNANY (folklór)

20.00 h PLASTIK DUO (oldies, pop hity)

■ **13. 12./15.00 h DIVADLO AGAPE** pre deti

18.00 h ROCK'N ROLL ALL STARS BAND MARTINA

VALIHORU

19.30 h v Kostole sv. Jakuba

GOSPELOVÁ SKUPINA SPEKTRUM

■ **14. 12./19.00 h BYSTRÍK BAND** (pop)

■ **15. 12./19.00 h MILOŠ BIHÁRY & JAZZ FUNK BROTHERS** (jazz, funk, koledy)

■ **16. 12./19.00 h SAMUEL TOMECEK** (pop, rock)

■ **17. 12./16.00 – 17.00 h**

VIANOČNÝ PRIMÁTORSKÝ PUNČ

19.00 h DUO LIVE GUITARS (revival, rock, pop)

■ **18. 12./16.00 – 17.00 h**

VIANOČNÝ PRIMÁTORSKÝ PUNČ

19.00 h BOROVIENKA (ľudová hudba)

20.30 h ĽUBOMÍR KONEČNÝ (akustická gitara, koledy)

■ **19. 12. / 9.00 – 16.00 h**

ZABÍJAČKA NA NÁMESTÍ + PEČENIE BÝKA

17.00 h ZAPAĽOVANIE ADVENTNEJ SVIECE

18.30 h NEZNÁMI (country, folk)

20.00 h ŽIVÁ HUDBA – DZIVOCHOVCI (rôzne žánre)

■ **20. 12. / 15.00 h DIVADIELKO PRE DETI**

16.30 h EXHIBÍCIA TRNAVSKÝCH BÍLÍCH MEDVEDOV

19.00 h OLD BOYS JAZZ BAND (oldies)

20.00 h v Kostole sv. Jakuba

VIANOCNÝ KONCERT KATARÍNY KOŠČOVEJ

■ **21. 12./16.00 – 17.00 h**

VIANOČNÝ PRIMÁTORSKÝ PUNČ

17.30 h PRIJATIE BETLEHEMSKÉHO SVETLA

18.00 h EXIL KOLEDY

20.00 h KED ZHASNE TMA

Vianočný koncert Divadla Jána Palárika

ZUZANA GREJTÁKOVÁ – hoboj, JAKUB RIZMAN – harfa

■ **22. 12. 17.00 h BRADLAN**

18.00 h ŠPACINCANKA

■ **23. 12. / 13.00 v KJS na Novosadskej ulici**

ŠTEDRÁ VEČERA PRE OSAMELÝCH

A ĽUDÍ BEZ DOMOVA

18.00 h VRBOVSKÉ VŔBY (ľudová hudba)

■ **24. 12./14.00 – 16.00 h ŠTEDRÁ VEČERA PRE OSAMELÝCH A ĽUDÍ BEZ DOMOVA NA NÁMESTÍ**

■ **1. 1. 2016/14.00 h TRNAVSKÝ NOVOROČNÝ**

BEH, štart na Trojičnom námestí

■ **1. 1. 2016/16.00 h v Kostole sv. Jakuba**

NOVOROČNÝ KONCERT komorného súboru Ad

Libitum z Budapešti

SPRIEVODNÉ PODUJATIA

Každý pracovný deň od 16.00 do 17.30 h vystúpenia detí z trnavských MŠ a ZŠ

■ **27. 11. – 23. 12. CHARITATÍVNY PREDAJ**

výrobkov trnavských organizácií združujúcich zdravotne postihnutých občanov